СРПСКО КОЛО

● ЛИСТ *САВЕЗА СРБА ИЗ РЕГИОНА* ● ПИСАН *ИЈЕКАВСКИМ* ИЗГОВОРОМ ● ГОДИНА III ● БРОЈ 36 ● НОВЕМБАР 2018. ● БЕСПЛАТАН ПРИМЈЕРАК

ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ БЕЛА ЦРКВА

ДАРКО БОГОСАВЉЕВИЋ

Индустријска зона је велики потенцијал за развој општине

ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ КОВАЧИЦА

МИЛАН ГАРАШЕВИЋ

Заједничка кућа различитих народа и добрих домаћина

МИОДРАГ ЛИНТА НА ЦЕНТРАЛНОЈ ПРОСЛАВИ СТОГОДИШЊИЦЕ ОД ОСЛОБОЂЕЊА БОКЕ И УЈЕДИЊЕЊА СА СРБИЈОМ

Будите поносни на претке који су били елитни дио српске ослободилачке војске

У ПОСЈЕТИ КУЋАНЦИМА

За српски род патријарх Павле одавно је светац

НА ЛИСТИ УНЕСКО

Да ли смо достојни српских гусала

4. ФЕСТИВАЛ ФОЛКЛОРА СРБА ИЗ КРАЈИНЕ, РС И ФБИХ

Поносни на своје поријекло

У СКУПШТИНИ ОДРЖАНА 13. СЈЕДНИЦА ОДБОРА ЗА ДИЈАСПОРУ И СРБЕ У РЕГИОНУ

ЗА РЈЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА СРБА У РЕГИОНУ ПОТРЕБНО ЈЕ ФОРМИРАТИ ПОСЕБНУ ДРЖАВНУ ИНСТИТУЦИЈУ

УВОДНИК

» Пише: *Трифко Ђоровић*

Да ли смо достојни гусала?

Вијест која је недавно стигла из далеког Маурицијуса силно је обрадовала све културне посленике у Србији. На Унескову листу нематеријалне културне баштине пјевање уз гусле је уписано као српско културно насљеђе. Чини се да медији овој значајној дипломатској побједи Министарства културе нису посветили заслужену пажњу. **Треба се вратити у 2016. годину. Наиме, тада је шокантно одјекнула вијест да Албанија има намјеру да номинује гусле за Унескову листу као своје културно насљеђе.** Колико год ми Срби међу собом знали да су гусле вјековима биле најбољи уџбеник историје или како би сликовито стиховима описао чувени Радован Бећировић Требјешки „манастири и свето гудало, то је српску вјеру сачувало", у то је требало увјерити људе који сједе у комисији Унеска. **Зато је за похвалу муњевита реакција Министарства културе, САНУ, Савеза гуслара Србије који су заједнички енергично дјеловали и у најкраћем року се постарали да Србија поднесе кандидатуру којом ће српске гусле трајно остати заштићене.** Поред безрезервне подршке министра културе Владана Вукосављевића, веома је важно било то што је према номинацији коју је припремила др Данка Лајић Михајловић, етномузиколог из Музиколошког института САНУ, пјевање уз гусле већ било уписано на Националну листу. Осим њe у тиму који је ову акцију успјешно привео крају били су др Смиљана Ђорђевић Белић из Института за књижевност и уметност и етнолог Данијела Филиповић из Центра за НКН при Етнографском музеју. Такође, од изузетног значаја била је подршка и кооперативност чланства Савеза гуслара Србије и тадашњег предсједника Слободана Драшковића.

Међутим, да ли нам упис на листу Унеска много значи уколико се гуслама не будемо озбиљно позабавили?

Да би се гусле сачувале неопходно је да системски буду уведене у редовно образовање наше дјеце. Србија има велики број музичких школа, али се само у двије (Београду и Краљеву) изучава предмет гусле. За инструмент националног значаја то је више него скромно. Неопходно је да гусле буду стално присутне и кроз епску поезију која одавно није популарна у школским клупама. Многи су заборавили, а неки нису имали прилику ни да науче да се гусле могу слушати само уз молитвену тишину. **За такво стање у највећој мјери одговорни су поједини гуслари који су зарад популизма кршили све кодексе поштовања најсветијег српског инструмента.** Нажалост, имали смо прилике гледати наступе недостојних „гуслара" по кафанама, у ријалити програмима, чак и у данима туге и сјећања посвећених жртвама *Олује*. По друштвеним мрежама гледамо појединце који бескрупулозно злоупотребљавају гусле зарад ситних интереса. Управо овакве појаве стварају лош имиџ и традиционалном српском инструменту наносе непроцјењиву штету. Зато стиховима већ поменутог Бећировића "није свака травка за рану, нити је свака пјесма за гусле" можемо слободно додати - није свака личност за гуслара!

Министарство за културу показало је способност да се бори за очување српског културног насљеђа. Дужност сваког појединца је да у тој борби пружи свој допринос.

СРПСКО КОЛО

Оснивач и издавач: ***Савез Срба из региона***
Главни и одговорни уредник: **Трифко Ђоровић**
Лектор: **Драгана Бокун**
Веб администратор: **Милисав Шапић**
Редакција: **Жељко Ђекић, Сњежана Станишић и Јелена Рокнић**
Сарадници: **Боро Ркман (Хрватска), Весна Вуковић, Ратко Бубало, Шпиро Лазиница (правни савјети)**
Адреса: **Краљице Марије 47, Београд**
Дописништво: **Булевар ослобођења 26, Нови Сад**
Мејл: **srpskokolo@ssr.org.rs**
Телефон: **011/3820–250, 021/6613–600**
Сајт: **www. ssr. org. rs**
Тираж: **31.000 примјерака**
Дизајн и прелом: **Студио *Хум*, Барајево**
Штампа: **Штампарија *Графопродукт*,** Нови Сад
Лист излази посљедњег дана у мјесецу.
Рукописи и фотографије се не враћају.
ISSN 2466-3476

Штампање Српског кола помогли су Министарство културе и информисања Републике Србије, Управа за сарадњу с дијаспором и Србе у региону, Општина Инђија, Општина Бела Црква и Општина Ковачица

ИЗБЈЕГЛИЧКЕ ПОРОДИЦЕ ИЗ ЗГРАДЕ У ИНЂИЈИ ТРАЖИЛЕ ПОМОЋ ОД МИОДРАГА ЛИНТЕ

Живот у згради која 20 година није легализована

Предсједник Савеза Срба из региона и народни посланик Миодраг Линта 3. октобра се у Инђији састао са представницима избјегличких породица који станују у згради, улица Краља Петра Првог, и већ 20 година безуспјешно покушавају да откупе станове.

– Ми смо се у зграду доселили 1998. године. Зграда је 1991. године почела да се гради првобитно као пословни објекат, без намјене да то буду станови. Коначно, 1998. године добили смо рјешења од Комесаријата за избјеглице Републике Србије у којем пише да имамо право коришћења без ограничења . Рјешење је издато на све чланове породице тј. није било носиоца права – рекао је на састанку један од станара Ратомир Иванић.

» Миланко Станишић, Ратомир Иваниш, Миодраг Линта и Миланко Латиновић

ГОДИНЕ ПРОЛАЗЕ, ПРОБЛЕМ ОСТАЈЕ

Већ дуги низ година станари ове зграде се обраћају разним институцијама, како би се ријешило питање откупа, али до сада нико није имао слуха за њихове проблеме. Власти су се мијењале, као и политичке партије, али одговоре на њихова питања нико није дао.

– Претпостављам да је свима вама циљ да се искористи Закон о измјенама и допунама закона о избјеглицама из 2010. године којим се омогућава избјегличким породицама право да откупе те станове по повлашћеној цијени. Требало би прво да се одреди тржишна цијена у датој општини и на датој локацији и тај износ се умањи за 50 одсто рекао је Линта и питао присутне станаре шта би требало прво учинити.

Такође, Линта је изнио свој лични став да би избјегличким породицама које су добиле станове од Владе Србије или међународних организација требало омогућути да власништво над истим стекну бесплатно или уз минималну накнаду ако се узме у обзир лош квалитет градње.

Сви присутни станари сложили су се да би прво требало легализовати зграду, што заправо представља највећи проблем. Фирма која је носилац инвестиције *Интекс* више не постоји. Станове је у потпуности *Интексу* исплатио по продајној цијени Комесаријат за избјеглице, али није укњижен као власник, а земљиште је општинско. У катастру је *Интекс* и даље власник. Проблем је и у петом спрату на којем првобитна намјена није да на њему буду станови него шупе.

– У згради има 68 станова добијених од Комесаријата у којима живе избјегличке породице. У 19 станова не живе избјеглице и још има 50 локала. Све наведено помало отежава дјеловање Комесаријата за избјеглице јер није све под њиховом контролом. Нама је један грађевински инжењер савјетовао да Грађевинска инспекција из Инђије изађе на пети спрат, изврши увиђај и види чињенично стање. Затим, да се изврши пренамјена петог спрата и конверзација земљишта. Земљиште је дато на употребу, а треба се поднијети захтјев да се да у власништво Комесаријату за избјеглице – рекао је Ратомир Иванић.

Послије састанка предсједник Савеза Срба из региона и народни посланик Миодраг Линта је са станарима и својим сарадницима отишао до зграде на адреси Краља Петра Првог, број 9.

ЛИНТА: УРАДИЋУ СВЕ ШТО МОГУ

– Откако смо се уселили у стан не могу да отворим један прозор. Неколико мајстора је долазило да га поправи и нису успјели. Зграда је доста лоше урађена – рекла је за *Српско коло* једна од станарки, разочарана досадашњим третманом у Комесаријату за избјеглице.

И остали станари су указали на то да су доста улагали у станове, да зграда нема изолацију, зидови су пуцали, те се надају да ће и због тога цијена бити умањена. За сада имају процјену да је квадрат на тој локацији 600 евра, односно умањено за 50 одсто је 300 евра.

– Ми као Савез и ја лично ћемо учинити све што је у нашој моћи да ријешимо тај проблем. Не могу обећати да ће све бити ријешено јер су у рјешавање овог проблема укључени и људи који су до сада показали да немају добру вољу да вам помогну.

На крају разговора остао је договор да Миодраг Линта разговара са надлежнима из Комесаријата за избјеглице у општини Инђија, те да сви заједно, укључујући и станаре, одрже састанак и најзад ријеше питање откупа станова. Проблем постоји, рјешење није једноставно, али се мора доћи до њега.

Станари су се поздравили са Миодрагом Линтом, захвални што је показао добру вољу да им помогне, и надају се скором састанку са надлежним институцијама.

На састанку је било присутно седам станара: Ратомир Иваниш, Миланко Станишић, Благоје Божић, Зоран Марић, Љубан Клипа, Миланко Латиновић и Никола Матић. **ДРАГАНА БОКУН**

У Вуковару промовисана књига *Српска православна црква – осам векова у слици и речи*

Књига *Српска православна црква – осам векова у слици и речи* промовисана је 17.10. у вуковарском Градском музеју. Ова књига чији су аутори доцент др Борис Стојковски, др Валентина Вуковић и Срђан Ерцеган који је уједно и уредник издања, плод је вишегодишњег истраживачког рада, а објављена је у луксузном кожном повезу.

– Ово је капитално дјело, не само по свом изгледу већ и по садржају, јер је урађен детаљан преглед српске цркве од насељавања Срба на Балканско полуострво па до стицања аутокефалности, као и читав период од 1219. до момента када Свети Сава постаје аутокефални српски архиепископ, па до данашњих дана и његове светости патријарха Иринеја – истакао је један од аутора Борис Стојковски, који је уједно и представио ову књигу.

Сама књига не описује само историјат српске цркве него говори и о њеном значају и утицају, те дјеловању кроз књижевност, умјетност, архитектуру.

– Књига је подијељена на осам поглавља и бави се по једним вијеком трајања цркве – нагласио је један од аутора и уредник издања Срђан Ерцеган.

Промоција ове књиге у вуковарском Градском музеју била је намијењена наставницима историје, географије, ликовне и музичке културе и вјеронауке који предају у настави на српском језику и писму, а организатор ове промоције било је Županijско стручно вијеће наставника националне групе предмета.

– Дошли смо на идеју да организујемо ову промоцију и из разлога јер је то одлична прича да направимо и стручно усавршавање за наше наставнике и учитеље који предају националну групу предмета – рекао је водитељ Županijског стручног вијећа наставника националне групе предмета Новица Гајић.

Поред Стојковског и Ерцегана који су се као аутори обратили присутнима, на промоцији је учешћа узео и владика осјечкопољски и барањски Херувим, док је уводну ријеч о српском деспоту Стефану Штиљановићу имао јереј др Марко Шукунда, с обзиром на то да је промоција организована управо на дан када Српска православна црква прослављa овог светитеља који је уједно и крсна слава Епархије осјечкопољске и барањске. **СРБИ.ХР**

ОБИЉЕЖЕН ВИЈЕК ОД ПРИСАЈЕДИЊЕЊА ВОЈВОДИНЕ КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ

Откривен споменик краљу Петру Првом у Новом Саду

Стота годишњица присаједињења Војводине Краљевини Србији обиљежена је у Новом Саду, а предсједник Србије Александар Вучић и градоначелник Новог Сада Милош Вучевић открили су споменик краљу Петру Првом Карађорђевићу. Споменик је постављен на Тргу републике у Новом Саду и откривен уз пјесму „Востани Сербије". Откривању споменика присуствовали су бројни званичници, а грађанима и званицама су се обратили Александар Вучић и Милош Вучевић. Глумац Лазар Ристовски говорио је монолог краља Петра Првог.

ВУЧИЋ: ПРИТИСЦИ СА СВИХ СТРАНА

Предсједник Србије је рекао да је прије тачно сто година, на исти дан такође падала киша, и да је сто наредних година загарантовано и „никада никоме другом до Србије неће припадати Војводина".

– Дошли сте зато што сте осјетили да је Србија данас притиснута са различитих страна. Разне птице црне боје кренуле су да зобају све што стигну по нашој лијепој Србији – истакао је Вучић захваљујући се грађанима на одлучности да буду уз своју државу. Он је указао да је Нови Сад одлуку о подизању баш таквог споменика донио 1934. године, а да је тек данас подигнут, што је брука која иде на рачун свих.

– Имали смо владаре који су чинили и добро и лоше, који су учили, који су уводили жељезницу, дизали школе, али само уз једног иде света ријеч „слобода" – нагласио је предсједник Вучић.

ЖИВОТ ОФИЦИРА, УСТАНИКА, ИЗБЈЕГЛИЦЕ...

Он је подсјетио да је краљ вјеровао у слободу још као двадесетогодишњак када је превео есеј „О слободи" Џона Стјуарта Мила.

– Тако је и живио као официр француске легије странаца, устаник у Херцеговини, избјеглица, наш краљ, једини у историји који је пјешке и у воловској запрези прошао дуг пут преко Албаније до Солуна да бисмо дошли кући до слободе – нагласио је Вучић и додао да је слобода за коју се краљ Петар борио и изборио, камен темељац модерне српске државе.

СПОМЕНИК ТЕЖАК 3,5 ТОНЕ

Споменик Краљу Петру I ослободицу висок је четири метра и тежак више од 3,5 тоне, а дјело је Умјетничке ливнице *Јеремић*. Са постаментом висок је око 10 метара, а има и ћириличне натписе на све четири стране. На јужној страни пише *Петар Први Карађорђевић 1844–1921*, на сјеверној *Краљ Србије 1903–1918*. На западној страни је грб Краљевине Србије, а на источној пише *Рума, 24. новембар 1918, Нови Сад, 25. новембар 1918*. Споменик је израђен по моделу академског вајара Зорана Ивановића.

ВУЧЕВИЋ: ПОНОС И ЧАСТ СРПСКОГ НАРОДА

Градоначелник Новог Сада Милош Вучевић рекао је да је Нови Сад поносан што је добио споменик који је трајно свједочанство великом владару. Додао је да је овај споменик свједочанство и Великом рату из којег је српски народ изашао као побједник, али са тугом коју читав вијек носи због језиве голготе кроз коју је пролазио током рата.

– Овај споменик подсјећа на понос и част српског народа, на све који су заједно преживјели пакао рата и који су отишли бранећи своју земљу како бисмо ми уживали у слободи – рекао је Вучевић и додао да споменик подсјећа на сваку жртву српског народа.

Подсјетивши на побједнике и славну историју Србије, Вучић је навео да је 100 година било потребно да почнемо поново да будемо то за чим је трагао краљ Петар Први – слободна земља слободних људи и земља која зна своје мане у слободи и исправља их, и препознаје своје врлине у слободи и умножава их.

– У свој Нови Сад у коме су слободни људи прије 100 година одлучили да буду дио слободне Србије и да ту остану заувијек, драги краљу добродошао кући, а споменик који откривамо нисмо подигли ми, него твоја дјела. Ми смо се само коначно сјетили да никада не заборавимо и да ништа прече од Србије немамо. Хвала на слободи. Живјела Србија. Војводина и Србија и Србија и Војводина – рекао је Вучић.

МИРОВИЋ: МУЗЕЈ МЈЕСТО НЕЗАБОРАВА

Предсједник Покрајинске владе Игор Мировић и предсједница Народне Скупштине Републике Србије Маја Гојковић отворили су Музеј присаједињења, који чини стална поставка са низом артефаката који аутентично свједоче о великом историјском догађају и његовим актерима, као и о вишевјековној борби Срба за политичка и друга права.

– Овај Музеј заслужили су наши великани и њихово велико непролазно дјело. Ово је мјесто незаборава, а управо је незаборав најмање што смо дужни за све оно што су за нас учинили – изјавио је предсједник Мировић.

ГОЈКОВИЋ: СИМБОЛ БОРБЕ ЗА СЛОБОДУ

Предсједница Скупштине Србије Маја Гојковић истакла је да смо и данас поносни на велику побједу коју су извојевали наши преци и историјску одлуку о присаједињењу које су донијели прије једног вијека.

– Музеј присаједињења, у којем данас сви уздигнуте главе стојимо, има огроман национални значај, представља симбол њихове неустрашиве борбе за слободу, као и да ће као вјечно подсјећање на ту борбу остати новим покољењима – рекла је Гојковићева.

Велика народна скупштина у Новом Саду прогласила је присаједињење Баната, Бачке и Барање Краљевини Србији 25. новембра 1918. године.

РИСТИЋ: ЈУГОСЛАВИЈА НИЈЕ БИЛА КОНСТАНТА

Историчар Дејан Ристић каже да је добро што је Музеј присаједињења у оквиру Музеја Војводине отворен јер се тиме, савременицима, политичким елитама и сусједима, шаље јасна порука да је „моментом присаједињења Војводина трајно српска".

Војводина је одувијек, истиче, била мултиетничка и са израженом дозом толеранције. Када је ријеч о формирању Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, Ристић сматра да је историјска нужност била уједињење Јужних Словена у једну заједницу 1918. године, али, како каже, показало се да „то није била и историјска константа".

Линта: Један од најсрећнијих дана у српској историји

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује поводом прославе 100 година од присаједињења Војводине Краљевини Србији да је у питању један од најсрећнијих дана у историји српског народа. Срби пречани који су живјели сјеверно од Саве и Дунава су 25. новембра 1918. године остварили свој вјековни сан да се прикључе Србији. Тог дана је Велика народна скупштина Срба, Буњеваца и других Словена Баната, Бачке и Барање донијела одлуку о присаједињењу Војводине Краљевини Србији. Нажалост, руководство Комунистичке партије на челу са Јосипом Брозом 1945. године је Барању поклонило Хрватској.

Дакле, Барања је дата Хрватској иако никада у историји није била њена територија, иако је као саставни дио Војводине, 1918. године ушла у састав Србије.

Линта истиче да посебну захвалност треба одати храброј и неустрашивој српској војсци која је пружила Србима Војвођанима могућност да јавно изразе своја дуго потискивана национална осјећања.

Не смије се никад заборавити веома важна чињеница да су у редовима српске војске у великом броју активно учествовали српски добровољци са подручја Војводине, данашње Хрватске и Босне и Херцеговине. Српски добровољци су дали немјерљив допринос остварењу вишевјековне идеје јединства српског народа.

ХУМАНИТАРНИ ЦЕНТАР ЗА ИНТЕГРАЦИЈУ И ТОЛЕРАНЦИЈУ

HCIT

Србија
21000 Нови Сад
Војвођанских бригада 17
телефон:021/ 528 132, 021/ 520 030
мејл: office@hcit.rs; hcitns@gmail.com;
сајт: www.hcit.rs

Промјене у новом Закону о стамбеном збрињавању

● **Које су новине у новоусвојеном Закону о стамбеном збрињавању на потпомогнутим подручјима РХ?**

Новим Законом престале су важити све одредбе Закона о подручјима посебне државне скрби, на основу којег су до сада рјешавани захтјеви за стамбено збрињавање бивших носилаца станарских права и власника девастираних стамбених објеката, као и чланова њихових породица, осим четири ставке из тога Закона које прописују која су подручја од посебне државне скрби (које је обухватало укупно 185 јединица локалне самоуправе). Новим Законом обухваћена је још 151 јединица локалне самоуправе на које се примјењује тај новоусвојени захтјев (укупно 333 јединице локалне самоуправе на подручју којих ће се Закон проводити).

Најзначајније су сљедеће новине:

– Право на стамбено збрињавање на подручјима примјене овог Закона може остварити странка и чланови њене породице који живе у заједничком домаћинству под условом да немају у власништву или сувласништву другу усељиву породичну кућу или стан одговарајуће стамбене површине, или ако исту нису продали, даровали или на било који други начин отуђили у задњих 15 година прије подношења захтјева;

– Пријаве за стамбено збрињавање подносе се у периоду од 01.01. до 31.01. текуће године надлежном уреду државне управе у жупанији који рјешава у првом степену, а позив се јавно објављује на интернетским страницама Средишњег државног уреда;

– Право на стамбено збрињавање остварује се редом са листе првенства, на које подносилац захтјева има право подношења примједбе у року од 8 дана;

– Пријаве с листе првенства за које у текућој години није донесено рјешење о праву на стамбено збрињавање преносе се на листу првенства за идућу календарску годину;

– Влада Хрватске ће у року од 90 дана од дана ступања на снагу овог Закона донијети уредбу којом се прописују критеријуми за бодовање пријава за стамбено збрињавање;

– Средишњи државни уред ступиће у посјед стамбене јединице у државном власништву ако корисник стамбеног збрињавања и чланови његове породице који су остварили право на стамбено збрињавање, давањем у најам стамбене јединице, не бораве у стану или породичној кући више од шест мјесеци континуирано, без обавијести Средишњег државног уреда односно ако су напустили стамбену јединицу;

– Право на поклон стамбене јединице у државном власништву може остварити корисник који је добио стан у државном власништву на основу прописа о давању у најам станова на подручју бивше РСК, уз услов да се њиме користи и у њему пребива најмање 10 година од дана доношења рјешења те да нема у власништву другу усељиву стамбену јединицу на подручју Републике Хрватске;

– Након једне године непрекидног пребивања у стану или породичној кући у државном власништву, најмопримац породичне куће или стана стиче право купње стана или породичне куће;

– Корисник с којим се склапа уговор о купопродаји породичне куће или стана не смије отуђити стамбену јединицу 3 године од дана склапања уговора о купопродаји без сагласности Средишњег државног уреда;

– Изнимно од одредаба овог Закона, за подносиоца пријаве који бораве у објектима организованог смјештаја те за кориснике Регионалног програма стамбеног збрињавања право на стамбено збрињавање на и изван подручја примјене овог Закона, утврђује се по службеној дужности у поступку који проводе уреди државне управе у жупанијама односно надлежно управно тијело Града Загреба, према плану збрињавања који доноси Средишњи државни уред.

ШПИРО ЛАЗИНИЦА, ПРАВНИ САВЈЕТНИК ХЦИТ-А НОВИ САД

Хуманитарни центар за интеграцију и толеранцију (ХЦИТ) пружа бесплатну правну помоћ избјеглицама у Новом Саду, *Војвођанских бригада 17, сваког* радног дана од 9 до 15 сати, а уторком, сриједом и четвртком *и од 16 до 20 сати.*

Бесплатну правну помоћ ХЦИТ пружа и у Апатину, Бачкој Тополи, Кикинди, Сомбору и Суботици.

О времену рада правног савјетника ХЦИТ-а у овим мјестима информишите се на број 063 78 99 215.

ХЦИТ, поред осталог, прибавља и документе за избјеглице из БиХ и Хрватске. За социјално угрожене избјеглице из Хрватске документе прибавља бесплатно.

У БУДВИ ОДРЖАНА ЦЕНТРАЛНА ПРОСЛАВА 100 ГОДИНА ОД ОСЛОБОЂЕЊА БОКЕ И УЈЕДИЊЕЊА СА СРБИЈОМ

Покољења дјела суде

ПИШЕ: ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

Под називом *Покољења дјела суде* у Будви је 7. новембра одржана централна прослава јубилеја 100 година од ослобођења Боке и уједињења са Србијом. На овом величанственом скупу, одржаном пред више од двије хиљаде људи у Медитеранском спортском центру у Будви, чији је организатор био *Српски народ Боке*, говорили су Момир Булатовић, први демократско изабрани предсједник Црне Горе, Миодраг Линта, предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије и, у име домаћина, Марко Бата Царевић, угледни привредник из Грбља.

Архијерејски намјесник бококоторски протојереј-ставрофор Момчило Кривокапић благословио је овај скуп, а посредством видео линка, због забране да уђу у Црну Гору, окупљенима су се обратили др Чедомир Антић и историчар Александар Раковић. Програм је испраћен филмским записима из Великог рата, а велики број умјетника, као и водитељски пар Јована Гузијан и глумац Славиша Чуровић дали су велики допринос да ова манифестација протекне у сјајној атмосфери.

Програм је почео традиционалном химном Црне Горе *Онамо 'намо*, коју је написао краљ Никола, а између осталих, овом значајном јубилеју за српски народ у Боки и Црној Гори, присуствовали су: посланик у Скупштини Србије Владимир Ђукановић, конзул Србије Зоран Дојчиновић, предсједник општине Будва Драган Краповић, предсједник СО Котор Драгица Перовић, предсједник СО Будве Ђорђе Вујовић, као и бројни посланици у Скупштини Црне Горе.

Подсјећање на подвиге остварене у Великом рату, током ове манифестације, није имало за циљ да буде само пуко враћање дуга својим прецима. Они трају у вјечности помирени са собом и са свијетом као људи који су свјесни да су своје достојанствене животе приложили на олтар будућности своје вјере и нације. Ово присјећање је уприличено да би данашња и генерације које долазе имали довољно образа да погледају вјечност у очи.

Програм који је трајао готово два часа је крунски доказ да и у овом времену има људи који знају да испоштују трајне вриједности, историју, традицију, умјетност… А као што рече један од водитеља програма: „шта је умјетност друго до освајање слободе ". Зато ништа природније није било да сви учесници програма, на челу са глумцем Вуком Јовановићем, једним од запажених глумаца у филму *Застанка за војника*, уз помоћ Српских православних појаца, хорова, а на крају и читаве хале, програм заврше величанственим извођењем пјесме *Марш на Дрину*.

ПРОСЛАВЕ И У ХЕРЦЕГ НОВОМ, КОТОРУ И ГРБЉУ

Осим централне прославе, 100 година ослобођења Боке и уједињења одржане у Будви 7. новембра, широм Боке Которске одржане су разне манифестације поводом овог значајног датума. У Херцег Новом, дан раније, у дворани Парк, одржана је Свечана академија 100 година ослобођења Херцег Новог 1918–2018. Дан касније, у манастиру Савина, служен је парастос погинулим у војскама Србије, Црне Горе и САД. Котор је 9. новембра, прославио 100 година ослобођења свечаном академијом у Центру за културу, док је Грбаљ у организацији Српске православне црквене општине ову годишњицу обиљежио великим народним сабором у манастиру Подласта. Тамо је 11. новембра служена Света архијерејска литургија под начелствовањем преосвећеног владике Кирила и свештенства Боке Которске, након чега је служен парастос погинулим у Балканским ратовима 1912–1913. године и Великом рату 1914–1918. године, а послије тога је отворена изложба фотографија под називом *Тамо далеко*.

Булатовић: Неке ствари се не смију прећутати

Први демократско изабрани предсједник Црне Горе Момир Булатовић, на почетку свог обраћања, рекао је да се зажелио јавних наступа и пригодних говора, али да се захваљује на указаној части организаторима „који нису жалили труда и нису бјежали од непријатности које им је овај посао створио". Осудио је забрану уласка у Црну Гору истакнутим српским интелектуалцима јер су они, како је рекао „са више духа и бољим познавањем историјских прилика тог времена за то позванији".

КРИК ПРОТИВ БЕЗУМЉА

– На нашу свеукупну срамоту, десило се и то „чудо невиђено" – академику Матији Бећковићу и тројици српских интелектуалаца, професора универзитета забрањен је улазак у Црну Гору. То се не може одћутати. То се не смије прећутати. Против такве самовоље, чистог безакоња и страшне незнавености, сваки одговоран човјек мора да дигне глас. Зато вас молим да ову моју ријеч схватите као крик против безумља које је захарало у нашем државном врху – казао је Булатовић.

Присјећајући се времена од прије тридесетак година, рекао је да је тадашња власт настојала да утврди истину о Црној Гори, јер једино истина може довести до помирења.

– Помирење је и онда, а посебно сада, било потребно до мјере која представља услов опстанка Црне Горе и свих њених становника – нагласио је Булатовић, додајући да су још у то доба једнопартијског система и монопола комунистичке партије у Црној Гори на пригодан начин дочекани посмртни остаци краља Николе и краљице Милене и да су у истом духу пружили руку Митрополији црногорско-приморској и владики Амфилохију.

СРБИ НИСУ БИЛИ ДОБРИ КАО РОБОВИ

Булатовић је истакао да се у то вријеме славио Дан уједињења и да су га славили готово сви становници Црне Горе. Враћајући се на 1914. годину Булатовић је истакао да наш понос, краљ Никола – цар јунака, се није уплашио, већ је стао уз братску Србију и Русију и објавио рат и Аустроугарској царевини и Њемачкој.

– Прије четири године, када смо обиљежавали почетак Великог рата, присјетили смо се да је тада моћно Аустроугарско царство војно напало малу и исцрпљену Србију. Циљ није био да је побједи и освоји. Поклич је био „Србија мора умријети"! Исто се односило и на Црну Гору, мада није било речено. У историји модерног ратовања тешко је наћи сличан примјер објаве рата. Срби нису били добри као робови, већ само као мртви. Нажалост, опште ратне прилике су довеле до црногорског војничког пораза и одлуке краља Николе да распусти војску и напусти Црну Гору. Те, 1916. године, Црна Гора је као држава престала да постоји. Аустроугарска окупација, потпомогнута шпанском грозницом и великом глађу и сиротињом, показала је јасну намјеру да царству треба простор, али без локалног становништва. Долазак српске војске у Црну Гору, а посебно у Боку Которску, није дакле могао бити чин уништења Црне Горе, него њене поновне успоставе. Истина на новим основама. Када би мало размислили и данашњи црногорски властодршци би постали свјесни – да није било 1. децембра 1918. године, не би било ни мајског референдума из 2006. године и тзв. обнове државне самосталности Црне Горе – казао је Булатовић указујући на огромне жртве које је однио Први свјетски рат.

У ПАМЕТ СЕ БРАЋО

– Често замишљам Србију у којој су оних 1.300 каплара остали живи, изродили дјецу и радовали се унуцима. И Црну Гору из које Аустроугари нису интернирали у Мађарску цвијет наших мушких глава, којима се никада није сазнало ни броја ни стрва. Камо те лијепе среће. Све те жртве заслужују поштовање и захвалност. Шта год ми тренутно мислили, оне су уграђене у наш животни код. Оне нам доносе исконски страх од људске глупости и одвратне себичности. Оне треба да упозоре куда ове двије страшне људске мане могу довести. Свакога, а посебно нас у Црној Гори. Зато, упамет се браћо – закључио је Булатовић.

» НИ ШИБИЦА НИЈЕ ИМАЛА ГДЈЕ ДА ПАДНЕ: Препуна спортска сала најбољи је одговор какав је став српског народа у Црној Гори

Линта: Будите поносни на своје претке који су били елитни дио српске ослободилачке војске

Поштовани пријатељи, српски народе Боке и Црне Горе, желим да вам у име Одбора за дијаспору и Србе у региону, Скупштине Републике Србије, честитам Дан ослобођења и уједињења. Ваше присуство вечерас, показује да су бесмртне и непролазне вриједности које су красиле наш народ кроз вјекове, а у центру којих је увијек била слобода. Око питања слободе, са Србима никада није било погађања, није било компромиса, јер смо се за њу много жртвовали кроз своју историју, као ријетко који народ...

Ви сте потомци оних који су на плећа оборили велику окупаторску силу, који су побједоносно умарширали у своја села и градове, у Шумадију, Црну Гору, Војводину, Мачву, Боку, Далмацију, Банију, Лику, Кордун, Славонију, Барању, Босанску Крајину, Херцеговину, централну Босну, Подриње... Бокељи, ваши преци, њих 1.900 добровољаца, били су елитни дио велике српске војске, и они су као ослободиоци и ратници–побједници ушли у овај град који данас слави и који је вечерас центар цијелога српства. Ослободила је српска војска, прије стотину година, и оне који су нам се представљали као браћа, а који су само чекали погодан тренутак да направе геноцид над нашим народом, као што су то урадили током Другог свјетског рата, посебно у злогласној НДХ.

Браћо Срби, будите поносни на своје претке, на оне за које је славни маршал Луј Франше д'Епере казао да су као торнадо и да је његова француска коњица спорија од српске пјешадије.

– И немојте никад да заборавите једну чињеницу, посебно сада када су на вас ударили са разних страна – идеје ослобођења и уједињења су вјечне. Онај који жали за окупатором, тај тешко може бити Бокељ, Црногорац, Херцеговац, тешко може бити Србин. Будите истрајни на свом путу, издржите и пребродите сва искушења, а обавеза наше елите, лидера српског народа је да вас подрже и да буду уз вас у сваком тренутку. Доста је било неслоге међу Србима, много нас је коштала. Будимо јединствени као што је била највећа и најбоља генерација оних великана из 1918. године.

Нека је вјечна слава нашим прецима, ослободиоцима и ујединитељима.

ЦАРЕВИЋ: НЕ МОЖЕМО САМИ СЕБЕ ОКУПИРАТИ

Најављујући Бата Царевића, једног од домаћина овога скупа, водитељи програма цитирали су ријечи краља Николе изречене на почетку Великог рата: „Ко је јунак, на оружје, ко је јунак нек слиједи корацима два стара српска краља: да гинемо и крв проливамо за јединство и слободу златну. На нашој страни су Бог и правда. Ми смо хтјели мир, наметнут нам је рат. Примите га као и увијек, примите га српски и јуначки, а благослов вашег старог краља пратиће све у свим нашим подвизима ”.

– Наши дједови и прадједови нису имали дилему, пошли су 1914. године у битку за своје огњиште, битку у којој су на крају побједу однијели храброст и љубав, а не велика сила која их је притиснула са намјером да их заувијек покори. Црна Гора је у Великом рату изгубила око 40.000 људи, око 10 одсто од цјелокупног броја становника. Огромна је то жртва за тако малу земљу. Жртве Србије су биле готово незамисливе. Скоро 28 одсто од укупног становништва је страдало у борбама, злочинима над цивилима, а затим од глади и опаких болести. Бока Которска дала је свом народу

1.900 добровољаца који су се борили у редовима црногорске и српске војске и других савезничких армија. Херојским пробојем Солунског фронта отворио се пут ослобођења отаџбине. Дјело које су за собом оставили, освојена слобода, стоји као извор свјетлости и путоказ нашој и будућим генерацијама – рекао је Царевић, додајући да успомене на њих живе и живјеће много више у памћењу њиховог потомства, него било који споменик који им је сазидан.

– Не пристајемо и не прихватамо опасну тезу и агресивну пропаганду по којој су наши преци, који су били и најбројнија група у јединицама српске војске која је ослободила данашњу Црну Гору, заједно са црногорским комитама, окупатори Црне Горе и Боке. Бока је до 1918. године, не вољом својих грађана, већ снагом окупације и вољом великих сила, била саставни дио Аустроугарске, па су наши преци који су на Митровдан 1918. године, умарширали у овај древни град, доносећи слободу, стали у строј неумрлих српских витезова од Косова па до данашњих дана. Због свега тога, желим да са ове прославе, позовем све оне који нас дубоко вријеђају са проглашавањем наших предака за окупаторе властите земље, да престану са таквим понашањем, јер се на тај начин само уносиј још једна нова линија подјеле у ионако већ тешко избраздано народно биће. Ми поштујемо њих и њихове претке и тражимо да они ураде исто када смо ми у питању – поручио је Царевић, додајући да је обавеза потомака да ту слободу чувају, зарад жртве њихових великих и славних предака и зарад властитог напретка и среће.

Момчило Кривокапић: Ничија није горјела до зоре

Благословивши скуп архијерејски намјесник бококоторски протојереј-ставрофор Момчило Кривокапић, на почетку свог обраћања, рекао је да је прије сто година, сваки Бокељ од Дебелог бријега до Спича знао да није Црногорац, а сваки је Црногорац знао да је Србин.

ВУЛГАРНА МОНТЕНЕГРИНИЗАЦИЈА

– Времена су се промијенила. Данас, када је Бока у Црној Гори, неки њени становници изјашњавају се као Црногорци, али све док не мрзе оне који се изјашњавају као Срби, то је подношљиво, јер је то ипак лична ствар која се може објаснити прихватањем комунистичке мантре о постојању црногорске нације. Постоје они који мрзе све што је српско, негирајући чињенице, и при том стварају фанатичне теорије као што је она да је Сима Милутиновић Сарајлија залудио Његоша српством и косовским митом, а Његош све Црногорце убиједио да су Срби и да су потомци косовских јунака – истакао је намјесник Момчило Кривокапић, додајући да признавањем „независног Косова ”и уласком у НАТО, Црна Гора постаје Монтенегро, те да почиње вулгарна монтенегринизација у свим сферама.

БОКА СЕ ДИРЕКТНО УЈЕДИНИЛА СА СРБИЈОМ

Кривокапић је подсјетио да краљ Никола Црну Гору назива „другом Српском краљевином у српском приморју,” поред „Српске краљевине у српском подунављу ”и да је 1914. године, издао проглас којим позива Црногорце у рат. Говорећи о добровољцима запитао је, да ли се због односа власти према њима они смију поменути, објавити њихова имена…

– Ми то смијемо и хоћемо! Поносни смо што смо њихови потомци. Бока никада није била Црна Гора. Бока се ујединила са Србијом директно, а не преко Подгоричке скупштине, коју сматрамо легитимном – рекао је отац Момчило. Завршавајући своју бесједу, протојереј-ставрофор Момчило Кривокапић је навео „да ови нови сада, силом на срамоту, хоће да наметну неку своју истину која није утемељена на чињеницама ”, а затим поручио присутнима:

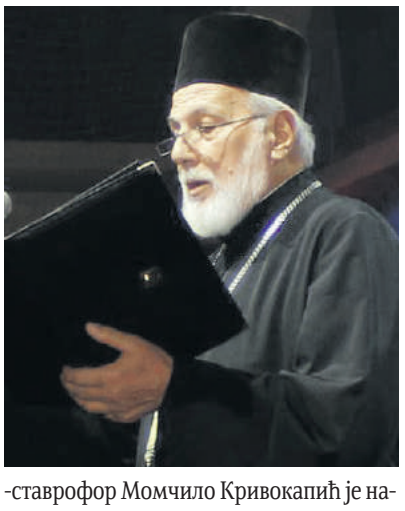

– Горе главу српски народе Боке Которске! Прошли су сви окупатори… Ничија није горјела до зоре.

АНТИЋ: СИЛА ЈЕ УТОЧИШТЕ СЛАБОГ

Присутнима у хали Медитеранског спортског центра, због забране доласка у Црну Гору, обратили су се посредством видео линка др Чедомир Антић и историчар Александар Раковић.

– Драго ми је што је коначно дошло вријеме да се српски народ Црне Горе, српски народ Боке Которске упути ка слободи и ка демократији. Сила је уточиште слабог, а Ђукановић не би овај прогон према свима нама примењивао да не види да му пријети политички крај. Увјерен сам да ова стогодишњица нашег ослобођења и уједињења поново свједочи о великим тежњама нашег народа и поново свједочи о његовој историјској побједи. Ђукановић и његови сарадници нису успјели ни у чему другом, осим да буду привјесак и слуге моћних и силних на овоме свијету – рекао је, између осталог, др Антић додајући да то што режим Ђукановића настоји да промјени историју, што је немогуће, говори о томе на којој би страни он и његове присталице биле 1914. и 1941. године.

РАКОВИЋ: ОСЛОБОДИЋЕМО СРПСКО МОРЕ

– Режим Ђукановић-Марковић покушао је да нам забрани да вам се обратимо на великим свечаностима поводом српског ослобођења и уједињења. Као што видите, режим у томе није успио. Будимо стрпљиви. Ми смо сви као народ прегурали у било којој српској земљи и окупације које су трајале предуго и окупације које су трајале кратко. И овај покушај окупације идентитета у Црној Гори и српске Црне Горе неће бити вјечан. Моја основна порука је, уједиђићемо српске земље и ослободићемо српско море – поручио је присутнима Александар Раковић. Посљедња реченица Александра Раковића наишла је на велику осуду црногорских медија контролисаних од режима на власти. Они су на свим државним медијима читав дан емитовали ову реченицу покушавајући да њоме дискредитује цијели скуп.

БОГАТСТВО РИЈЕЧИ, ПЈЕСМЕ И МУЗИКЕ

У културно-умјетничком дијелу програма учествовали су Ивана Жигон и *Косовски божури* чији наступ је изазвао бурне аплаузе препуне хале. Ивана Жигон је извела перформанс на стихове Милутина Бојића *Плава гробница*, завршавајући га пјесмом *Тамо далеко*. Ништа мање овација није добила ни Даница Црногорчевић изводећи више родољубних пјесама уз пратњу хармоникаша Стефана Ђукића. Чувени говор мајора Драгутина Гавриловића интерпретирао је Лазар Николић, глумац из Будве. Стихове пјесме Војислава Илића *Како умире Далматинац* везане за трагичну смрт бококоторског капетана Милана Срзентића, говорио је Вук Костић. О нашој милој Боки, невјести Јадрана, пјесми Алексе Шантића *Бока*, на упечатљив начин стихове је говорила млада рецитаторка Андријана Рудић. Громогласним аплаузом награду за свој наступ добили су Српско пјевачко друштво *Јединство* из Котора, основано давне 1839. године, Пјевачко друштво *Грбаљ*, а капела састав Српски православни појци и најмлађи међу њима Дјечји хор школе за вјеронауку парохије маинско-брајићке. У склопу обиљежавања ове манифестације, непосредно након њеног завршетка, у биоскопској сали у Будви премијерно је приказан филм *Заспанка за војника* којој су присуствовали и поклонили се публици његови протагонисти.

ЗАХВАЛНОСТ НА ГОСТОПРИМСТВУ

Миодраг Линта, предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону, приликом боравка у Црној Гори посјетио је женски манастир Подластва гдје је разговарао са мати Аквилином, као и манастир Подмаине гдје га је примио игуман Рафаило (Бољевић). О овим сусретима *Српско коло* ће имати посебне прилоге, а Линта се на добродошлици и домаћинству захвалио Андрији Мандићу, његовом савјетнику Бећиру Вуковићу, као и породици Воја Пићана на изузетној гостољубивости приликом тродневне посјете Црној Гори.

У НАРОДНОЈ СКУПШТИНИ ОДРЖАНА 13. СЈЕДНИЦА ОДБОРА ЗА ДИЈАСПОРУ И СРБЕ У РЕГИОНУ

» ЗАЈЕДНИЧКА ФОТОГРАФИЈА НАКОН САСТАНКА: Јован Влаовић, Огњен Крстић, Милојко Будимир, Оливера Огњановић, Миле Шашић, Мирјана Мараш, Мирјана Драгаш, Никола Тодоровић, Миодраг Линта, Гордана Јовић-Стојковска, Срђан Милаковић, Саша Милошевић, Павле Јакоја, Бранислав Рајић и Александар Чотрић

ЗА РЈЕШАВАЊЕ ПРОБЛЕМА СРБА У РЕГИОНУ ПОТРЕБНО ЈЕ ФОРМИРАТИ ПОСЕБНУ ДРЖАВНУ ИНСТИТУЦИЈУ

Одбор за дијаспору и Србе у региону одржао је 23. новембра 2018. године своју 13. сједницу на којој су гости били представници Срба из држава региона. Након доношења протоколарних одлука усвојен је дневни ред, а предсједавајући Одбора, народни посланик Миодраг Линта појашњавајући појединачно стање Срба у државама региона закључио је да је њихов положај изузев у Румунији и Мађарској углавном веома лош.

– Однос према Србима у осталим државама је дискриминаторски – рекао је Линта уз појединачан осврт по земљама региона.

СРБИ ИЗ ЦРНЕ ГОРЕ НАДАЈУ СЕ ПОСЈЕТИ ВИСОКЕ ДРЖАВНЕ ДЕЛЕГАЦИЈЕ СРБИЈЕ

Предсједник Српског националног Савјета Црне Горе **др Момчило Вуксановић** је подсјетио да је у Битољу у септембру ове године иницирано формирање Конференције Срба из региона објашњавајући да је потреба за оваквим видом проистекла из чињенице да Срби у земљама региона немају праву подршку локалних институција или других институција држава у којима живе. Он је објаснио да ће сједиште Конференције бити у Подгорици и да је то својеврстан вид подршке Срба из региона сународницима у Црној Гори који задњих година живе под великим притиском и на сваком кораку видљивом дискриминацијом.

– Чини ми се да би Србија требало да упозори и појединце и политичке структуре да морају да воде рачуна о ономе што је интерес српског народа у Црној Гори. Ми, Срби у Црној Гори не можемо да остваримо ниједан интерес који је везан за очување нашег идентитета. Не само то, него још ригиднији је однос власти према свему томе. Они су направили коалицију са мањинским народима који потпуно непринципијелно подржавају актуелну власт у монтенегризацији Црне Горе и нарочито у тој антисрпској хистерији која је захватила не само регион, него је захватила и веће дијелове Европе – рекао је Вуксановић и нагласио да се ниједан проблем у Црној Гори не може ријешити без утицаја Србије.

– Положај Срба у Црној Гори заслужује посјету предсједника Владе или Републике Србије Црној Гори. Не тражимо од Србије материјалну помоћ, него само да се Србима врати оно што је њихово у Црној Гори. Однос према српском народу је много гори и ригиднији него што је однос власти Црне Горе према Републици Србији – рекао је Вуксановић.

СТРАХ ОД „ТРОЈАНСКИХ КОЊА"

Народни посланик у Скупштини Македоније **Иван Стоилковић** изразио је жаљење за положај Срба у региону који је годинама уназад јако лош, а проблеми већ годинама идентични.

– Ако смо већ регистровали координативно тијело као невладину организацију сматрам да би оно требало да преузме на неки начин комуникацију и има контролу или утицај на расподјелу средстава која иду из Управе за дијаспору, из Министарства за културу Републике Србије и из свих других институција за помоћ Србима у региону – рекао је Стоилковић објаснивши да треба бити веома опрезан код појављивања новоформираних организација.

– Да би се формирала нека невладина организација у Македонији је довољно да се сакупи 5 потписника. Преко ноћи се тако формира удружење које право ниоткуд конкурише и добија средства, док се заобилазе организације које се више деценија баве истим питањима – рекао је Стоилковић уз напомену да уколико Конференција не буде имала стварни утицај, овакви састанци сводиће се на понављање исте приче на сваких 6 мјесеци.

Стоилковић је предложио да организације које не буду примљене у координативно тијело српских невладиних организација у региону не могу да добију средства од Србије.

– Било би поштено да се свака организација докаже кроз континуиран рад. Опасност да са пет потписа данас свако може да оснује удружење, не даје гаранцију да ће новооснована НВО радити заиста у корист српског народа. Постоји опасност да је ријеч о организацијама које су и формиране да би биле параван за остваривање циљева који нису у интересу српског народа – рекао је Стоилковић.

КРАЈИШНИК: ЗАКОН О ЋИРИЛИЦИ И ЛИБЕРАЛИЗАЦИЈА РОБНОГ ПРОМЕТА

Предсједник Асоцијације „Ствараоци Републике Српске" **Момчило Крајишник** је истакао да је још давно донесен закључак да ћирилица буде једино званично писмо у употреби, без икакве претензије да се неком другом народу ускрате његова права.

– Закон о ћирилици који би се донио у Републици Србији веома брзо би се изгласао и у Републици Српској, што би било од непроцјењиве важности за српски народ – рекао је Крајишник.

Он је, такође, истакао да би морала да буде уведена либерализација робног промета на граници.

– Упркос Споразуму о специјалним паралелним везама дешава се да камиони робе стоје данима због евидентирања и царине од 1 одсто – рекао је Крајишник истучући да због мале вајде се праве велики проблеми.

РАЈИЋ: ОЧЕКУЈЕМО ДА У СЛОВЕНИЈИ И ЗВАНИЧНО ДОБИЈЕМО СТАТУС МАЊИНЕ

Предсједник Националног савјета Срба у Словенији и народни посланик Бранислав Рајић је истакао да је ова организација усвојила стратегију дјеловања која ће бити преведена и на словеначки језик.

– Најважнији циљ је да у Словенији осигурамо услове за очување српског националног и културног идентитета и утичемо и на стварање што боље политичке климе и сарадње на свим нивоима између Словеније, Србије и Републике Српске – рекао је Рајић и додао да је жеља да се повежу српска друштва и организације. Он је објаснио и тренутне политичке прилике у Словенији након недавно спроведених избора којом руководи влада састављена од пет коалиционих партнера.

– У прошлом сазиву припремљен је Закон о националним мањинама који је ушао у скупштинску процедуру, међутим због изненадне кризе у влади дошло је до расписивања избора што је обуставило читав процес, па ћемо сада покушати изнова да добијемо подршку да тај Закон буде усвојен рекао је Рајић. Он је додао да од матице Србије се очекује да призна легитимитет Националног савјета Срба Словеније.

МИЛОШЕВИЋ: ХДЗ ЈАЧИ НЕГО ПРИЈЕ ДВИЈЕ ГОДИНЕ

Предсједник Вијећа Српске националне мањине Града Загреба **Саша Милошевић** је у свом говору оцијенио да је ХДЗ у овом тренутку јачи и стабилнији него што је био прије двије године.

– Снажан је говор мржње нарочито против Срба који по својој отворености и бруталности подсјећа на ране деведесете. У тој ситуацији представници Срба у парламенту и водећих институција су оцијенили да је најбоље, најсигурније у недостатку иоле квалитетне алтернативе подржати садашњу Хрватску владу – рекао је Милошевић који је додао да постоје видљиви резултати у економији.

– Договорили смо формирање фонда за развој подручја погођених ратом, па је тако на подручје Крајине путем конкурса потрошено око 4 милиона евра – рекао је Милошевић уз циничну опаску да се нада да ће се завршити процес реелектрификације.

– Улаже се и у путну инфраструктуру што даје разлог за неки умјерени оптимизам. Оно што би донијело неку значајну промјену и бољитак у нашем положају су бољи односи између Хрватске и Србије – рекао је Милошевић.

МИЛАКОВИЋ: СРБИ ЧЕКАЈУ СВОЈЕ СПОМЕН ОБИЉЕЖЈЕ У ВУКОВАРУ

Замјеник градоначелника Вуковара **Срђан Милаковић** оцијенио је да су Срби 20 година након реинтеграције која је завршена 15.01.1998. године изгубили многе позиције у друштвеном животу.

– Након пописа 2011. године стекли смо право на службену употребу српског језика и ћириличног писма, међутим до данас та службена употреба није остварена. Не постоји политичка воља, без обзира што су сви законски услови испуњени – рекао је Милаковић који је навео податак да данас у Вуковару постоји десетак државних институција на којима нема никаквог натписа.

– Двојезичне табле су разбијене, а друге нису стављене јер нема политичке храбрости, с обзиром да би морале бити двојезичне – рекао је Милаковић и додао да грађани често и не знају у коју институцију улазе.

– Постоји само једна двојезична табла која је преживјела и та стоји на Министарству управе –матични уред, остале су скинуте, укључујући чак и код полицијске управе – рекао је Милаковић уз појашњење да се и градским вјећницима лимитира право коришћења ћирилице јер су често материјално тек дјелимично преведени.

Он је објаснио да Срби из Вуковара не желе да учествују у обиљежавању страдања жртава као посљедице великосрпске агресије.

– Чињеница је да не постоји ниједно званично обиљежје мјеста на коме би писало да су у Вуковару страдали Срби. Једино обиљежје гдје ми имамо положити вијенац је гробље – рекао је Милаковић уз оцјену да Срби немају разлога да буду оптимисти када је ријеч о рјешавању проблема припадника српске заједнице.

Предсједник Савеза Срба Румуније Огњан Крстић је рекао да су Срби у овој земљи залагањем и упорношћу ријешили бројне проблеме. Он је апеловао такође да се идентификују прави представници Срба у региону са којима треба водити дијалог око пројеката који се тичу заштите српске нације и да се предузму све могуће мјере како би се заштио српски језик и писмо.

ЛИНТА: СРБИ ИЗ РЕГИОНА МОРАЛИ БИ ДА БУДУ СТАЛНА ДРЖАВНА БРИГА

На крају састанка предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону **Миодраг Линта** је резимирао да се сви слажу у оцјени да Срби у региону треба да буду једно од државних и националних питања у Србији и да треба да постоји једна посебна државна институција која би се бавила свакодневно проблемима нашег народа у региону.

– Због специфичних проблема питање скоро два милиона Срба у региону требало би да се бави брига посебне државне институције намијењене Србима у региону која би била формирана као Министарство. Проблемима Срба у дијаспори требало би да се бави посебан сектор који би био формиран при Министарству спољних послова – закључио је Линта.

У расправи су још учествовали секретар Националног савјета Срба у Словенији **Никола Тодоровић**, представник Заједничког вијећа општина из Вуковара **Јован Влаовић**, предсједник Српске заједнице у Македонији **Гордана Јовић-Стојковска**, предсједник Удружења српско-црногорске мањине „Морача Розафа" из Скадра **Павле Јакоја** (**Брајовић**), предсједник Коалиције удружења избјеглица **Миле Шапић**, предсједник Асоцијације избјегличких и других удружења Срба из Хрватске **Милојко Будимир**.

Т. ЂОРОВИЋ

У БЕОГРАДУ ПРЕДСТАВЉЕНА КЊИГА ВЛАДИМИРА ЋОРОВИЋА *ВОЈВОДА ЛУКА ВУКАЛОВИЋ И ХЕРЦЕГОВАЧКИ УСТАНЦИ 1852-1862. ГОДИНЕ*

Херцеговина се никад није борила само за себе, него за слободу цијелог српског рода

Удружење Требињаца *Јован Дучић* у Београду је 15. новембра 2018. године у малој сали Коларчеве задужбине организовало представљање књиге Владимира Ћоровића *Лука Вукаловић и херцеговачки устанци 1852–1862. године.*

Први Требињац у Београду Жарко Јевтов Ратковић је као домаћин овог скупа нагласио да Удружење Требињаца *Јован Дучић* у Београду као своју најсветију дужност доживљава обавезу да укаже, а новим генерацијама представи, све оне знамените личности које је град подно Леотара подарио српском роду.

– Лука Лаков Вукаловић припада галерији честитих Срба које је красила разборитост, храброст и велика мудрост који су уткани у њихова патриотска дјела. Он је живио премало за један људски вијек, али довољно дуго да његово зрно жита прерасте у клас. Херцеговина се недуго након његове смрти ослободила од турског зулума. Нажалост, у трговини интереса и политичких игара Херцеговина је жртвована и гурнута под аустроугарски мач – рекао је Ратковић и додао да оно што није дочекао Вукаловић, остварила је наредна генерација потомака.

» Жарко Ратковић, Радован Ждрале, Јово Радош и Божидар М. Глоговац

– Након 45 година од његове смрти против окупатора дигао се сав српски род, а задојени духом Лукиног херојства херцеговачки добровољци су са свих страна свијета дошли грабећи се да понесу српски барјак слободе. Број херцеговачких добровољаца никад није прецизно утврђен, али у то вријеме тамо није било куће која није дала неког свог у борби за српско ослобођење и уједињење. Многи су се враћали из печалбе свјесни да њихова животна мисија престаје да буде борба за егзистенцију – већ света дужност да се брани отаџбина – рекао је Ратковић и оцијенио да је око 16.000 душа пошло из хумске земље у борбу за српско уједињење и ослобођење са јасном свијешћу – слобода или смрт.

– Животни пут и судбина војводе Луке Вукаловића представља парадигму српске Херцеговине која се увијек борила не само за себе него и за слободу цијелог српског рода – рекао је Ратковић примјетивши да се књига о Луки и херцеговачким устанцима објављује у години која је објединила неколико изузетних јубилеја.

– У њој се навршава 195 година од рођења Луке Вукаловића и 145 година од његове смрти, 100 година од српског уједињења и побједе у Првом свјетском рату, али и 150 година од рођења нашег Алексе Шантића који је стиховима описао слободарски дух Херцеговине – рекао је Ратковић казујући стихове пјесме *Моји очеви* који су уклесани на постољу првог споменика који су на празних Светих апостола Петра и Павла 2015. године подигли Гајдобрани.

– Чињеница да је споменик Луки Вукаловићу најприје подигнут у српској Војводини најбоље свједочи да је херцеговачки војвода заправо био – свесрпски, за шта захвалност дугујемо и овдје присутном Ристу Дангубићу – рекао је Ратковић који је напоменуо да је ова генерација Херцеговаца током 2015. године у Гајдобри, Требињу и Зупцима поред откривених споменика Луки Вукаловићу јасно изнијела жељу да херцеговачки војвода, попут Јована Дучића, свој мир пронађе на камену са ког је потекао – јуначким Зупцима. **Т. ЋОРОВИЋ**

КАКО ДО КЊИГЕ

Књига Владимира Ћоровића *Лука Вукаловић и херцеговачки устанци 1852-1862. године* може се поручити по цијени од 500 динара (+ ПТТ трошкови) или непосредно купити у просторијама Удружења Требињаца на Новом Београду, Палмира Тољатија 5/I, сваког уторка, четвртка и суботе од 10 до 15 часова. Информације на телефон 011/269-1586.

ЖДРАЛЕ: ОДНОСОМ ПРЕМА ХЕРЦЕГОВИНИ ЗАПОЧЕТ РАСКОЛ СРБА И ЦРНОГОРАЦА

Аутор култног романа *Херцеговачка рапсодија,* чувени писац и вајар Радован Ждрале, рекао је да га је као писца и Херцеговца носило узбудљиво сазнање, да су Херцеговци тада дигли једну од највећих, најчистијих и најнеизвјеснијих буна које су икада међу Србима подизане.

– Лука је могао да рачуна само на онај дио европске интелигенције која ће пружити моралну подршку. Ријеч је о слободарима који су градили нову Италију на челу са Гарибалдијем – рекао је Ждрале и додао да Херцеговини никад није довољно признато да су својим устанцима разријешили тзв. источно питање које је за европске владаре тог времена било заправо питање будућности Турске империје и њеног прогона са Европског континента.

– Турска је пред ове сукобе подигла кредит код Енглеза да би од њих купили најсавременије пушке тзв. *остругуше* које ће бити упућене у Херцеговину. Међутим, „бој не бије свијетло оружје, већ бој бије срце јунака"– рекао је Ждрале који је потом изнио занимљиво запажање о односу тадашњих Црногораца и Срба.

– Књаз Никола, а прије њега и књаз Данило гледали су како да искористе херцеговачке устанке за своје империјалне циљеве. Раскол између Срба и Црногораца почео је заправо још тада – рекао је Ждрале наводећи да је помоћ изостала и од Србије и од Русије чему су се устаници надали.

ЖИВОТ БЕЗ ЧАСТИ - ТЕЖА КАЗНА ОД СМРТИ

Пјесник и филозоф Божидар М. Глоговац је говорећи о Херцеговини подсјетио на стихове пјесника Матије Бећковића „Немој ми причати о сину ако му знам оца, ђе то двоје не може заједно смрзни па предвој".

– Није Лука сам могао да се бори против Турака. Зупчани су били уз њега јер су му вјеровали свакој изговореној ријечи, и не само Зупчани него и читав народ од Пиве и Дробњака до мора стајао уз њега јер је био рођен и предодређен да буде вођа. Када је злогласни Омер-паша Латас 1852. године са својим пандурима почео да купи оружје од раје у требињском крају, захваљујући Луки народ се није дао разоружати и то је био разложан почетак за буне и устанке. Знало се да је за Херцеговце живот без части била тежа казна од смрти. А војвода Лука је 10 пуних година ратовао и био у бусији, да би посљедњих 10 година свога живота живио у Русији. Морао је да бјежи од свог народа и свог завичаја, од оних који су дали вјеру за вечеру и од назадне сепаратне политике црногорског књаза, био је трн у оку и султану и књазу – рекао је Глоговац. Након њега предсједник Савеза гуслара Србије Јово Радош је уз пратњу народног гуслара Славка Алексића казивао стихове своје пјесме *Изгнанство Луке Вукаловића*.

ЗЛАТНА ПОВЕЉА ЗА УРОША МИЛОЈЕВИЋА

Портал *Слободна Херцеговина* ове године слави пет година постојања, па се са говорнице обратио и оснивач Трифко Ћоровић.

– Сматрам да је ово права прилика и мјесто да поменемо нашег Уроша Милојевића, који је био оснивач и доживотни предсједник херцеговачких Срба у Банату. Његова несебична љубав према Херцеговини није спајала само два завичаја, већ је спојила многе од нас. Урош Милојевић је, као и херцеговачки војвода, био свесрпски. И управо због тога, баш у српској престоници, портал С*лободна Херцеговина* постхумно додјељује Урошу Милојевићу златну повељу *Лука Вукаловић* – рекао је Ћоровић који је ово признање уручио Милану Белом Бјелогрлићу, Урошевом насљеднику на мјесту предсједника Удружења Срба Херцеговаца из Баната.

Бјелогрлић је подсјетио на стихове *Нисам мртав док ме се сјећате* и објаснио да епизода са златном повељом управо то поручује.

– Није Урош Милојевић дигресија него прави примјер вечерашње теме – рекао је Бјелогрлић.

» Трифко Ћоровић и Милан Бјелогрлић

ШЕШУМ: Колијевка јунаштва коју је опјевао Његош

Историчар др Урош Шешум је рекао да се неће освртати на сам садржај књиге, већ да прије свега жели да укаже на узроке и околности које су довеле до херцеговачког устанка.

– Почетком XVII вијека када слаби моћ Турског царства и кад Венеција почиње на Јадрану да ратује са Османским царством, када Хабзбуршка монархија притиска Турску царевину, у Херцеговини и брдима јављају се буне – рекао је Шешум оцјењујући да те буне нису биле социјалног карактера.

– Не буне се Херцеговци толико због глади и тешког положаја, али чим неко нападне Турску користи се прилика за дизање буне. Колико год да су свјесни да тај њихов отпор нема много изгледа за успјех у Херцеговини се увијек догађају буне – рекао је Шешум и додао да је током XVII вијека настао и највећи број епских пјесама које је записао Вук Караџић илуструјући примјер хероја турско-млетачких ратова Грује Жеравице који је у народним пјесмама због свог ситног раста опјеван као *дијете Грујица*.

– У Херцеговини настаје култ јунаштва, четовања, хајдучије и борбе коју је касније Његош кодификовао у *Горском вијенцу*. Већ у XVII вијеку у брдским племенима имамо доказа да побуна није обично четовање и борба за плиј-

ном. Култ хајдучије и устаничке борбе се све више и развија у Херцеговини, посебно због тога што Турци због кршевитог краја нису могли тек тако да наплаћују порез. Временом почињу локалним главарима да дају право да убирају порез и да представљају своју заједницу пред турским властима – рекао је Шешум и додао да су главари на почетку били изборни, а временом постају наслиједни и тако настају династије свештеника и главара.

– Култ предака у Херцеговини постаје нешто најважније, припадност породици, чак исламизација и турчење то није могло да помути. Чувене паше и бегови муслимани дичили су се својим поријеклом. Неки су чак и присвајали туђе поријекло као чувени Ченгићи – рекао је Шешум и додао да је други важан култ „свијетлог оружја".

– У Херцеговини је култ свијетлог оружја био толико значајан да је настао глагол „опусати се", тј. дорасти за пусара или оружја. Непосредно неколико година пред Херцеговачки устанак султан је ријешио да уведе реформе у царству тако што ће да уведе једнакост и заштити хришћане како би од њих могао да прибере порез, као и од муслимана који су одбијали да плаћају порез. Они су се позивали на то да ратују против невјерника и да чувају рају, која би због тога требало њих да плаћа, а коју су успут и пљачкали – рекао је и додао да се 1832. године побунила Босна.

– Босански бегови бунили су се против реформе тражећи да остане по старом да они агују и бегују. Савезник султанов био је будући херцеговачки везир Али-паша Ризванбеговић који је учествовао у борби против побуне босанских капетана. За то је добио доживотно право да влада Херцеговином. Управљао је гвозденом руком. Разрезао је порезе какве је хтио, апсолутно га нико није контролисао. Султану је слао онолико колико му је било прописано, остало је себи узимао – рекао је Шешум и напоменуо да је Али-паша Ризванбеговић крив за сјечу шума коју је продавао Аустријанцима и Венецијанцима.

– Чувени Херцеговачки крш, између осталог, настао је од силних посјечених шума које је бег тјерао на море и продавао. Био је суров тиранин, али није дирао старе главаре и није дирао народу оружје. Гонио је мање силеције и неки ред је у Херцеговини постојао. Међутим, 1851. године када је Омер-паша Латас, ријешио да уведе реформе и у Херцеговини, он је на превару ухватио у Сарајеву Али-пашу Ризванбеговића, ту га је погубио и дошао у Херцеговину да уведе реформе. На листи је прво било разоружање свих хришћана – рекао је Шешум и додао да су Срби добро знали ако остану без оружја зулум ће се наставити, јер су већ најављени нови већи реформни порези.

– Зупци су 1851. године одбили да предају оружје због једног џефердара, њиховог главара. Турци нису жељели да имају баш буквално све против себе, па су пустили Зупчане да задрже своје оружје. Можда је зато и побуна управо ту кренула, јер су управо тамошњи становници имали храбрости да се супротставе и да задрже оружје. У то исто вријеме у Црну Гору долази владика Данило, владика Зеко који буни границу. Традиционални ускоци, хајдуци на граници који наравно нису предали оружје чекају његов миг, очекују се велики догађаји, чују се гласови да Русија и Француска подржавају буну. Аустрија нема ништа против, жели да прими избјеглице из крајева уколико дође до устанка. Тако су се створиле прилике које су погодовале устанку који ће понијети име по његовом најчувенијем војсковођи Луки Вукаловићу – закључио је Шешум.

У НОВОМ САДУ ОДРЖАН 4. ФЕСТИВАЛ ФОЛКЛОРА СРБА ИЗ КРАЈИНЕ, РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ И ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

» ИГРЕ ИЗ СЛАВОНИЈЕ: ГКУД *Коста Абрашевић*, Бачка Паланка

» ИГРЕ И ПЈЕСМЕ БИНАЧКЕ МОРАВЕ: КУД *Табан*, Будимпешта

ПОНОСНИ НА СВОЈ РОД И ПОРИЈЕКЛО

» Миодраг Линта

» Марко Ђурић

» Драгана Милошевић

» Здравко Јелушић

» Драган Богданић

» Зорица Влајинић

У организацији Завичајног удружења *Сава Мркаљ* и *Савеза Срба из региона* на сцени *Јован Ђорђевић* Српског народног позоришта у Новом Саду 18. новембра 2018. године одржан је 4. Фестивал фолклора Срба из Крајине, Републике Српске и Федерације БиХ. Чланови културно-умјетничких друштава представили су многобројној публици игре, обичаје и говор Лике, Кордуна, Славоније, Источне Херцеговине, Шумадије и других српских крајева.

Четврти фестивал фолклора свечано је започео интонирањем химне *Боже правде* у извођењу хора ОШ *Милош Црњански*, а под диригентском палицом Тине Бенић.

» Хор ОШ *Милош Црњански* под диригентском палицом Тине Бенић

ДВА ЦИЉА ФЕСТИВАЛА

У име организатора и домаћина фестивала публици су се на самом почетку обратили предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта и предсједница Завичајног удружења *Сава Мркаљ* Зорица Влајинић.

Миодраг Линта је истакао да Фестивал фолклора Срба из Крајине, Републике Српске и Федерације БиХ има два циља.

- Први је да афирмише и промовише културу Срба који су поријеклом са простора бивше Југославије. Други циљ је да дамо свој мали, скромни допринос јачању и ширењу културног и духовног јединства српског народа, без обзира на садашње постојеће државне границе - рекао је Линта и истакао да у осам држава региона живи скоро два милиона Срба који се суочавају са разним проблемима.

- Било би добро да у Србији постоји државна институција која би се на један систематски начин и свакодневно бавила рјешавањем бројних проблема Срба у региону - рекао је Линта и позвао присутне да поздраве аплаузом Републику Српску са жељом да Дрина никада више не буде граница раздвајања, него спајања.

Публици се потом обратила Зорица Влајинић, предсједница Завичајног удружења *Сава Мркаљ* из Новог Сада. Ово удружење чува успомену на реформатора српског писма, Саву Мркаља.

– Морам да изразим своје задовољство што ћемо сви заједно подијелити тренутке уживања у његовању културе и традиције Срба из свих крајева. Желим да нагласим поруку нашег Саве Мркаља: „Нек се чују песме и тимпани, нек се воде игре и дивани“- поручила је Влајинићева.

У име градоначелника Милоша Вучевића, обратио се Здравко Јелушић, предсједник Скупштине Града Новог Сада.

– Био је ово град почетка за оне који су то жељели, али и за оне који су бјежећи од зла застали и остали овдје. Желим да им захвалим што су баш Новом Саду дали нову енергију, доносећи у овај град културно насљеђе које ћемо имати прилике вечерас да видимо - истакао је Здравко Јелушић.

ТРАДИЦИЈА КОЈА СЕ ЧУВА

Присутнима се обратила и Драгана Милошевић, покрајински секретар за културу, јавно информисање и односе са вјерским заједницама, изасланица предсједника Покрајинске Владе Игора Мировића.

– Овај Фестивал прерастао је у традиционално окупљање Срба из региона. То је разлог због којег желим да упутим захвалност, прије свега организаторима фестивала, свим учесницима, представницима културно-умјетничких друштава, јер без вас овог фестивала не би ни било. Ви сте доказ постојања нашег културног насљеђа, наше традиције, свих оних вриједности које смо дужни да његујемо и да чувамо – рекла је Драгана Милошевић и нагласила да нисмо дужни да чувамо традицију само због

» ОБИЧАЈИ БУКОВИЦЕ: КУД *Ћирило и Методије*, Бусије

» КОСОВСКА БАЛАДА: КУД *Слобода*, Руменка

» ГУЖВА И НА БАЛКОНУ: Сала испуњена до посљедњег мјеста

» СПЛЕТ ИГАРА СА КОРДУНА: СКУД *Ђурђевак*, Кљајићево

» СПЛЕТ ПЈЕСАМА И ИГАРА ИЗ ПЧИЊЕ: Удружење *Велико коло*, Ветерник

» ИГРЕ ИЗ ХЕРЦЕГОВИНЕ: АНИ *Јован Дучић*, Требиње

наших предака који су нам то оставили у насљеђе, ни због нас самих, него због наше дјеце.

ПОЗДРАВ БРАЋЕ СА ДРУГЕ СТРАНЕ ДРИНЕ

Изасланик Предсједнице Републике Српске Жељке Цвијановић, др Драган Богданић, министар здравља и социјалне заштите у Влади Републике Српске, обратио се присутнима прије свега поздравима братског народа са друге стране Дрине.

– Жеља наша јесте да једног дана сав овај простор буде јединствен и да тада више не говоримо о Србима из региона, него о Србима у једној држави. Надамо се да ће се то једног дана и десити - рекао је Богданић.

Фестивал је својим присуством увеличао и Марко Ђурић, директор Канцеларије за Косово и Метохију, изасланик предсједника Републике Србије Александра Вучића.

– Вечерашња манифестација значајна је за Србе на свим просторима и држава Србија, као матица цијелог српског народа, води рачуна о Србима свима и свуда. Што Србија буде снажнија то ће лакше бити Србима у цијелом региону. Иако су генерације наших предака живјеле у тешком времену и нису имале право ни да се надају да ће једног дана досањати ослобођење и уједињење, нису изгубиле вољу и одлучност да се боре да очувају свој језик, културу и традицију. Тако ћемо и ми данас, у овом тешком времену. И сви они који мисле да ће нас поколебати протјерујући наш језик, писмо, пјеснике и писце из школских уџбеника, нашу културу и све оно што чини наш идентитет, заправо не познају оно што је суштина наше културе и идентитета, само ће нас натјерати да још више радимо једни за друге, једни уз друге – рекао је Марко Ђурић и од срца захвалио организаторима на прилици да нешто научимо, лијепо чујемо и обећао да никада неће одустати од борбе за Косово и Метохију. Након обраћања званичника услиједио је главни дио манифестације, наступи културно-умјетничких друштава.

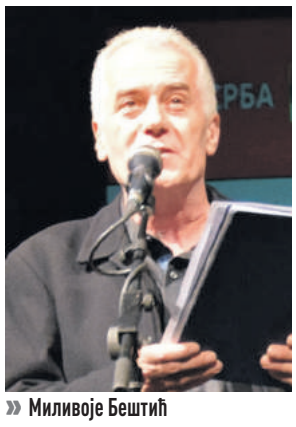

» Миливоје Бештић

» Добривоје Павлица

На самом крају публици се пјесмом представио и Добривоје Павлица, који је у току свог стваралаштва урадио много на истраживању, његовању и очувању народне пјесме, обичаја, традиције и идентитета народа Лике и Крајине.

Водитељ програма, Миливоје Бештић, захвалио је Граду Новом Саду – Градској управи за културу, Комесаријату за избјеглице и миграције Републике Србије и Српском народном позоришту на сарадњи и помоћи у реализацији Фестивала, као и свим члановима културно-умјетничких друштава и публици.

ДРАГАНА БОКУН

» ОБИЧАЈНЕ ИГРЕ ИЗ ЛИКЕ: КУД *Марко Орешковић*, Бачки Грачац

ПРОГРАМ И УЧЕСНИЦИ

На сцени су се ређале фолклорне кореографије које су започеле *Ђурђевданским уранком*, у извођењу КУД-а *Табан* из Будимпеште. Затим је наступио ГКУД *Коста Абрашевић* из Бачке Паланке који је извео кореографију *Само весело нека чује све село*. Игре из Источне Херцеговине представио је АНИ *Јован Дучић* из Требиња а потом се СКУД *Ђурђевак* из Кљајићева представио Сплетом игара са Кордуна. Удружење *Велико коло* из Ветерника приказало је Сплет песама и игара из Пчиње, а КУД *Ћирило и Методије* из Бусија Обичаје Буковице. Гости из Руменке, КУД *Слобода*, дирнули су публику изведбом Косовске баладе, док је КУД *Марко Орешковић* из Бачког Грачаца извео Обичајне игре из Лике. АНИ *Јован Дучић* из Требиња, у свом другом наступу, приказао је Сплет игара из Шумадије, док је КУД *Табан* из Будимпеште испраћен овацијама приказавши при самом крају како изгледа *Ђурђевдан у Пасјану*.

ЗАВИЧАЈНО УДРУЖЕЊЕ ЛИЧКО ОГЊИШТЕ ОРГАНИЗОВАЛО МАНИФЕСТАЦИЈУ У НАЈВЕЋЕМ ЛИЧКОМ СЕЛУ У СРБИЈИ

У ПРИГРЕВИЦИ ОДРЖАНИ *ЛИЧКИ ДАНИ*

У организацији завичајног удружења *Личко огњиште* у Пригревици је 23. и 24. новембра организована манифестација *Лички дани*. Пригревица је дио општине Апатин. Слободно се може рећи да је овај крај великом савезном колонизацијом након Другог свјетског рата захваљујући великом броју колонистичких породица углавном досељених са простора Лике и Баније удахнуо нови живот. Наиме, већ на првом попису након рата Пригревица је имала готово 5.000 становника од којих је више од 90 посто припадало колонистичкој популацији.

Током деведесетих година Пригревица је била уточиште многих избјегличких породица из Хрватске, па је у једном тренутку крајем двадесетог вијека број становника Пригревице порастао на 7.000.

Вријеме је показало да је већина, ипак, транзитно боравила, па је данас број становника негдје око 4.000. У односу на прије 70 година тај број се умањио готово за петину, али је Пригревица остала чувар личке културе и обичаја.

НЕОБИЧАН ЖИВОТНИ ПУТ РАЈКА ЧУЛЕ

Лички дани започели су отварањем изложбе личких сликара у клубу које носи име Рајка Чуле. Ријеч је о творцу препорода Пригревице. Колико је задужио ово мјесто свједочи и биста која је 2012. године откривена у част стогодишњице његовог рођења. Рођен је у Бојни на Банији, али га је животни пут довео у Београд још 1936. године када се укључио у тадашњи Радднички покрет. Као учесник НОР-а са војвођанским јединицама је прешао у Босну да би се по завршетку рата двије године школовао у тадашњој СССР.

По повратку из Русије обављао је високе дужности у органима безбједности. Скупо је платио цијену својим идеалима, па је у вријеме Информбироа три године провео на Голом Отоку. То је утицало на његов даљи животни пут који га је 1953. године одвео у Пригревицу. Након неког времена постао је директор најприје Земљорадничке задруге, касније и ПИК-а Пригревица.

Рајко је био прави визионар и истински вођа села. Пригревчани су први у широј околини купили аутоматску телефонску станицу, први су поплочавали путеве коцком, што је много скупље, али трајније од асфалта. У његовом времену изграђен је водовод, извршена је замјена електричне мреже, изграђена су два пута према пољу, силоси, мотел са плажом. Пригревчани су тих година изгласали самодопринос за пројекат и припремне радове за Бању Јунаковић, отворили су завичајни музеј и изградили Спомен-библиотеку.

У СПОМЕН БИБЛИОТЕЦИ ЧУВАЈУ СЕ ИМЕНА ЖРТАВА ЗЛОЧИНАЧКЕ НДХ

Један од запослених у библиотеци био је Момчило Тодорић Тошо који се присјећа да су грађани тражили да се подигне споменик свим жртвама Другог свјетског рата.

– Обично су се подизале школе или домови културе, али у Пригревици подигла се спомен-библиотека. Пригревчани су направили књигу која је рађена на Ликовној академији у Новом Саду. У њу су уписана имена 967 жртава. Међутим, та бројка свакако није коначан број. Наиме, долазили су људи из Лике који су се занимали за разне податке око колонизације. Пронашли су ту име жене која је у јаму бачена заједно са два мала, тек рођена дјетета. Пажљивим прегледањем открили су на десетине таквих случајева гдје нису уписане све жртве – прича Тодорић и додаје да је један од недостатака књиге што није описан начин на који су жртве страдале.

– Бранко Ћопић је био на отварању ове библиотеке и том приликом записао „ова спомен библиотека за нас ће бити светиња као и наше пале жртве, а за нашу дјецу нека она буде и један жижак који ће им свијетлити и водити их часним путем слободних праведних људи" – рекао је Тодорић.

Садашња библиотекарка је Мирјана Мрђеновић Грња која каже да је ово здање отворено на Дан побједе 1967. године.

– Библиотека постоји 51 годину. У свом фундусу имамо 22.000 књига што је солидна бројка за једну мању сеоску средину. Библиотека има одјељење за дјецу и одрасле. Организују се и бројне књижевне вечери – прича Мрђеновић Грња која напомиње да је Бранко Ћопић био доживотни предсједник ове библиотеке у коју је долазио врло често не пропуштајући 9. мај који се слави и као Дан библиотеке.

» Миле Менићанин, Никола Поповић, Недељко Дошен, Миодраг Линта, Момчило Тодорић и Милан Гомирац

ТРИБИНА *СРБИ У СВИЈЕТУ – ПОСТОЈАЊЕ И ОПСТАНАК*

У склопу манифестације Недељко Дошен је отворио трибину под насловом *Срби у свијету – постојање и опстанак*.

Миодраг Линта је упознао присутне о раду Одбора за дијаспору и Србе у региону, као и о положају Срба који живе ван матице.

– У земљама региона живи око два милиона Срба, од чега је милион оних који живе у Републици Српској – рекао је Линта и нагласио колико је тежак живот Срба у региону, изузимајући Румунију и Мађарску.

У дискусији су учествовали још: Миле Менићанин, Никола Грубишић, Петар Кочић, Рајко Мрђа и други.

У склопу програма наступила је женска пјевачка група КУД *Пригревица*.

ТОДОРИЋ ЗАЧЕТНИК МУЗЕЈА

Након трибине је услиједио обилазак Завичајног музеја са експонатима из Лике и Баније који је смјештен у просторијама Дома културе.

Музеј представља историјско, етнолошко и социолошко обиљежје материјалне и духовне културе Срба Крајишника. Збирку чине разни предмети за кућне потребе и послове, за занатске дјелатности, за пољске послове, примјерци оружја, тамбурица, дијелови мушке и женске одјеће.

– Збирка постоји захваљујући разумијевању становника Пригревице који су прихватили идеју, показали добру вољу и све предмете уступили бесплатно – рекао је Тодорић и објаснио да је ову идеју изнио на савјету Библиотеке 1968. године.

– Није ишло тако лако зато што су људи у почетку били преоптерећени питањем шта заврјеђује да буде експонат. Зато сам 1968. године приредио малу изложбу у холу Дома културе од предмета који су били прикупљени. То је охрабрило многе, а посебно дјецу која су највише помогла доносећи разне предмете – испричао је Тодорић показујући два точка која су заправо једини сачувани трап старих гвоздених кола.

– Често се прећуткује чињеница да је велики број људи дошао коњима и запрежним колима. Пут од Лике преко Босне до Сомбора трајао је и по 14 дана. Путеви су били лоши, а на туцаном камену коњима су отпадале потковице, па је требало по разним недођијама пронаћи ковача – прича Тодорић и прелази на гвоздене виле које су биле и својеврстан статусни симбол.

– Само богати сељаци имали су гвоздене виле, док су дрвене биле за сиротињу – каже Тодорић и показује комоте, грабље, кантаре за кладе.

– Ова два штапа су пластено коље које је служило за пријенос терета у планинским предјелима на простору гдје се коњем и колима не може прићи – прича Тодорић и прича занимљиву сторију о нацеку.

– Није случајно настао у народу појам „нацек баба". Основна намјена овог оштрог оруђа је да чобани тјерају стадо према шумама, а може да послужи и као одбрамбено средство. Служило је и кад се иде у млин на воденицу да се обије лед – набраја Тодорић све функције овог мултипрактичног експоната. Са поносом показује косу која је била и у Енглеској. Ту су и букагије, гребенац, ступа, прангија, клепка, звоно, зибаљка, кремен и кресиво.

– Можда је најзанимљивија ова преслица на којој пише Јованка Шакић. Наиме, момак је уочи рата почео да резбари преслицу са намјером да је поклони дјевојци. Дошао је рат, он је отишао у партизане и погинуо. Међу његовим стварима пронађена је ова преслица и предата је дјевојци којој је и била намијењена. Преслице су заправо одувијек биле израз поштовања и љубави не само према дјевојкама, него и према браћи и сестрама или родитељима – прича Тодорић показујући нови експонат – прекладен који је служио за чување жара или како га је духовито описао „централно личко гријање".

ЗАВИЧАЈНО ВЕЧЕ

У ресторану *Пригревица* пред више од 200 присутних одржано је завичајно вече.

Госте је у име домаћина поздравио Никола Поповић који је донедавно обављао функцију потпредсједника Управног одбора удружења *Личко огњиште*. У име општине Апатин присутне је поздравио њен предсједник Милан Шкрбић који је све позвао да се у фебруару придруже скупу Личана који се традиционално обиљежава у Бањи Јунаковић.

Присутне је поздравио и Миодраг Линта који је истакао да и ово вече потврђује да Крајишници чувају своје обичаје, традицију и културу.

– Драго ми је што видим да се млади у Пригревици поносе својим поријеклом, а то значи да су дједе, баке, очеви и мајке урадили добар посао и традицију пренијели на своје потомке – закључио је Линта.

Међу званицама је била и предсједница скупштине Апатин Ника Петровић са сарадницима.

У културном дијелу програма наступила је женска пјевачка група *Лазарице*, као и мушка и женска пјевачка група КУД *Пригревица*. Програм је надахнуто водила Милица Почуча.

ТЕКСТ И ФОТО: М. ШАПИЋ

УДРУЖЕЊЕ ЧЕКА НОВОГ ПРЕДСЈЕДНИКА

Удружење *Личко огњиште* основано је 2008. године, а најзаслужнији за његов настанак су први предсједник Удружења Ђуро Чанак и предсједник скупштине Душан Новковић који су те функције обављали у два мандата.

– Почетком ове године изабрали смо ново руководство, али је предсједник Управног одбора дао оставку, па ћемо ускоро сазвати нову изборну скупштину – испричао је Недељко Дошен, члан радне групе за припрему и одржавање изборне скупштине. Дошен је објасниo да је Никола Тесла заштитни знак удружења док је крсна слава Свети Марко који се слави 8. маја. Све се то уклапа у традиционалне мајске свечаности када се у Пригревици 9. маја славе Дан колонизације, Дан библиотеке и Дан побједе.

» Женска пјевачка група КУД Пригревица

» Момчило Тодорић Тошо

ВЛАДИКА СЕРГИЈЕ И ПРЕДСТАВНИЦИ ЗАВИЧАЈНИХ УДРУЖЕЊА У СКУПШТИНИ СРБИЈЕ РАЗГОВАРАЛИ О СИТУАЦИЈИ У ЗАПАДНОКРАЈИШКИМ ОПШТИНАМА

Срби у Босанској Крајини на ивици опстанка

ТЕКСТ И ФОТОГРАФИЈЕ: ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

Предсједник **Миодраг Линта**, заједно са члановима Одбора за дијаспору и Србе у региону, примио је 5. новембра у Скупштини Србије владику бихаћко-петровачког Сергија и представнике завичајних удружења са подручја које покрива ова Епархија. Главне теме састанка биле су проблеми везани за економски развој, исељавање младих Срба, образовање на српском језику и писму, као и спора обнова порушених кућа и инфраструктуре. Наглашен је кључни значај Епархије бихаћко-петровачке и њена позитивна улога, на челу са владиком и свештенством, у опстанку српског народа на том подручју.

Отварајући састанак, Миодраг Линта предсједник Одбора, навео је низ проблема са којим се у свакодневном животу суочава српски народ на овим просторима.

– Због тога сам и позвао владику Сергија и представнике завичајних удружења, да чланове Одбора упознају са тренутном ситуацијом у том региону и дају конкретне приједлоге шта би требало предузети да се проблеми почну рјешавати – рекао је Линта, захваливши се владики Сергију што је издвојио вријеме и дошао на овај састанак.

ВЛАДИКА СЕРГИЈЕ: СЈЕДИШТЕ ЕПАРХИЈЕ ОСТАЈЕ У ФЕДЕРАЦИЈИ БИХ

Владика бихаћко-петровачки Сергије изразио је задовољство што је први пут у Скупштини Србије, као и што на састанку учествују и представници завичајних удружења из западнокрајишких општина.

На почетку свог говора истакао је да се замонашио давне 1995. године, да је одмах након тога са народом у Олуји стигао у Србију и да се чим су услови дозволили, вратио 1998. године на позив тадашњег владике Хризостома, садашњег митрополита добробосанског да заједно са народом започне обнову живота.

– Изабран сам 2014. године за епископа франкфуртског и све Њемачке, био сам горе три године, а одласком владике Атанасија, понудио сам се Сабору и патријарху да се вратим и да заједно са својим свештенством преузмем Епархију бихаћко-петровачку. Мада је прошло скоро 25 година, сматрам да се још може нешто учинити за наш народ тамо, заједно са вама и свим људима добре воље, па тако и завичајним удружењима од којих бих одмах да истакнем Удружење *Огњена Марија Ливањска* за које сматрам да је најорганизованије – рекао је, на почетку свог говора, владика Сергије, а затим представио Епархију на чијем се челу налази.

– Епархија бихаћко-петровачка површином спада међу веће епархије СПЦ, али је по броју вјерника једна од мањих и по посљедњим подацима има 31 хиљаду вјерника у око 11 хиљада домаћинстава. Тренутно броји 35 парохијских свештеника који врше богослужење у 150 храмова и четири свештена монаха који врше богослужење у шест манастира. Највећи проблем представља врло низак степен ступања у бракове, односно приштаја православног становништва, посебно у дијелу епархије на простору Федерације БиХ, гдје нажалост на 30 умрлих долази једно новорођенче. Незнатно већи проценат је у општинама које припадају дијелу Републике Српске, али је тамо проблем миграција становништва, гдје у већини случајева млади људи са комплетним породицама одлазе у земље Европске уније. Старосна доб је таква да је 70 процената њеног становништва пензионерског економског статуса, што утиче и на моћ црквених општина и манастира – наставио је владика Сергије.

Владика је навео низ проблема са којима се сусрећу становници његове епархије, од дискриминације у запошљавању у општинама са већинским српским становништвом Дрвар, Грахово, Гламоч у Федерацији БиХ, прије свега, у државним предузећима електропривреда, шумарство, као и друштвеним установама гдје су запослени углавном Хрвати и Бошњаци. Јављају се проблеми у настави, поготово у Гламочу гдје дјеца уче на хрватском језику, док у другим општинама са већинским српским становништвом многи уџбеници и наставни планови се изводе такође на хрватском језику.

Владика је истакао и проблем српске разједињености поготово као код претходних избора у БиХ.

Говорио је и о економској самосталности манастира и Епархије, гдје су покренути већ неки пројекти везани за производњу млијека, али све то мора да се подигне на виши ниво. Истакао је да би се један дио средстава могао добити кроз туризам, односно поклоничка путовања обилазећи манастире и друга мјеста у Епархији. На крају, владика је рекао да иако је било приједлога да се владичански двор прави у Мркоњићу Граду, или неком другом мјесту у Републици Српској, он остао у увјерењу да то не би било добро по вјерни народ и сам рад Епархије, па би требало да буде изграђен у Босанском Петровцу, тако да ће он остати српски епископ у Федерацији БиХ.

ЗАБРИЊАВА ЛОШ ОДНОС ИЗМЕЂУ СРБА

Након тога за ријеч су се јављали представници завичајних удружења.

Душан Кочалка, из удружења *Подгрмеч* из Житишта, рекао је да су представници његовог удружења на почетку школске године посјетили школе у Будимлићи Јапри и Хашанима и однијели школски прибор и другу опрему у вриједности од 20 хиљада евра. У тим српским подручјима има 30-ак ђака и што је позитивно тај тренд у посљедњих пет година не опада.

О школству је говорио и **Стеван Бањац**, предсједник удружења Дрварчана у Београду. Рекао је да основна школа у Дрвару има 400 ученика, док је број оних који остају у средњој школи много мањи. Родитељи шаљу дјецу у Бањалуку, Београд, јер настава није на задовољавајућем нивоу. Као апсурдан примјер Бањац је навео да је основна школа запослила наставника математике, муслиманку из Цазина, која нема завршен факултет, већ је апсолвент на педагошкој академији у Бихаћу. Србина из Дрвара који је завршио два факултета нису запослили само из разлога што му је брат члан опозиционе странке у Дрвару.

Бранко Триван, из Удружења Граховљака, говорио је о протеклим изборима у БиХ и изразио забринутост због неслагања међу српским странкама око кључних питања. Поред тога што су имали помоћ Представништва РС у Србији, био је изузетно мали одазив. Очито да је кампања била слаба, прије свега, у државним медијима Србије, зато би о томе требало повести више пажње како би се дао значај изборима и народу објаснило колико је вриједан сваки њихов глас. Слободан Калабић, предсједник Удружења *Кључ–Рибник*, предложио је да сви они који не могу обрађивати земљу, требало би да је предају цркви на располагање. Калабић сматра да су у крају гдје су Бошњаци у већини, међунационални односи бољи и да би требало радити на томе да се обнови Грмечка корида.

НЕОПХОДНО МИНИСТАРСТВО ЗА СРБЕ У РЕГИОНУ

Народни посланик **доц. др Иван Бауер**, први се од чланова Одбора укључио у расправу ријечима „да нама нико не може бити већи непријатељ, него што ми сами себи можемо да будемо". Помињући претходне изборе рекао је да се може повући паралела са изборима у Хрватској и да се сада то понавља у БиХ. Већина Срба са правом гласа не излази на њих, што је погубно за оне који живе на тим просторима, посебно у Федерацији БиХ. Ми као чланови Одбора смо спремни да помогнемо и учинићемо све што је у нашој моћи, али не може нико више да вам помогне од вас самих, закључио је Бауер.

Мирјана Драгаш замјеница предсједника Одбора, истакла је улогу СПЦ и свих грађана у развијању националне свијести. Драгаш је истакла да није добро ни то што у Србији не постоји министарство за Србе ван Србије и у региону, како не бисмо покидали те везе. Напротив, те везе морамо да одржавамо са још више енергије, јер се врло лако може десити да се покидају коријени са матицом, јер ово није Србија само оних који су рођени у њој већ Србија свих Срба. Међутим, сличан орган потребан је при Влади Српске, јер би се то тијело требало бавити имовином и судбином српског народа у Федерацији.

Народни посланик **мр Иван Костић**, на почетку свог излагања, захвалио се предсједнику Одбора Миодрагу Линти што је позвао владику Сергија, рекавши да се не сјећа да је на неком оперативном састанку у Скупштини био и један епископ СПЦ. Управо је СПЦ била темељ очувања националног идентитета, поготово када су ти простори били дио Аустроугарске, истакао је Костић, предложивши формирање фонда за угрожене породице како оне не би напуштале своја имања, већ остајале на српским просторима.

Александар Чотрић, народни посланик је рекао да би требало да се закључци са оваквих састанака преточе у конкретна рјешења, а поменуо је помоћ од 5,5 милиона евра које је влада Републике Србије уплатила општинама у Српској и Федерацији БиХ.

До краја састанка, за ријеч су се јавили **Душан Савић** из Удружења Дрварчана, нагласивши да је по њему горући проблем одлазак Срба са тих простора и да треба наћи начин како то спријечити.

Душан Петровић из Удружења *Огњена Марија Ливањска* рекао је да је основни проблем то што немамо јасну националну стратегију. Без радног тијела Републике Србије, можда је најбоље да то буде Министарство, и конкретне финансијске помоћи, тешко ћемо да задржимо наше територије и народ на простору Ливна, Купреса и других мјеста у Федерацији.

Ову идеју подржао је и **Стеван Бањац**, ријечима да „за тај орган никога не треба да молимо, већ је наш захтјев да он буде оформљен". Велика већина осталих учесника у расправи је такође то подржала.

ПРЕПОРУКЕ ПРОСЛИЈЕДИТИ ПРЕДСЈЕДНИКУ, ВЛАДИ И НАДЛЕЖНИМ МИНИСТАРСТВИМА

Драган Иванић из Удружења Петровчана у Београду, рекао је да је ово удружење прије неки дан имало састанак и да су на примјеру Епархије видјели да се нешто конкретно може урадити, не само са средствима већ и конкретним радом са пуно одрицања и љубави. Управо рад, знање и одрицање су оно што треба тим крајевима и наша помоћ, али не хуманитарна већ у отварању нових погона, запошљавања људи, сматра Иванић, наводећи да ту већ има одређених помака, тако што у српској општини Дринић има више запослених радника него становника.

Михајло Цвијетић, из Удружења Купрешана, истакао је проблем у школама у дијелу Купреса који припада Федерацији гдје српска и муслиманска дјеца уче по хрватском наставном плану и програму.

Драган Дивјак из Удружења *Сана–Грмеч*, поменуо је такође школство као један од кључних проблема. Рекао је да је у Лушци Паланци било шест ученика, али да је школа измјештена у муслимански дио општине, а осим школе, у српском дијелу, више нема ни полицијске ни здравствене станице тако да се наш народ заиста осјећа угроженим и ако се овако настави Срба тамо више неће бити јер у 40 села већ нема Срба.

Владимир Бурсаћ из Зрењанина је говорио о култури сјећања и памћења на српске жртве нагласивши да она није на нивоу на коме би требало да буде и да, нажалост, ми заборављамо на наше жртве не само пострадале у посљедњем рату већ и онима прије њега.

Закључујући састанак, **Миодраг Линта** предсједник Одбора, рекао је да би питање Срба у региону требало дефинисати као једно од државних и националних питања. У складу с тим потребно је да се оснује Министарство за Србе у региону у којем би радили стручни људи који би били посвећени свом послу и које би имало значајна буџетска средства. Циљ Министарства за Србе у региону би био да помогне опстанак Срба у осам држава региона (Хрватска, БиХ, Македонија, Црна Гора, Словенија, Мађарска, Румунија и Албанија). Линта је рекао да ће Одбор сачинити препоруке, заједно са владиком Сергијем и завичајним удружењима, које ће потом бити прослијеђене Предсједнику Републике, Предсједници Владе Републике Србије и надлежним министарствима.

УЧЕСНИЦИ САСТАНКА

Осим предсједника Одбора Миодрага Линте, на састанку са владиком Сергијем били су присутни и замјеница предсједника Одбора Мирјана Драгаш и чланови доц. др Иван Бауер, мр Иван Костић и Александар Чотрић, као и представници завичајних удружења: Удружење *Огњена Марија Ливањска* – Београд, Удружење Дрварчана у Београду, Удружење Петровчана у Београду, Удружење Граховљака и пријатеља Босанског Грахова из Београда, Удружење Срба из БиХ *Сана–Грмеч* из Београда, Удружење *Кључ–Рибник* из Београда, Удружење Купрешана из Београда, Удружење грађана *Сана* из Старе Пазове, Удружење грађана *Змијање* из Новог Сада и Удружење грађана *Подгрмеч* из Житишта.

ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ КОВАЧИЦА **МИЛАН ГАРАШЕВИЋ** КАО НАЈВЕЋЕ БОГАТСТВО ИСТИЧЕ РАЗЛИЧИТОСТИ КУЛТУРНЕ БАШТИНЕ ОВОГА КРАЈА

Заједнички градимо кућу различитих народа и добронамјерних домаћина

Утроуглу између Панчева, Београда, Зрењанина у југоисточном дијелу Војводине налази се општина Ковачица позната по томе што је ту рођен научник свјетског гласа Михајло Пупин. Ковачица је позната и по наивној умјетности, дебељачким вашарима, црепајачким љубитељима коња... Ово је национално хетерогена средина у којој више од два вијека поштујући и његујући своје, сложно живе Срби, Словаци, Мађари, Румуни и сви остали грађани.

У разговору за *Српско коло* предсједник општине Ковачица управо истиче да различитост културних баштина и идентитета ствара јединствену слику ковачичког богатства.

● **Чиме сте највише поносни што је урађено у протеклом периоду?**

– Поносан сам на то што општина Ковачица равномјерно улаже у све области које утичу на живот грађана општине Ковачица. Један дио проблема са пијаћом водом у мјестима општине је ријешен и не стајемо ту – настављамо са радовима за обезбјеђивање пијаће воде у домаћинствима у свим мјестима наше општине. У складу са тим, почела је са радом фабрика воде у Ковачици, она је подразумијевала огромна средства која су издвојена како из општинског буџета, тако и из Фонда за капиталне инвестиције, затим од стране Покрајинског секретаријата за пољопривреду, из буџета општине Ковачица, али и од сопствених средстава Јавног комуналног предузећа *Елан* из Ковачице. У укупном износу, фабрика воде је инвестиција вриједна преко 80 милиона динара. У протеклом периоду обезбјеђена су средства за образовање у виду реконструкције школских објеката, обезбјеђена су средства за набавку пећи за гријање у самошкој школи, али и нове столице и нови столови за вртић. Планирано је асфалтирање улица, постављање ЛЕД расвјете, али и уређење дебељачког вашаришта. Овај простор у Дебељачи, поред основне, имаће и додатну функцију и биће вишенамјенски. Циљ нам је да се сви сегменти живота наших грађана побољшају и буду по стандарду једне европске општине каква је општина Ковачица, а о томе посебно свједочи и Стратегија одрживог развоја за период 2018 – 2025. коју смо конструисали у заједнички у раду са стручним лицима из свих области живота – привреде, пољопривреде, здравства, социјалне заштите, културе...

● **Који су највећи проблеми у овом тренутку?**

– Као што сам напоменуо, проблем пијаће воде постоји у великом дијелу Баната, одувијек. Тако је и код нас. Ми смо начинили пуно напора да обезбједимо прво јавне чесме са пијаћом водом, а затим сада и фабрику воде. План је да се на ту воду из капацитета фабрике воде, укључе још нека насељена мјеста у општини, а да проблем ускоро у потпуности буде ријешен.

● **Све локалне самоуправе покушавају да анимирају инвеститоре да улажу у њихову средину. Која је предност Ковачице у односу на друге?**

– У току је завршна фаза израде пројектно – техничке документације за изградњу комплетно опремљене радне зоне на општинским парцелама. У Услужном центру општине Ковачица, такође, потенцијални инвеститор може да добије сву неопходну документацију у најкраћем могућем року, што је веома важно за неометано функционисање било ког приватног лица. Уколико се потенцијални инвеститор одлучи за општину Ковачица, поред одговарајућег простора за изградњу свог пословног објекта, ослобођен је свих општинских такси у периоду од годину дана. Ако инвеститор дође у општину Ковачица, имаће свесрдну подршку и помоћ локалне самоуправе.

● **У којој мјери су у Ковачици ријешени инфраструктурни проблеми и на чему ћете највише радити у предстојећем периоду?**

– Из средстава покрајинског буџета добили смо по пројекту за уређење каналске мреже у функцији одводњавања пољопривредног земљишта, који је у укупном износу вриједан више од 12 милиона динара. Покрајински секретаријат учествује са преко два и по милиона у поменутој инвестицији. Општина Ковачица ће обезбједити остала неопходна средства, и то преко 9 милиона динара. Каналска мрежа биће уређена на територији Дебељаче, Црепаје, Ковачице, Падине, Уздина, Идвора. Покрајински секретаријат за пољопривреду, водопривреду и шумарство одобрио је и средства по још једном пројекту општине Ковачица и то близу 10 милиона динара за уређење атарских путева Катастарске општине Уздин на западном потезу који води ка Тамишу. Укупна инвестиција у сарадњи са општином Ковачица биће 36 милиона.

Као што сам напоменуо, планирано је асфалтирање улица у Самошу, што је и завршено једним дијелом, такође саниране су ударне рупе у цијелој општини на међумјесним путевима, а поносни смо и на завршени Дом културе у Путникову. Постоје приоритети у буџету сваке локалне самоуправе, па тако и наше, у наредном периоду највише ћемо радити на побољшању свих сегмената живота наших грађана, као што је то учињено и у претходном периоду.

● **Које бисте манифестације посебно издвојили?**

– Ковачица је позната по Ковачичком октобру који се са јесени обиљежава традиционално годинама уназад. Падина управо обиљежава своје дане, тачније ове године 212 година од насељавања Словака на територију Падине, Црепаја има своје Великогоспојинске дане, недавно је завршено обиљежавање Дана Уздина, Дебељача може да се похвали карневалом и ВИВЕ фестивалом интернационалног карактера. Када говоримо о овим манифестацијама, треба знати да су то манифестације које трају и по мјесец дана и укључују велики број спортских, културних, умјетничких посленика који се труде да дају све од себе како би угостили своје суграђане и госте. О успјесима у области туризма не треба ни говорити с обзиром на то да су медији помно пратили готово све манифестације једне од наших најуспјешнијих организација, Туристичку организацију општине Ковачица. Као најважније манифестације ове године издвајамо Караван наиве, други по реду, Сајам рукотворина, Новогодишњи вашар и предтакмичење за Драгачевски сабор трубача који се сваке године одржава у Падини. Иначе, Караван је организован у оквиру прославе Ковачичког октобра и који је ове године пропутовао нашом земљом и на тај начин промовисао наше сликаре и њихов рад.

Уколико дођете у нашу општину током само једне од ових манифестација, бићете сигурно у прилици да погледате изложбе, присуствујете спортским догађајима, пјесничким вечерима, промоцијама... У Самошу и Црепаји организују се фијакеријаде које су за похвалу и сваке године у већем сјају. У Идвору организује се едукативно-научни камп који окупља даровиту дјецу и поштоване професоре у области физике, математике, информатике. Ове године са ученицима кампа радио је и потпредсједник МЕНСЕ, Предраг Ђукић.

● **Какви су услови за развој спорта?**

– Општина Ковачица у великој мјери подржава спортске клубове креирајући афирмативну политику у области спорта која има за задатак да мотивише најмлађе да се спортом баве и заволе спорт. Иако је затечено стање у спортским клубовима било незавидно, успјели смо да обезбједимо да клубови и они који се баве појединачним спортовима неометано функционишу. Активности спортских клубова финансирају се преко конкурса које локална самоуправа, општина Ковачица, редовно расписује сваке године.

● **Један број наших људи из бивших југословенских република, као и интерно расељних лица, пронашао је у Ковачици свој нови дом. У којој мјери су они утицали на развој општине и да ли су сачували своје коријене?**

– Општина је богатија са сваким становником који дође и пронађе свој дом у њој. Као што знате, Ковачица је мултинационална и мултиконфесионална средина у којој се одмалена учи да је поштовање других култура, националности и обичаја дио доброг васпитања. Свакако да су досељени из бивших југословенских република сачували своје коријене, своју културу и обичаје, јер то је управо она јединствена љепота коју општина Ковачица има. Поред ковачичких наиваца, црепајске фијакеријаде, дебељачког вашара, уздинских наивних и савремених умјетника, историјског наслијеђа везаног за Самош, падинске етно куће, идворског кампа у част Пупину, у општини Ковачица одржава се и Крајишко посело које је ове године организовано по други пут.

● **У којој мјери је у Ковачици спроведен програм регионалног стамбеног збрињавања за избјегла лица?**

– За избјегла лица на територији општине Ковачица, обезбијеђено је шест станова по конкурсу Комесаријата за избјегла и расељена лица. Углавном су грађани куповали стамбене објекте, а касније им је одобраван грађевински материјал за адаптацију и реконструкцију. У првом кварталу претходне године расписан је био, а током ове године и реализован, управо овакав конкурс када је пет породица са наше територије и добило потребан грађевински материјал, а у плану је да ускоро буде расписан конкурс за куповину домаћинстава. У сваком од конкурса Комесаријата општина Ковачица учествује са десет посто од укупних средстава који се додјељују корисницима. У првој половини текуће године расписан је и централни конкурс за куповину грађевинског материјала и сеоских домаћинстава, а о самој додјели ће, с обзиром на природу Конкурса, одлучивати Комесаријат.

● **Са којим сте градовима у братским односима и да ли сем културне сарадње постоји и привредна?**

– У братским односима смо са великим бројем општина и градова у нашем окружењу – са Банском Бистрицом из Словачке, Карансебешом и градом Свети Ђорђе из Румуније, са општином Малко Трново у Бугарској и Вевчани у Македонији. Мјесто Дебељача је у побратимским односима са Ходмезевашархељом, градом у Мађарској. Активна културна сарадња постоји, а постоје и извјесне индиције да је могуће остварити и извјесну привредну сарадњу у будућности.

Т. ЂОРОВИЋ

ЧЕТИРИ СЛУЖБЕНА ЈЕЗИКА

Општина Ковачица од Београда је удаљена 50 км, а од Новог Сада 90 км. Чине је осам насеља: Ковачица, Падина, Дебељача, Црепаја, Уздин, Самош, Идвор и Путниково. По подацима са посљедњег пописа у општини Ковачица живи укупно 27.890 становника. Од тога у самој Ковачици живи 6.763 становника, а у осталим мјестима: Падина 5.760, Дебељача 5.325, Црепаја 4.855, Уздин 2.498, Самош 1.247, Идвор 1.198, Путниково 243. Статутом општине утврђена је равноправна употреба језика и писма Срба, Словака, Мађара и Румуна.

10.000 ЉУДИ ДОЂЕ ЗБОГ ПУПИНОВОГ МУЗЕЈА

– Ковачица је у великој мјери искористила туристичке потенцијале, мада увијек може боље. Свуда у свијету зна се за ковачичке наивне сликаре, зна се за Михајла Пупина, али и за пољопривредне производе попут идворске лубенице која постаје бренд. Пуно труда смо уложили да угостимо и међународне делегације које имају жељу да упознају нашу културу, умјетност, фолклор, и добра ријеч о нама се далеко чује. Само Музеј Михајла Пупина имао је око 10.000 посјета током ове године, а Галерија наивне умјетности се такође може похвалити великом посјетом страних и домаћих туриста.

ПРЕДСЈЕДНИК ОПШТИНЕ БЕЛА ЦРКВА **ДАРКО БОГОСАВЉЕВИЋ** ОПТИМИСТА СА ПОКРИЋЕМ

Индустријска зона је потенцијал за развој

Предсједник општине Бела Црква Дарко Богосављевић дубоко је свјестан проблема са којима се суочавају његови сограђани. Сурови статистички подаци говоре да је у овој општини у посљедњих 20 година број становника у опадању. Када се у обзир узме и стална борба за животни стандард, онда је јасно зашто је у мандату ове локалне самоуправе фокус на градњи и опремању индустријске зоне.

Ова општина која се налази на самом југоистоку Баната има своје особености. Чињеница да у њој постоји седам језера, као и три ријеке Нера, Караш и Дунав, Белој Цркви дају за право да се сматра једном од најатрактивнијих туристичких локација у Покрајини.

Друга велика карактеристика је чињеница да ова општина граничи са Румунијом, односно Европском унијом.

Имајући све ово у виду Дарко Богосављевић у разговору за *Српско коло* истиче да има разлога да буде задовољан резултатима у претходном периоду.

Захваљујући сарадњи са републичким и покрајинским властима, локална самоуправа је успјела да у великој мјери опреми индустријску зону и једну од најнеразвијенијих општина доведе у ситуацију да се економски опорави. Индустријска зона налази се на излазу из Беле Цркве ка селу Врачев Гај, на простору од 14,2 хектара. Први видљиви резултати су радна мјеста за 300 људи у фабрици ципела *Бриц Срб*.

– Током претходне скоро три године мандата највише смо поносни на чињеницу да је након 25 година у Белој Цркви запослено нових 300 радника. У питању је производња обуће коју је покренуо италијански инвеститор. Поред овога, инфраструктурно смо опремили индустријску зону и тиме омогућили услове заинтересованим инвеститорима за отварање нових радних мјеста.

● **Који су највећи проблеми грађана Беле Цркве у овом тренутку?**

– Поред великог броја незапослених и прималаца социјалних давања које смо затекли доласком на власт, ту су и проблеми везани за услове и стандард у којима сви живимо. И на том пољу је урађено доста, поред реконструкција вртића, школа, изградње бициклистичких стаза, доста је урађено и на туристичкој инфраструктури и обогаћивању садржаја како бисмо туристичку сезону продужили.

● **Све локалне самоуправе покушавају да анимирају инвеститоре да улажу у њихову средину. Која је предност Беле Цркве у односу на друге?**

– Предност Беле Цркве у односу на остале инвестиционе локације јесте повољан географски положај, расположива квалификована радна снага, повољни услови закупа земљишта у новој опремљеној индустријској зони као и близина границе са Румунијом и гранични пријелаз на територији наше општине. Бела Црква је и туристичко мјесто, које поред седам језера има и три ријеке, Неру, Караш и Дунав, што представља највећи туристички потенцијал у Војводини и на чијем развоју се свакако ради.

● **У којој мјери су у Белој Цркви ријешени инфраструктурни проблеми и на чему ћете највише радити у предстојећем периоду?**

– У погледу инфраструктуре свакако још увијек постоје проблеми које рјешавамо. У току је завршетак гасификације која ће свакако допринијети и бољој понуди потенцијалним инвеститорима. Ради се и на пољу заштите животне средине, за само насељено мјесто урађена је студија изводљивости за пречистач отпадних вода и тај пројекат ће у наредном периоду бити један од приоритетних пројеката.

● **Бела Црква имa богату културно-историјску баштину. Које бисте манифестације посебно издвојили?**

– Бела Црква има најстарији карневал на Балкану са традицијом од 190 година. Поред ове, највеће манифестације, обзиром да смо туристичко мјесто, имамо 18 манифестација у току године од којих су поред карневала најбитније Богојављење на ријеци Нери, Фашанке у Гребенцу, Фестивал занатског пива, Интернационалана смотра фолклора, Ликовна колонија *Акварел*, Љето у парку, Белоцркванске игре на води, Љепота различитости и остале.

● **Да ли су искоришћени туристички потенцијали?**

– Туристички потенцијал је само дјелимично искоришћен у смислу дужине трајања туристичке сезоне, како је већ раније речено ради се на обогаћивању садржаја и самим тим продужетку сезоне на период када временски услови нису повољни за туризам на отвореном.

● **Како бисте оцијенили развој осталих привредних грана?**

Привреда је тренутно углавном заснована на пољопривреди односно воћарству, што је такође потенцијал који посједујемо и који није довољно искоришћен у смислу прераде воћа. Поред тога, постоје и велике плантаже органске хране гдје је процес производње заокружен.

● **Какви су услови за развој спорта?**

– Развој спорта има велики потенцијал. На територији наше општине имамо 33 спортска клуба који су суфинансирани из буџета општине. Веома су развијени и водени спортови, ватерполо, ронилачки и једриличарски клуб као и клуб подводних активности.

● **Један број наших људи из бивших југословенских република, као и интерно расељених лица, пронашао је у Белој Цркви свој нови дом. У којој мјери су они утицали на развој општине и да ли су сачували своје коријене?**

– Расељена лица са територије бивше СФРЈ су у нашем мјесту добро збринута, свим породицама је преко различитих пројеката обезбјеђен кров над главом као и средства за реконструкцију кућа у којима живе.

● **Са којим сте градовима у братским односима и да ли сем културне сарадње постоји и привредна?**

– Бела Црква има изузетан однос са партнерском општином Храдец Кралове из Чешке, интензивна је сарадња како у култури тако и у школовању наше дјеце у Чешкој. Поред ове, сарадњу са општинама у Румунији имамо са општинама Свинице и Оравица са којим истовремено реализујемо и пројекте финансиране од ИПА фондова Европске уније.

Т. ЂОРОВИЋ

300

радника се запослило у фабрику ципела "Бриц Срб" што није забиљежено у претходних 25 година на територији општине Бела Црква

ДЕЛИБЛАТСКА ПЕШЧАРА

Делиблатска пешчара је острво степе и шумо-степе, које одликује изворни мозаик травних, жбунастих и шумских станишта. Богатство флоре овог подручја се огледа у постојању око 900 врста виших биљака, од којих су многе реликти и раритети, као и врсте које су у свом распрострањењу ограничене на Панонску низију. Једино се овдје, у односу на читав простор Србије налазе: банатски божур, степски божур, панчићев пелен, шерпети, коцкавица Дегенова. Своје станиште овдје је нашло и 20 врста орхидеја. Због присуства великог броја врста птица, од којих су многе ријетке и угрожене, ово подручје је уврштено у најзначајнија станишта птица у Европи ИБА подручје.
Из групе грабљивица, које су најугроженије, заступљене су врсте као што су: банатски соко, орао крсташ и орао кликташ. Њихово појављивање условљено је пашњачким површинама и присуством текуница, која представља основ њихове исхране. Од становника животињског царства пјешчаре, издваја се вук, јелен, срна и дивља свиња. Природне карактеристике и јединственост овог краја чине га погодним за рекреацију, лов и риболов, наутички, а прије свега еко-туризам. Делиблатска пешчара је проглашена за Специјални резерват природе.
Ловиште Делиблатска пешчара се налази на површини од 33.610 хектара од чега је ограђено 1.850 хектара тзв. „Драгићев Хат". Ловиште је у оквиру ЈП *Војводинашуме* којим управља шумско газдинство *Банат* Панчево. Од крупне дивљачи могу се ловити јелени, дивље свиње и срне, а од ситне, дивље патке и гуске.

БЕЛА ЦРКВА БИЛА ЈЕ НАСЕЉЕНА И У КАМЕНОМ ДОБУ

Подручје Беле Цркве и њене околине посебно је атрактивно за археологе. Овај крај насељен је још од каменог доба. Интензиван живот се наставио и кроз остале периоде праисторије, бронзано и гвоздено доба, о чему свједоче бројна археолошка налазишта. Боравили су овдје, или само пролазили, Трачани, Келти, Скити, Дачани. Затим су владали Римљани, Сармати, Готи, Авари, Словени, Мађари, Турци и Аустријанци. Све промјене довеле су до постојања многобројних археолошких налазишта, која се налазе у сливу ријека Нере, Јаруге, Караш, поред мртвог Караша, канала ДТД, у Делиблатској пешчари, крај обале Дунава и локалитетима у околини насељених мјеста, као и у њима, што нажалост до данас није довољно истражено и публиковано.

Трагови наосебина из периода млађег каменог доба неолита могу се наћи у Банатској Паланци и области између Јасенова и Орешва.

Бронзано доба заступљено је кроз археолошке локације: Барутана, поток Долић надомак Црвене Цркве, Дупљаја (налазиште старог града гдје су пронађена чувена Дупљајска колица), Сиглова циглана, Капија Бескраја у Старој Паланци...

КОЛОНИЗАЦИЈА СЈЕВЕРНИХ КРАЈЕВА (1920-1941)

Краљевина СХС настала је као посљедица Првог свјетског рата у којем су нестала четири традиционална царства (аустроугарско, руско, њемачко, и турско). Истовремено, по завршетку Великог рата, на Версајској мировној конференцији 1919–1920. године политички је прекомпонован простор Средње и Источне Европе, повучене су нове границе и створене су националне државе на поменутом простору.

Нова југословенска држава тако је 1918. године ушла дубоко у подручје Панонске низије добијајући Славонију, Срем и веће дијелове Баната, Бачке и Барање, што је пратио напет процес разграничења према новим сусједима Мађарској и Румунији. Створена изненада, недовољно хармонизована, са снажним унутрашњим дестабилизујућим тензијама, са спорним границама и непријатељским окружењем, са дијеловима државе који су припадали различитим цивилизацијским круговима, са становништвом које се међусобно није познавало, Краљевина СХС била је од самог почетка свог историјског постојања оптерећена бригом за свој историјски опстанак и великим страхом од дезинтеграционих кретања који би несигурну идентитетску конструкцију довели до њеног распада.

Пише: др Милан Мицић 8.

ВЈЕРСКИ ЖИВОТ ПО НАСЕЉАВАЊУ

Новодосељено становништво у првој фази колонизације 1921–1923. године, нашло се у оквиру српских православних црквених општина из српских старосједилачких насеља. Свештеник из Српске Црње Анђелко Грбић био је надлежан за колонистичко становништво насељено на 22 мајура велепосједа Андрије Чеконића гдје је удаљеност најудаљенијег мајура од Српске Црње, парохије свештеника А. Грбића, износила 25 км на Вида пусту, на имању Ладислава Лелбаха у Банатском Деспотовцу, на којем је настала колонија Банатско Вишњићево свештеник је долазио из 25 км удаљених насеља Јаше Томића или Неузине. Црквена општина у Великом Гају била је надлежна за колоније у Александровом Гају (3 км), Банатском Соколцу (9 км), Милетићеву (9 км), Кривој Бари (8 км), Великој Греди (7 км). Црквена општина у Конаку опслуживала је колоније у Старом Лецу (7 км) и Хајдучици (9 км)

РАЗВУЧЕНЕ ПАРОХИЈЕ

Кључни проблем за свештенике Српске православне цркве била је удаљеност новодосељеног становништва од њихових парохија и велики број колонистичких породица које су требали опслуживати. Тако је свештеник из Великог Гаја вршио службу у пет колонија насталих на мајурима банатских велепосједа просјечне удаљености 5 км од парохијалног средишта у Великом Гају. Још 1931. године он је био надлежан над 646 колонистичких породица, поред становништва села Велики Гај. Свештеник из Српске Црње Анђелко Грбић имао је надлежност над четири колоније настале на посједу А. Чеконића (Војвода Бојовић, Војвода Степа, Александрово, Банатско Карађорђево) гдје је 1930. године живјело 11.300 становника у 2.296 кућа. Колонисти из нових насеља слали су пријевоз (форшпана) за надлежне свештенике. У таквим околностима вршење богослужбених обреда свештеницима у колонијама било је отежано. Свештеник из Великог Гаја код својих парохијана у пет колонија долазио је искључиво по позиву (крштења, славе, сахране), као и свештеник из Конака који је служио у колонијама Стари Лец и Хајдучица. Колонисте у колонији Владимировац, насталој поред румунског насеља, свештеник из Алибунара није обилазио.

КАФАНЕ ПУНЕ – ЦРКВЕ ПРАЗНЕ

Отежавајућа околност за свештенике који су опслуживали колонистичке заједнице у Банату било је блиско ратно искуство становника колонија, као и дужи боравак једног њиховог дијела у печалби, највише у САД, којима су биле нарушене традиционалне хришћанске вриједности. Тако је начелник среза Јаша Томић Николајевић 8. октобра 1930. године упутио допис аграрној заједници у колонији Банатски Душановац у којем захтјева да се сједнице аграрне заједнице не одржавају недјељом пријеподне када је богослужење јер се „тада употребљава алкохолно пиће у крчмама, те су честе свађе". Из највеће банатске колоније Банатског Карађорђева 20. маја 1931. године упућена је анонимна пријава против власника механе Душана Иванчевића, бившег кнеза села, који је држао кафану 70 корака од цркве и школе и „док је свечаним даном црква празна, механа Иванчевић Душана је препуна, и онај који је пошао у цркву на богослужење свратио се у исту кафану. Од како је та кафана отворена црква је празна и забачена". Од укупно 16 колонија Јужног Баната са 646 домова 1931. године било је невјенчано 174 брачна пара или 26,9% од укупног броја од чега је 159 невјенчаних брачних парова било у колонијама које су удаљене од парохијског средишта (Александров Гај – 50 или 19%. од укупног броја бракова, Милетићево – 40 или 16,8%, Банатски Соколац – 30 или 28,8%, Велика Греда – 25 или 28,9%, Крива Бара – 15 или 28,8%). Како је изгледао обилазак нових парохијана и какво је било стање њиховог „морала" свједочи запис из Летописа Српске православне општине Војвода Степа од 17. септембра 1935. године у којем се говори о претходном раду свештеника А. Грбића међу колонистима на посједу А. Чеконића:

„Након 14 година парохијске службе разријешен је дужности Анђелко Грбић који је послије европског рата пали дух хришћанства међу придошлим насељеницима, добровољцима, већином Американцима и колонистима поново оживио путујући пјешке и колима по раштрканим одајама којих је био 22 од Српске Кларије до Пал Мајура (данашње Банатско Карађорђево) вршећи парохијску и свештеничку дужност."

Становници нових насеља који су били удаљени од средишта парохије имали су свештеника у колонији само по позиву и по потреби. Да би задовољили своје вјерске потребе одлазили су недјељом у најближе цркве. Храмови су тако постали мјесто контаката досељеника и старосједилачког становништва. Старосједиоци нису прихватали досељенике који су у тим првим сусретима наилазили на хладан пријем код домаћег становништва. „Првих дана по досељавању старији су ишли у уздинску цркву" описао је Милан Радовановић у свом *Летопису Путникова* однос старосједиоца и досељених српских оптаната из Мађарске на простор румунске општине Уздин. „Али тамо они нису били радо виђени, па су о већим празницима почели одлазити у цркву у српско село Томашевац. . . У Томашевац су одлазили колима, која су остављали пред биртијом, јер их нико од наших Срба из Томашевца није позивао у свој дом, сем Живе Владисављевића, гдје су наши слободно улазили у његово двориште и уводили коње у његову шталу".

СТАЈИЋЕВО ДОБАР ПРИМЈЕР

Посебно значајну улогу у раном периоду колонизације (1921–1923) имао је свештеник из банатског села Елемир, Сава Стајић који је био организатор колонизације из пет банатских насеља (Елемир, Тараш, Ечка, Фаркаждин и Орловат) којом је основано насеље на имању Алтрустичке банке код Ечке, у близини Великог Бечкерека, које је по њему добило име Стајићево. Како је свештеник С. Стајић образлагао своју улогу у колонизационом подухвату циљ му је био да подигне национални дух сада већ комунистичко-бољшевички расположене сиротиње и да измијени етнографску карту Горњег Баната у нашу корист. „Свештеник С. Стајић био је апсолутни ауторитет у новоформираном насељу, а колонија Стајићево састојала се од банатских колониста који нису попут колониста из динарских крајева Краљевине СХС пролазили процес акултурације, тако да је колонија Стајићево била једна од најнапреднијих у Банату".

Насељеници на мјестима на којима су формирана нова насеља трудили су се да привремено старе, велепосједничке зграде („спахијске зграде") оспособе као просторе за богослужење. Истовремено, старе зграде на мајурима служиле су као привремене школе и привремене богомоље. У колонији Александрово 1926. године почела су богослужења и то у кућама колониста Стадоје Лалића и Илије Богуновића које су се налазиле у центру новог насеља. Одлуком Скупштине Српске православне црквене општине у Александрову од 22. марта 1927. године тражено је од општинских власти да се „одобри школска зграда за богослужење".

» Црква Светог Ђорђа у Александрову

Од 30. децембра 1928. године црква је смјештена у нову школску зграду у колонији гдје је направљен простор за богослужење. „Богомоља је смјештена у једну приватну зграду" извијестио је сремски начелник среза Јаша Томић 22. марта 1930. године из колоније код Руског Села. Тридесетих година 20. вијека „направљен је један молитвени кутак у једној учионици" у колонији Банатски Душановац. Богослужења у колонији Путниково прво су обављана у кући Благоја Гудовића, а послије изградње школе 1935. године у школској згради. Епархија вршачка 1932. године захтијевала је да се једном мјесечно православним свештеницима допусти употреба школских учионица у Владимировцима, Великој Греди, Хајдучици, Старом Лецу и Уздину, дакле насељима гдје је живјело мањинско становништво, гдје су постојале школе на мањинским језицима, а поред којих је колонизовано српско становништво. Одвијање богослужења у приватним кућама и велепосједничким зградама које су служиле као привремене школе били су знаковност једног стања привремености у којима су се налазиле колонистичке заједнице у првој деценији по досељавању.

ПРИВРЕМЕНЕ БОГОМОЉЕ

Оспособљавање старих зграда у колонијама које би привремено служили као храмови, до изградње цркве у насељу, представљали су привремено рјешење питања постојања храма у новим насељима, која су у неким од колонија остајала као рјешења за дужи временски период. Оспособљавање старих, велепосједничких зграда за потребе богослужења били су прилика да се на простору нових насеља формирају црквене општине и да се у колоније доведе свештеник. Послије оснивања општине у највећој банатској колонији Банатском Карађорђеву 1925. године, 1926. године делегација колониста отишла је у Лику, одакле је потицало колонистичко језгро у овом новом насељу, и на њихов позив у колонију је дошао свештеник Светозар Зорић, из Зрмање, код Грачаца. Двије године касније, 1928. године, дио старе велепосједничке зграде, претворен је у богомољу, црквена слава села постао је Видовдан, а храм је посвећен Св. кнезу Лазару. У оближњој колонији Банатско Вишњићево колонисти су стару спахијску зграду, која је претходно служила као кафана, претворили у храм, а први свештеник у колонији био је Симеон Грбић. За потребе цркве у Банатском Вишњићеву 1. јула 1932. године доселио се оптант из Путникова Живојин Пејић који је „вичан црквеном реду, као црквењак и појац, а другога погодног нема на колонији".

КОНКУРС ЗА СВЕШТЕНИКА

Како се у новим насељима развијао вјерски живот, како су формиране црквене општине, на који начин су свештеници долазили у нова насеља, како су се набављале ствари за цркву најрељефније се може пратити на примјеру колоније Александрово настале на великом посједу А. Чеконића у Средњем Банату.

У току 1923. године на најсвечанији начин свештеник А. Грбић извршио је освештање темеља и имена новог насеље Александрово, као и освештање плаца за цркву и великог дрвеног крста који је постављен на средини гробља. Оснивачка Скупштина Српске православне цркве у Александрову одржана је 26. децембра 1926. године, а за предсједника је изабран колониста Милан Леваков. На Скупштини Српске православне црквене општине у Александрову 15. фебруара 1927. године изабран је Црквени одбор и донесене су одлуке да се нађе стан за пароха и да се „распише натјечај за сталног пароха". Скупштина је такође донијела одлуку да се за градњу цркве обрате за помоћ Министарствима просвјете, вјера и аграрне реформе, а да двојица представника двије кључне колонистичке групе Божа Лончарски (банатске) и Буде Тртица (личке) разговарају са заступником велепосједника А. Чеконића Николом Гробом о продаји „великог магазина на Пустари" чији би се материјал могао користити за градњу цркве. На истој сједници за црквењака је именован Жива Ердељан, а Б. Тртица је једну своју собу уступио да у њој „стоје црквене ствари и да служи за писарну". Изабрани Црквени одбор 10. марта 1927. године расписао је „натјечај за пароха" и одредио да се за његове потребе нађе стан који би се састојао од „ двије собе, кухиње и шпајза". На сљедећој сједници 7. априла 1927. године разрезан је порез за издржавање пароха од 20 динара по кући. Као стан за пароха узета је кућа извјесног Бранка Маљугића, за цијену од 3.600 динара, а затражено је да се црквене ствари и иконостас који је децембра 1923. године донесен из Жомбоља приликом евакуације овог насеља од стране југословенских власти, по корекцији југословенско-румунске границе, уступе црквеној општини у Александрову. Великокикиндској Епархији је упућена молба у којој се каже да „смо сазнали да је један Рус поднио молбу, па да нам се за свештеника одреди тај Рус. За „црквеног пијевца" на овој сједници скупштине одређен је био колониста Лука Зец. На слиједећој сједници одржаној 8. маја 1927.године наручено је за потребе цркве звоно од звоноливнице *Јовановић* из Новог Сада.

За потребе досељавања именованог пароха у колонији Александрово, Руса Владимира Вахњина Црквени одбор 16. октобра 1927. године одредио је да се новом свештенику плати једна трећина путних трошкова возом на линији Окучани–Нова Црња или мајур Јаношевац и да се за његове потребе узме стан Чеде Несторова за 6.000 динара који се састојао од три собе, ходника и кухиње, а који је био „молован". Нови свештеник В. Вахњин уведен је у дужност 2. новембра 1927. године, а свештеник А. Грбић предао му је „црквене ствари које је донио са собом из Жомбоља приликом евакуације".

НАСТАВИЋЕ СЕ...

ПРЕДСЈЕДНИК ОДБОРА ЗА ДИЈАСПОРУ И СРБЕ У РЕГИОНУ УПРИЛИЧИО ПРИЈЕМ ЗА ОФИЦИРЕ НЕВЕСИЊСКЕ БРИГАДЕ ВОЈСКЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Линта: Хвала вам што сте чувајући источну Херцеговину сачували и матицу Србију!

Предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону Миодраг Линта и члан Одбора Александар Марковић, састали су се у Дому Народне скупштине са бившим официрима Невесињске бригаде Херцеговачког корпуса Војске Републике Српске, поводом обиљежавања митровданских битака, које је та бригада водила 1992. и 1994. године.

» Ранко Шиљеговић, Зоран Пејановић, Миленко Лаловић, Зоран Пурковић, Миодраг Линта, Новица Гушић, Зоран Јањић, Никола Гузина и Александар Марковић

Миодраг Линта, на чију иницијативу је одржан састанак, истакао је да се данас у Србији веома мало зна о чињеници да је славна Невесињска бригада у Митровданским биткама сачувала не само српску Херцеговину, него и матицу Србију. Наиме, захваљујући храбрости војника Невесињске бригаде спријечена је непријатељска војска од намјере да успостави границе злочиначке НДХ на Дрини.

– Хвала вам што сте чувајући источну Херцеговину сачували и матицу Србију – рекао је Линта.

НА НЕВЕСИЊЕ ПАЛО 15.000 ПРОЈЕКТИЛА

Бивши официри изразили су захвалност Миодрагу Линти и истакли да им је велика част што су његови гости у Народној скупштини Србије. Они су нагласили да је то први пут да је неко уприличио званичан пријем припадника ове бригаде у Србији.

Током састанка официри су говорили о четири ратне године током којих су у два наврата одбранили град Невесиње и источну Херцеговину. На линији дугој 98 километара бригада је током рата изгубила 476 бораца, а преко 1.800 њих је рањено.

Процјењује се да је на град Невесиње пало више од 15.000 артиљеријских пројектила.

Официри су истакли да су слобода, слога, међусобно поштовање и повјерење били водиља и кључ успјеха на фронту и да су у сваком тренутку били свјесни да одустајање није прихватљива опција.

Командант Новица Гушић је истакао висок морал бораца као и самих грађана који су без обзира на пол и године одлазили на борбене линије.

Кроз разговор могло се закључити да је један од разлога успјеха био и тај што су на челу пет батаљона Невесињске бригаде били активни официри, као и да је свака бригада имала свог љекара, што је била ријеткост.

Пуковник Зоран Јањић написао је као вјечно свједочанство монографију *Невесињска бригада у рату 1992–1995*.

ПО РОВОВИМА ОД ХЕРЦЕГОВИНЕ ДО ГЛАМОЧА

Ово дјело има непроцјењиву вриједност јер садржи детаљан опис настанка и ратног пута Невесињске бригаде, једне од најбољих јединица Војске Републике Српске, која је међу првима одликована Орденом Немањића. Осим митровданских битака детаљно је описано учешће бригаде у борбама ван своје зоне одговорности, од требињског бојишта на југу, преко борби у зони одговорности Сарајевско-романијског корпуса, па до Гламоча и помоћи Другом крајишком корпусу.

Јањић је истакао да је одмах након повлачења ЈНА, на територију БиХ дошла регуларна хрватска војска предвођена генералом Јанком Бобетком што је довело до злочиначке акције *Чаљ* чији је крајњи исход било протјеривање 35.000 Срба из долине Неретве и града Мостара. У тој акцији је као један од заповједника учествовао и данашњи министар одбране Републике Хрватске Дамир Крстичевић.

– Да није дошло до упада војске Републике Хрватске увјерен сам да би исход био другачији. У агонији која је настала формирана је Невесињска бригада, а одлучност и храброст команданта Гушића и свих официра створили су атмосферу у којој се знало да ће Херцеговина опстати или нестати – закључио је Јањић који је предсједнику Одбора за дијаспору и Србе у региону Миодрагу Линти поклонио монографију *Невесињска бригада у рату 1992–1995*.

Линта се захвалио официрима на посјети током које је могао да чује врло исцрпне детаље о борбеним активностима бригаде. Он сматра да би у Србији требало више да се говори о стварању Републике Српске, чему је Невесињска бригада дала немјерљив допринос. Такође је додао да би држава требало више да уважава српске борце који су учествовали у ратовима током деведесетих година.

ШИРИТИ ИСТИНУ О БОРБИ ЗА СЛОБОДУ

Линта је поручио да је неопходно посебно разбијати лажну и апсурдну тезу да су Србија и српски народ били агресори.

– Морамо се активно борити да станемо на пут ширењу лажи и фалсификовању историје од стране Загреба и Сарајева. Помињање и истицање значаја које је Невесињска бригада дала, као и остали припадници Војске Републике Српске треба да се далеко више помиње у јавности Србије – закључио је Линта.

Овом састанку присуствовали су пуковник Новица Гушић, командант Невесињске бригаде од почетка рата 1992. године до августа 1994. године; пуковник Зоран Пурковић, командант батаљона до августа 1994. године, а од августа 1994. командант Невесињске бригаде; пуковник Зоран Пејановић – командант 1. батаљона Невесињске бригаде; пуковник Миленко Лаловић, командант 3. батаљона Невесињске бригаде; пуковник Никола Гузина, командант 5. батаљона Невесињске бригаде; пуковник Зоран Јањић, командант дивизионе ПВО у Невесињској бригади и капетан Ранко Шиљеговић, командант хаубичког артиљеријског дивизиона у Невесињској бригади.

Уочи састанка Сања Максимовић из Групе за едукацију и презентацију скупштинске баштине упознала је бивше официре Невесињске бригаде са просторијама и историјом овог државног здања.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

У БЕОГРАДУ СЛУЖЕН ПОМЕН ХЕРОЈИМА МИТРОВДАНСКИХ БИТАКА...

Већ по традицији на Митровданске задушнице, у цркви Светог Саве на Врачару служен је помен за борце Невесињске бригаде који су погинули у Отаџбинском рату, као и за све оне који су у бројним ратовима дали своје животе за отаџбину и слободу.

СЈЕЋАЊЕ НА 476 ПОГИНУЛА БОРЦА

Скупу се у име организатора обратио предсједник Удружења Невесињаца пуковник Зоран Јањић.

– Митровдан је један од најважнијих дана у нашој новијој историји када је Невесињска бригада '92. и '94. године однијела блиставе побједе над непријатељем, одбранила Невесиње и Херцеговину и на тај начин се уписала златним словима у историју српског народа и ратовања уопште. На списку који смо данас помињали уписано је 476 имена. Међу њима имамо 10 случајева да су погинула два рођена брата, 3 случаја да су погинули отац и син, један случај гдје је погинуло више чланова породице (супруг, супруга и њихов син).

Погинуло је 108 бораца који нису имали брата, имали су сестре. Међу погинулима је осам јединаца, 70 неожењених. Погинуло је и 17 официра и 25 подофицира. Међу официрима који су на овом списку имамо високих официра командне бригаде, начелник штаба бригаде, старјешине из команде бригаде, команданте батаљона, командире чета, командире водова – рекао је Јањић и додао да су најжешће борбе вођене на Врањенићима гдје је био на положају четврти батаљон Невесињске бригаде.

– Треба да се зна и то да су сва тројица команданата тог батаљона на неки начин пострадала. Први командант батаљона капетан Ранко Продановић је тешко рањен, избачен из строја на Митровдан '92. године. Командант батаљона који га је наслиједио капетан Тихомир Јањић погинуо је на Горажду '94. године, а трећи командант батаљона поручник Драгомир Бакоч тешко рањен током друге Митровданске битке '94. године – рекао је Јањић и подсјетио и на велике жртве које су поднијели преживјели борци.

– Осим погинулих бораца у нашој бригади има око 1.800 рањеника, 424 од њих су инвалиди од 1. до 10. категорије, а 49 су тешки инвалиди од 1. до 4. категорије, 31 је стопроцентни инвалид. Кад се све то има у виду онда се тек може видјети реална слика колику је жртву поднијело читаво становништво за те четири године рата – завршио је Јањић.

ДА НЕ БЈЕШЕ НЕВЕСИЊА...

Колумниста *Слободне Херцеговине* Горан Лучић подсјетио је на јединствени тренутак српске историје – 100 година од ослобођења Србије и српских земаља у Првом свјетском рату.

– Славимо дане када је Српска војска са Кајмакчалана, а то су били очеви по духу и оружју ових невесињских ратника, ушла у престони Београд, ослободила га и подарила нам најсвјетлије тренутке у српској историји. Не могу, а да не споменем и најодликованију жену у историји ратовања, Милунку Савић. Српску кћер из Старе Рашке која је у Балканским ратовима и у Првом свјетском рату ослободила са својим одредима Скадар, Призрен и Скопље, а у Брегалничкој бици је примила прве ране од Бугара. Рањавана је шест пута. Ове године био сам у њеном родном селу Копривници код Јошаничке Бање гдје се одржао помен у њену част и тад сам обећао да ћу првом приликом када будем међу нашим Херцеговцима, и посебно међу Невесињцима, изнијети приједлог да се на ову велику јубиларну годишњицу – 100 година од Пробоја Солунског фронта – уобличи иницијатива да се у Невесињу подигне споменик Милунки Савић – рекао је Лучић који је објаснио зашто баш у Невесињу и Херцеговини.

– Милунка је баш послије рата једно вријеме провела у Мостару, радећи у фабрици војних униформи. Тамо је упознала свога будућег мужа, такође Мостарца, Вељка Глигоревића са којим је родила једину кћер Милену. Нема приличнијег мјеста да се Милунка Савић памти него што је Херцеговина, а посебно Невесиње које је у задњем рату сачувало сваки педаљ своје земље и очувало чист образ – рекао је Лучић казивајући стихове пјесме *Да не бјеше Невесиња* који су објављени у посљедњем броју *Нове Зоре*.

Поред чланова Удружења Невесињаца у Београду, помену су присуствовали: команданти Невесињске бригаде, команданти батаљона, командири чета и водова, борци бригаде, представници херцеговачких завичајних удружења. Скуп је својим присуством увеличао и освједочени пријатељ Невесиња и Херцеговине, народни посланик Миодраг Линта, који обавља дужност предсједника Одбора за дијаспору и Србе у региону.

ТРИФКО ЂОРОВИЋ

ЖИВОТИ УГРАЂЕНИ У ТЕМЕЉЕ РС

Помену је као и претходних година присуствовао и ратни командант Невесињске бригаде Новица Гушић. Славни ратник, кога су одавно опјевале гусле, обратио се својим борцима.

– Уградили сте своје животе у темеље Републике Српске, а ваши саборци који су остали живи неће вас никад заборавити – рекао је Гушић

КУЋАНЦИМА У ПОХОДЕ - ПОКЛОНИЧКО ПУТОВАЊЕ СЛАВОНАЦА И ЊИХОВИХ ПРИЈАТЕЉА У РОДНО МЈЕСТО ГОЈКА СТОЈЧЕВИЋА

» У славу патријарха Павла годинама уназад овдје се сијече славски колач

ЗА СРПСКИ НАРОД ПАТРИЈАРХ ПАВЛЕ ОДАВНО ЈЕ СВЕТАЦ

ТЕКСТИ ФОТО: ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

Славонци и њихови пријатељи организовали су 14. новембра поклоничко путовање из Београда у село Кућанце, код Доњег Михољца, родно мјесто благопочившег Гојка Стојчевића, како је било свјетовно име патријарху Павлу.

Група Славонаца и њихових пријатеља, са којима је путовао и новинар *Српскої кола*, пред новообновљену цркву Светих апостола Петра и Павла, стигла је прва, чак и прије самих сељана. Како и не би, кад су неки минут послије поноћи кренули из Батајнице, предвођени Владом Новаковићем, а пошто није било гужве на граници, тај пут, од готово 250 километара, превалили су за непуна четири сата.

Мраз и хладан ваздух брзо су их разбудили по изласку из комбија, а уточиште су, по ранијем договору са домаћинима, пронашли у парохијском дому. Брзо је заложена ватра, скувана кафа, а попијена и по нека ракија. Још није ни свануло када се на вратима појавио први човјек Црквеног одбора у Кућанцима Гојко Ћосић.

БУНАР НИЈЕМИ СВЈЕДОК ДЈЕТИЊСТВА

На наша питања какво је тренутно стање у Кућанцима, колико има Срба, да ли има просперитета, Ћосић каже да је црквена општина Кућаначка била велика, и по броју домова и становника.

– Сада је то све смањено, многи млади су отишли, што преко хуманитарне размјене у току посљедњих ратних дешавања, до оних који сада одлазе на рад у западну Европу. Тако да ми тренутно у Кућанцима имамо око 60 српских домова – рекао је Ћосић уз наду да ће бити боље.

Он је испричао да се улажу напори на дорађивању парохијског дома, да је откупљено земљиште на ком се налазила кућа у којој је одрастао патријарх Павле и да би то требало да буде светилиште, гдје би и сами мјештани Кућанаца од тога имали корист, прије свега, кроз развој туризма.

Мада је и раније било планирано да се обиђе родна кућа патријарха Павла, ово нас је потакло да се што прије упутимо на мјесто гдје би требало да се изгради комплекс посвећен патријарху Павлу.

Бољег познаваоца нисмо могли наћи од Николе Лукића, чије имање граничи са кућом у којој је одрастао патријарх Павле. Од њега је такође Српска православна црква откупила разрушену кућу и окућницу за потребе изградње светилишта. Лукић, дијелу славонске експедиције из Београда, објашњава да садашња кућа није она каква је некада ту била, да је направљена много касније на темељима брвнаре у којој је одрастао Гојко Стојчевић. Ипак је нешто остало аутентично. Стари бунар није диран од тога времена и он је једини, нажалост нијеми, свједок Гојковог одрастања и свих дешавања у посљедњих сто година у овом дворишту.

Ходочасници су се највише фотографисали око бунара и куће, а највише око младог храста. Сазнајемо да је 2014. године донесен са Хиландара и овдје посађен. Славонска земља га је прихватила, као што је прихватала Србе чији су путеви, углавном до деведесетих, ту и завршавали и почели хватати чвршће коријење. Нажалост, многа су коријења ископана, али она чије су жилице, постале јаче, очврсле и дубоко се зариле у земљу, као Гојка Ћосића на примјер, остала су овдје. На срећу и добробит српског народа.

Полазећи ка цркви Светих Апостола Петра и Павла, удаљеној од имања 200 метара, пролазимо поред основне школе чија је прва четири разреда похађао и будући српски патријарх.

» Црква у Кућанцима посвећена светим апостолима Петру и Павлу

Дјеце данас има мало, само 18. То нам потврђује и протојереј Драган Гаћеша чија је ово парохија. Отац Драган нам прича да у Кућанцима има 15 дјеце православне вјероисповјести и да је позитивно то што се прошле године родило и крстило њих седморо што даје наду за опстанак Срба у овим крајевима.

ЕКОНОМИЈА ДОВЕЛА ДО МАСОВНОГ ЕГЗОДУСА

Актуелни проблем, по његовим ријечима, је да се у посљедње вријеме врши масовни егзодус изазван економским разлозима, а подједнако село напуштају и католици и православци.

Он прича и о плановима и радовима на некадашњем имању гдје се родио патријарх.

- Кућа која се сада налази на имању је грађена негдје с краја 60-их година прошлог вијека и биће претворена у музеј. Свака од зграда које се тамо налазе биће доведене у функцију, а биће подигнута и задужбина са више објеката, међу којима и једна црква која ће бити посвећена патријарху. Очекујемо да се подигне једна зграда која може да прими 30–40 дјеце тинејџерског узраста, окупљених са свих страна свијета, да уче о нашој историји и овом мјесту. Ко зна, можда се једног дана неко од њих и насели у овај предиван крај – прича нам прота Драган потврђујући ријечи Гојка Ћосића да је ово данас свечан дан за све православце.

– Патријарх Павле није мртав. Тачно је да се он упокојио прије девет година и да је тада било жалости што смо изгубили једног од најистакнутијих јерарха СПЦ, али се ми сада радујемо што смо га имали и што га и данас имамо, јер он за нас није мртав, него жив. Он је светитељ и тако га прослављамо. Зато ми њему не држимо помен и парастос већ ломимо славски колач и освећујемо славско жито у част његову и Господа Исуса Христа. Па ако, патријах Павле није свет, ко је свет?– пита и сам даје одговар протојереј Драган Гаћеша, одлазећи у цркву да се припреми за службу.

У међувремену пристижу и вјерници и црквени великодостојници. Први међу њима, најмлађи епископ СПЦ Херувим, владика осечкопољски и барањски, а недуго затим и владике Јован и Лукијан.

Испред, слободно се може рећи мученичке цркве у Кућанцима, изграђене 1928. године, па два пута страдале. У Другом свјетском рату је уништена, а потом поново

» Владе Новаковић, прота Драган Гаћеша и Миодраг Жарковић

НОВО ПУТОВАЊЕ 16. ДЕЦЕМБРА

На поклоничко путовање ишли су вођа пута Владо Новаковић, Стана и Љубоја Радуловић, Драган Пејовић, Ружа Пејић, Радмила Петровић, Јелка Граовац, Милка Рајковић, Миодраг Жарковић, Здравко Цвјетић, Воја Зеленовић, Горан Лучић, Шпиро Безбрадица, Милош Младеновић, Никола Лукић, Тихомир Стојковић, Раде Гајић, Пера Лукић, Миленија Векић, Милица Чупковић и Веселинка Болић. Ова група људи дала је прилог намијењен за довршење храма Светих Апостола Петра и Павла у Кућанцима. За то су добили благослов владике Јована и захвалницу од протојереја Драгана Гаћеше. Ново поклоничко путовање за Кућанце требало би да буде 16. децембра, а сви заинтересовани могу да се јаве Влади Новаковићу на телефон 064/1240-557.

ВЛАДИКА ЈОВАН: САБИРАЋЕМО СЕ СВЕ ВИШЕ

Владика пакрачко-славонски Јован је рекао да нас је у Кућанцима окупио и сабрао свједок Христа Бога нашега и овога мјеста, патријарх српски Павле, рођен као Гојко Стојчевић у овом благом и питомом славонском селу.

– Ово је само почетак окупљања око идеја патријарха Павла, јер је очигледно да ће нас сваке године бити све више – рекао је Владика Јован поздрављајући присутне владике и пријатеље из Чачка.

– Очекујем да ће овдје нарочито бити наших Славонаца који више не живе у свом завичају, него су расељени по цијелом свијету. Посебно очекујем да ће овдје долазити њихова дјеца, њихови унуци, како би упознали овај крај и да њиховим гласовима и њиховом пјесмом одјекује наша славонска равница – поручио је владика Јован.

» Школа коју је похађао патријарх Павле данас има 18 ученика

Владика Лукијан: Имамо на кога да се угледамо

Владика Лукијан је рекао да би мало ко знао за Кућанце да није било малог Гојка, који се ту родио и крстио. Божји пут водио је до врха Српске цркве, да буде њен патријарх, рекао је епископ будимски и додао да Бог има план за сваког од нас, јер је он створио човјека по лику и подобију.

– Једном приликом док сам био владика овдје, патријарх Павле је тражио да дође овамо и служи у Кућанцима једну опроштајну литургију, јер како ми је рекао, већ га је старост ухватила. У то вријеме он је био пастир на најстрашнијем мјесту, на Косову и Метохији, и ко зна шта је све тамо проживио. Избором за патријарха у најтежем времену по српски народ у посљедњих педесет и више година није му било лако. Тешко је бити свештеник нашем народу, још теже владика, а најтеже свакако патријарх, јер ми смо такав народ гдје свако сматра да је најпаметнији и да је оно што он мисли најбоље. Требало би да будемо бољи, али хајде рећи ћу вам један дио из Светог писма гдје апостол Павле, пишући Јеврејима, са којима је био у сталним трзавицама, шаље једну поруку: „Памтите своје старјешине, угледајте се на вјеру њихову и на крај њиховог живота". Ми имамо на кога да се угледамо, сви ми, који смо познавали патријарха Павла, и зато је велики овај дан кад смо се сабрали у овој светињи која свједочи двије ствари. То су име и презиме наше вјере. Наша вјера се зове крсна, а презиме је васкрсна. Томе је свједок и овај храм. Знамо како је изгледао, па потом како је био уништен, а сад га видимо у свој слави васкрслог. Није ово више само црква села Кућанци и његове околине, ово је сад наш свеправославни и свехришћански центар. Ето видите, ђаво је хтио нешто друго, а Бог је имао неки други план. Зато је дошао овдје и владика Јован који је умио да окупи распуштено стадо, да поново састави Епархију, да поново све то оживи, да овдје буде поново црква, да се овдје пропоји литургија и овог и онога свијета. Ми не смијемо да имамо вјеру на језику, него да смо практични хришћани. Ниједна литургија се не понавља, свака је дио вјечности и неће је више бити. Тако и ми и овај дан, али и сваки дан, треба да учинимо охристовљеним и свој живот да охристовимо и тако ћемо бити познати и препознати у овом, као и на оном свијету, гдје нас чека наш архипастир и син овога села Свети патријарх Павле – закључио је своју бесједу владика будимски Лукијан.

» Ходочасници у дворишту родне куће патријарха Павла, поред хиландарског храста који је засађен 2014. године

1991. године минирана и то само двије године (1989) од како је обновљена. Црква од тог посљедњег вандалског чина још није сасвим срређена, није осликана, нису урађени још неки радови, а све то требало би да се заврши тачно кроз годину дана, на десет година од упокојења патријарха Павла, када ће бити и освећена.

У препуној цркви, почела Света архијерејска литургија коју је служио владика будимски Лукијан, уз саслужење владика Јована и Херувима и многобројног свештенства. Након причешћа освећено је жито и колач.

Епископ пакрачко-славонски Јован, рекао је да преосвећени владика Лукијан зна кроз шта је све прошла ова Епархија, јер се на њеном челу налазио у најтежим временима од 1980–1995. године и преживљавао све оно што се дешавало и народу и црквеним објектима.

– Очекујем и надам се да ће се у року од годину дана црква у потпуности обновити. Тога дана, овдје у Кућанцима, окупиће се велики број свештенства и вјерног народа и биће то права светковина и централна прослава 800 година постојања аутокефалне самосталне Српске православне цркве за овај крај, али и много шире подручје – рекао је владика Јован.

По традицији одржана је трпеза љубави, која је због мањка простора одржана на двије локације у парохијском и сеоском дому.

Владике су потом обишле

» Владика Јован и проф. др Драго Милошевић

имање на коме је одрастао Гојко Стојчевић. Ту би, према њиховим ријечима, требало да буде мјесто ходочашћа за све православце са свих страна свијета.

ДАНИ ПАТРИЈАРХА ПАВЛА

Испред сеоског дома одржана је свечана академија. Након што је владика Јован благословио скуп, проф. др Драго Милошевић образложио је зашто се овдје налази делегација Чачка на чијем је он челу и какву спону имају Чачак и Кућанци.

– Идеја о оснивању духовно-умјетничког-образовног сабора *Дани патријарха Павла* зачета је у Чачку почетком 2015. године, када сам се обратио руководству града да се оснује резбарска колонија *Крст патријарха Павла* – рекао је Милошевић наводећи неке од разлога.

– Искушеник Гојко Стојчевић боравио је у манастиру Вујан и тамо изрезбарио дрвени крст који се и данас тамо чува под именом Вујански крст патријарха Павла. Управо на територији Чачка је боравио као искушеник у манастирима Свете Тројице и Благовештење гдје се замонашио и гдје је сваке године долазио до краја овоземаљског живота. Овај дио манифестације је заживио и сваке године на Крстовдан, када се колонија затвара, додјељујемо награду за најбољи крст, а сви примјерци се чувају у Фонду колоније – рекао је Милошевић и објаснио да се у другом дијелу манифестације организује фестивал литургијске духовне пјесме, бесједи се о патријарху Павлу, а ту је и изложба и друге активности њему у част.

– Пошто смо од Синода СПЦ добили у мају 2017. године благослов да користимо име патријарха Павла од тог тренутка смо и званично прогласили манифестацију *Дани патријарха Павла*. Идеја је да се оснују и огранци манифестације, овдје у родном селу патријарха, у двије српске државе Црној Гори (Никшић) и Републици Српској (Гацко), као и у Призрену гдје је патријарх службовао као епископ рашко-призренски – рекао је, између осталог, др Милошевић посебно се захваливши владики Јовану и протојереју Драгану Гаћеши што су са одушевљењем прихватили ову идеју.

Гости из Чачка су се потрудили да буде приказан филм *Бесједе патријарха Павла*, а потом су пјесници који живе у Славонији и Барањи Миленко Васиљевић Чико, Михајло Зечевић, Миодраг Недељковић и Рајко Кнежевић казивали стихове посвећене патријарху Павлу и страдању Срба.

Част да заврше овај културно-умјетнички програм припао је члановима СКД *Просвјета*, Пододбор Слатина, који су пјесмом и игром разгалили срца Славонаца.

Закључујући свечану академију, владика Јован подјелио је грамате учесницима програма, посебно се захвалио др Драги Милошевићу коме је такође дао грамату, а од њега је заузврат добио копију крста којег је тадашњи искушеник Гојко Стојчевић изрезбарио током Другог свјетског рата у манастиру Вујан код Чачка.

Скуп је настављен народним весељем, а Славонци који су комбијем дошли из Београда своје поклоничко путовање наставили су посјетом манастиру Ораховица. По завршетку обиласка манастира, вођена вјештом руком возача Синише Шекуљице, „група мала, али одабрана" уз пјесму је кренула са својих вјековних, на новооснована огњишта.

Манастир Ораховица одолио искушењима

Када је у Кућанцима завршен свечани дио програма, поклоничко путовање Славонаца и њихових пријатеља, сада углавном настањених у Београду и његовој околини, настављено је ка манастиру Ораховица. Овај српски православни манастир на простору Епархије пакрачко- славонске изграђен је у 15. вијеку. Саборни храм посвећен је Светом Николи, а више пута током ратова и земљотреса били су оштећени конаци манастира. Налази се на предивном мјесту, у једној ували у подножју планине Крндије, када се са пута Ораховица–Кутјево макадамом спустите непун километар.

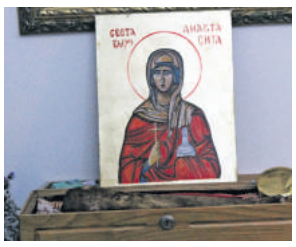

» У манастиру се и данас чувају мошти свете Анастасије

Током ратних деведесетих, монаси су напустили манастир, а 2016. године, дошла су четири монаха са Острога међу којима и садашњи игуман Павле (Радусиновић) и кренули са његовом обновом. Управо нас је он и дочекао и повео у разгледање ове прелијепе светиње. Игуман Павле нам је рекао да се претпоставља да је ова црква настала под утицајем моравске школе, као нека смањена верзија манастира Хопово и сматра се да су је и монаси из тог манастира и изградили дошавши у ове крајеве са својим народом.

– Велика црква улази у процес реконструкције која ће јако дуго да траје, претпоставља се десет година, па очекујемо да ће тек тада да заблиста својим пуним сјајем. До тада монаси ће вјерске обреде вршити у капели у којој се налазе мошти Свете мученице Анастасије. Капела је урађена чим смо 2016. године ушли у манастир. Служба је одржана овдје први пут у јануару ове године, а наредне године 4. јануара, на празник Свете мученице Анастасије капела ће бити освећена. Света мученица Анастасија рођена је у Риму, а живјела је и пострадала у Сирмијуму, данашњој Сремској Митровици, када је на сред моста у том граду подигнута на крст и запаљена због тога што је помагала и лијечила заробљене хришћане и што није хтјела да се одрекне Христа - објаснио је игуман Павле.

Овај манастир није уништен у овом посљедњем рату. Својевремено је окупљао више од 100 монаха, али послије Другог свјетског рата у њему је био само отац Милутин. Манастир је имао своју хидроцентралу, а управо сада, како нам је рекао Владо Новаковић, требало би да буде изграђена нова и преговара се да буде саграђена средствима Европске уније.

» Виктор Новак у *Магнум Кримену* пише да је Степинац од Павелића тражио овај манастир, јер је по њему он некада био католички. Наравно, ради се о језуитској мегаломанији

У НОВОМ САДУ ПРЕДСТАВЉЕН РОМАН *С ХОМЕРОМ У ОЛУЈИ* АНЂЕЛКА АНУШИЋА

Четворокњижје о српском порицању и самопорицању, рату, прогону и расулу

– Ово је први српски роман у коме је транспонован трагични биланс српског порицања и самопорицања у југословенству, ратом, прогоном и расулом крајем двадесетог вијека, уз нечувено бјелосвјетско ружење и блаћење нашега национа, што траје до данас, другим средствима и у друкчијим облицима – рекао је књижевник Анђелко Анушић на промоцији свога романа *С Хомером у олуји* у новосадској Градској библиотеци, 22. новембра 2018. године.

Иначе, ово Анушићево дјело је завршница (II, III и IV дио) његовог четворокњижја (кога је ове године објавио Завод за уџбенике и наставна средства у Источном Новом Сарајеву), заснованог првим дијелом романа *Гласови са Границе* (2016) о, како аутор истиче, „историјској и животној судбини нашега заграничног народа (преко Саве, Дрине и Уне), фокусираног кроз фабулирање једног српског породичног стабла до његовог осмог кољена, од краја XVII стољећа до данас".

» Др Милан Мицић, Радован Ждрале, Анђелко Анушић и Весна Живковић

ПОРОДИЧНО СТАБЛО СУЖЊЕВИЋА, У ЧЕТРДЕСЕТ ЧЕТИРИ РИДАЊА

У дупке пуном простору библиотеке, уз надахнуто Анушићево читање одабраних пасуса, његово пропратно пластично представљање појединих поглавља овог обимног романа из којих су бирани фрагменти, о овоме дјелу говорили су и књижевник Радован Ждрале и др Милан Мицић, књижевник и историчар.

– У овом роману – завршници, литеаризујем, кроз преко четири стотине ликова и стожерну осу дјела – породично стабло Сужњевића, у четрдесет четири ридања/поглавља, Краљевину СХС (прву Југославију), Други свјетски рат, усташки погром Срба у Независној држави Хрватској, другу (титоистичку) Југославију, перфидну асимилацију Срба у СР Хрватској, политичко и друштвено ништење српског идентитета и ћирилице, отворено затирање њихових материјалних и духовних трагова, затим тематизујем хрватски МАСПОК 1971. године који је био хрватска ратна проба за 1991, сепаратистичку харангу шиптара на Косову и Метохији, насилну сецесију Хрватске, Словеније и БиХ из титоистичке брачне заједнице, агресију на српски народ и рат у тим републикама, стварање РСК и РС, потоњи олујашки прогон Срба, њихово пострадање и расуло. Мој наратор и његови бројни помагачи посебну пажњу у овоме роману посвећују културној парадигми, културолошком положају српског народа у бившим, силом отцијепљеним републикама, нарочито у Хрватској, гдје је сурово поништење бића овога народа у његовој идентитетској оси, брисање вјере, националности, азбучног писма и сродних културно-књижевних садржаја довело – најприје до усташког погрома четрдесет прве, потом, пола вијека касније, до брисања Срба из хрватског устава, и посљедично, до рата и изгона остатка овога (недокланог) народа, августа 1995. године – истакао је аутор романа *С Хомером у олуји* и додао:

– На овоме примјеру показало се, нажалост, да културном геноциду над једним народом неминовно сљедује и биолошки, што се и десило Србима у НДХ. Јер, од језика, из језика, са духовног, културног и књижевног поља све почиње, то је аутентично српско Косово и Метохија одвајкада, сушт његове сушти – стаче се и растаче један народ, његова грунтовна територија и држава. Ево и документарних, пријесних, што се народски рече, примјера за ово: скрипторови помагачи у моме роману воде, свако засебно, једну врсту дневника, политичког датовника, о томе како се и шта десило и дешавало у насилно отцијепљеним републикама (генеза сљедујућег зла), те током грађанско-вјерског рата у пређашњој држави. Већ 1990. године јавна дифамација СКД *Просвјета* у Загребу (посљедњег, урушеног стуба српског идентитетског надратива) досеже свој крешендо, јавни линч челних људи у овоме Друштву (као и у свим у међувремену основаним друштвима истога типа) и прогон др Станка Кораћа (данас жалосно заборављеног) који ће се, само са ручним пртљагом уза се, обрећи у Београду, и ту у подстанарству скончати живот, тешко оболио. Сличну судбину доживјеће и Душан Старевић, предсједник новообновљеног СКД *Просвјета*, с том разликом што се његова посљедња земаљска адреса наводи у његовом родном Бенковцу. У исто то вријеме, тадашњи предсједник *Савеза удружења писаца Југославије*, књижевник Слободан Селенић, саопштава медијима да од „заказане скупштине Удружења нема ништа, јер су долазак на њу отказали, *сецесионистички*, редом: Хрватска, Словенија, БиХ. Убрзо послије овога, из Удружења књижевника БиХ, из његовог челног муслиманско-хрватског руководства, а без сагласности српских писаца, стиже у парламент ове републике приједлог/захтјев „да се из постојећег грба ове републике избришу два снопа жита и два димњака, те да се у средишњи дио овог амблема стави један од средњовјековних грбова босанске државности"!

ТЕМА ЗАГРАНИЧНИХ СРБА ВЕЛИКИ ИЗАЗОВ

Радован Ждрале је казао да српска књижевност, српски писци још много дугују својој националној историји, а заправо, нашој књижевности, да је подоста још крупних, незаобилазних тема које чекају своју литераризацију, за разлику, на примјер, од других европских народа (попут Француза, Руса, Нијемаца, Италијана, Уједињеног краљевства, Пољака, Швођана, Данаца) чији су писци још у 19. вијеку књижевно „обрадили" историјске апорије етноса коме припадају. У овој области не заостају ни данас.

– Анђелко Анушић један је од заиста малобројних, а у области којом се литерарно бави – свакако је први наш савремени српски писац који се латио крупне, велике наше историјске теме, теме заграничних Срба, како он то воли рећи, не би ли надомјестио оно што је досад пропуштено. И у томе је успио, давши своме историјском роману његову пуну књижевну мјеру, дјелу које је, слободно то можемо рећи, његово животно дјело – оцијенио је Ждрале.

МУДРА БЕСЈЕДЕЊА СВЕТОЗАРА ЗДЈЕЛАРА

Књижевник и историчар Милан Мицић је рекао да сасвим оправдано стоји рецензентова опаска о Анушићевом роману да је „посриједи један од великих романа попут *Времена смрти* или *Тихог дона*". Он је, затим, додао да „ова књижевна прича о свеколиком страдању српског народа, историјским тмушама кроз које је прошао онај његов дио у заграничју водених појасева Саве, Дунава и Дрине, још једном отвара питање да ли ћемо на све то завући главу у пијесак, или, пак, најозбиљније почети промишљати своју будућност".

Ридања Анушићевог наратора он је означио „као грчевите плачеве, дрхтаво дахтање пишчевих бројних ликова и јунака под прекомјерним теретом историје и његових (иностраних) несмиљених кројача на простору Балканског полуострва", и са посебним занимањем говорио (између бројних) о лику Светозара Здјелара, сељана са Суве међе, „чија мудра бесједења у егзистенцијално проблематичним, иновјерно затрованим животним ситуацијама, његови савјети далекосежних домашаја, падају као у бунар, нестајући у бездну, без свога жељеног а насушнога катарзичног еха".

Одговарајући на питање откуда Хомер у наслову његовог романа, Анушић је појаснио да „овај грчки пјесник проводи његовог приповједача и његове помагаче кроз кругове пакла историјске и политичке стварности двадесетог вијека, који су содомногоморно вихорили над српском кућном насред друма".

РСК

ПИСЦУ ЧЕДОМИРУ ВИШЊИЋУ УРУЧЕНО *КОЧИЋЕВО ПЕРО*

Награда *Кочићево перо*, коју *Задужбина Петар Кочић* Бања Лука – Београд сваке године на међународном сајму књига Интелибер у Загребу додјељује неком од књижевника из Хрватске, ове је године припала Чедомиру Вишњићу за књигу *Време спорта и разоноде - Титина Хрватска и њени Срби 1951 - 1971*. На пригодној свечаности осим лауреата су говорили директор и главни уредник Задужбине Никола Вуколић, књижевник Миљенко Јерговић те члан жирија и хисторичар Милан Радановић.

Истичући да се награда додјељује за висока достигнућа у савременој књижевности и оданост љепоти мисли и ријечи Петра Кочића, Вуколић је рекао да је награђена књига "напросто грунула из њеног аутора и служи као свједочанство о ономе што се збивало у описана времена" .

- Ово је до сада најбоља Вишњићева књига, која осим о судбини Срба говори и о судбини Хрвата, јер се та два народа у Хрватској нису могла одвојити. Вишњић је и у овој књизи желио да пише историју, а не мит. Овакве књиге пишу се тешко, па се зато ријетко и појављују - закључио је Вуколић.

У свом обраћању Вишњић је рекао да му је драго што је добио награду која носи име Петра Кочића с обзиром на његово мучeништво и трагедију, али и књижевни утицај који је остварио као један од српских књижевника у БиХ, заједно са Шантићем и другим стваралоцима.

- Због животности дјела и

» Миљенко Јерговић, Чедомир Вишњић и Никола Вуколић

његовања језика, на нас Србе Крајишнике више су имали утицаја српски писци из БиХ, него неки српски писци који су били с ових простора, нпр. Симо Матавуљ - рекао је Вишњић, додавши како је за њега наслов награде врло симболичан.

- Један сам од задњих који пишу кемијском оловком и оно што сам написао преписујем из свеске у свеску - рекао је Вишњић.

По ријечима Миљенка Јерговића, који га је предложио за награду, Чедомир Вишњић је тотални аутсајдер унутар двије културе: у хрватској као Србин који се бави српским темама, које би најрадије заборавили, а у српској као човјек који се бави темама, које су из београдске перспективе заправо хрватска ствар, које су сумњиве или којима се не би требало бавити. Подсјетио је да је Кочић тек након смрти постао проминентно име српске културе и књижевности.

- Зато је књижевност Чедомира Вишњића драгоцјена, јер говори о ономе што је у друштву најважније – о историји искључених, неприсутних и презрених. Нажалост, књигу неће прочитати они који би је требали прочитати, него ће се њоме китити као можда нежељеним одликовањем, а то је најгора судбина за књигу која се мора читати - рекао је Јерговић.

Историчар Милан Радановић подсјетио је да је награђена књига трећи наставак трилогије која реконструира хисторију партизанске генерације Срба од 1945. до 1971. и да је резултат Вишњићевих архивских истраживања од 1993. године.

- Књига говори о *Титиним Србима* и врло је критична према њиховој хисторијској одговорности која је у многочему одредила и данашњицу - казао је Радановић.

Свечаном уручењу награде присуствовао је велик број људи, међу којима чланови српске заједнице, од свештеника СПЦ-а до активиста српских организација и институција. Књигу *Време спорта и разоноде* као и *Кордунашки процес* и *Партизанско љетовање* издало је Српско културно друштво *Просвјета*.

ПОРТАЛ НОВОСТИ

ЗАВИЧАЈНО УДРУЖЕЊЕ *САВА МРКАЉ* ПОВОДОМ 235 ГОДИНА ОД РОЂЕЊА И 185 ГОДИНА ОД СМРТИ ВЕЛИКАНА

„ПРЕЉУТА ЖЕЉЕЗНА СУДБИНА И СИЛНО ГОНЕНИЈЕ"

САВА МРКАЉ – СИМБОЛ КУЛТУРЕ СРБА У ХРВАТСКОЈ

» ПИШЕ: ПРОФ. ДР ДУШАН ИВАНИЋ

5

МРКАЉ И СРПСКА ПЈЕСНИЧКА БАШТИНА

У серији неостварених пјесничких опуса у српској књижевности Мркаљ заузима посебно мјесто. Док су други пјесници, иако прекинути у стваралачкој зрелости (нпр. Јован Дошеновић, Бранко Радичевић, Јован Грчић Миленко, Војислав Илић), досегли пуну концентрацију барем у једном периоду и то потврдили својим пјесничким књигама, он као да је поезију писао случајно, изазван околностима или приликама, или реакцијама на туђи текст. Отуда можда долази и изразита жанровска, тематска и стилско-реторичка разноликост његове лирике. Гледајући пак на стих, ритам, лексику, сликовитост, потврђује се из пјесме у пјесму пјесникова изузетна самосвојност, брижљивост и осјетљивост, које га чувају од опонашања чак и кад преводи и прерађује или тим преводима и прерадама даје тон полемичке оријентације или повезаности са властитом судбином. Усидрен у своје доба, реагује на савремене пјесничке изазове, а свуда носи свој глас.

Између Мркаљеве поезије и српске пјесничке традиције 18. и 19. вијека виде се јасно везе: утицај народне поезије и религиозних епова потврђује се отвореним композицијама (без строфа), као што сонети потврђују романску (италијанску) подлогу, а садржином класично образовање. У теоријским исказима о пјесништву Мркаљ је био против античке митологије, залагао се за риму, тиме близак посткласицистичкој струји (предромантизам, романтизам).

У овом духу је и његова прерада/обрада познате оде Лукијана Мушицког *Глас народољубца*: уноси риму, а рускословенску (славеносрпску) лексику замјењује српском. Мркаљево невелико пјесничко дјело је заправо спона образаца 18. вијека (нпр. Орфелиново *Сјетовање наученаго младаго человека*, грађанска поезија, религиозни епови и анакреонтска лирика) са тежиштима у српској поезији првих деценија 19. вијека и несумњивим траговима крајишког пјесничког круга (Дошеновић и Соларић): италијанска традиција (сонет), народна поезија, локална лексика. Што је неочекивано, успоставља се веза између Мркаља и српске романтичарске лирике (Ђура Јакшић и Лаза Костић): мотиви прогоњености, еротски мотиви, ритмичко-метрички импулси. То се понајвише односи на пјесме *Гди је радост?* и *Блажење девојке.*

Кад весео бити жели,
Други целу игра ноћ,
И кад свиће, невеселѝ
Сад сам, каже, нег синоћ.
< >
Радост заман тражити је,
Она иде уз жалост;
Што истина ако није,
Гди је, рец`те ви, радост.

(Гди је радост)

Кад весело други пева,
Ја пун туге јаде јадам;
Када мирно други снева,
Ја на гробље гробу падам.

(Ђ. Јакшић: Моји болови)

Ти крадом љубиш мене!
Од љубавице твоје
Све стрепи срце моје,
Без надежде за нас.

Те очи, лишца ме́не,
Нек` јада не зададу!
Да стар те љубим младу,
Нек` пак поживи глас!

(Блажење девојке)

Зар пољубац мени старцу,
Дајеш млада са усана?
Зар на моје старо раме
Пада рука усијана?

(Ђ. Јакшић: Једној несташној девојци)

На другој страни су шаљиви, анакреонтски и сатирични стихови, који се додирују с грађанском поезијом и струјом која има заступнике, између осталих, у Јовану Дошеновићу, Николи Бојевићу, Јовану Стерији Поповићу и Змају.

Откриће Мркаљеве заоставштине заинтересовало је и проучаваоце стиха, међу којима је истакнуто мјесто имао Жарко Ружић. Он је у монографији *Српски јамб и народна метрика* (Београд, 1975) отворио посебно поглавље, *Од Мркаља до Радичевића*, сматрајући да је аутор *Сала* „први прави песник српског јамба", пошто је највећи број пјесама (оригиналних и преведених) испјевао у овом размјеру. По Ружићу, Мркаљев јамб је „право откровење за теорију и историју нашег стиха". Томе је додао да је пјесник имао „необично развијен слух за ритам и акценат" и за „говорну тоналност" (која ће се у српској лирици развити тек с романтичарима и Војиславом Илићем).

Посебно су велику пажњу изазвали Мркаљеви сонети, међу њима онај најсуптилнији, посвећен Јелени Дијаковић, настао у карловачкој болници. Овдје је писан и *Мадригал за Нову годину*. Све су то по метричко-строфичној конструкцији и систему рима сложене форме, уз једва прозиран смисао и сликовиту ријеч, која се тиче људске природе и пригодних, и националних прилика (*Сонет преславну Архипастиру*, Мушицком). На подлози свог мучног стања и искуства пјесник препознаје општељудска својства и усудно биће човјека: „Сагревају сва срца исто семе!", „Странпутичи стар и млад", „У своја недра озбиљски се вати; /Ту кључ имадеш грудма дволичнима" (*Јелени Дијаковић*). Али и изван тих личних прилика Мркаљ је писао пјесме узорног облика и смисла. Сонет *Земунцима*, „беспрекоран и као мисаона и као метричка целина" (Владан Недић), настао је поводом подизања школске зграде, у вријеме када је аутор боравио у граду на Дунаву (1822).

У КЊИЖЕВНОЈ ИСТОРИОГРАФИЈИ

Као што смо раније рекли, Мркаљево пјесничко дјело дуго није било укључено у српску књижевну историју, све до Ђорђа Рајковића (1877), који се пак више бавио биографским него књижевним чињеницама, али је открио и објавио документе који су веома значајни и за изучавање односа личности и дјела, биографских појединости и тематике. Младен Лесковац је у првом издању своје *Антологије* (1953) унио једну Мркаљеву

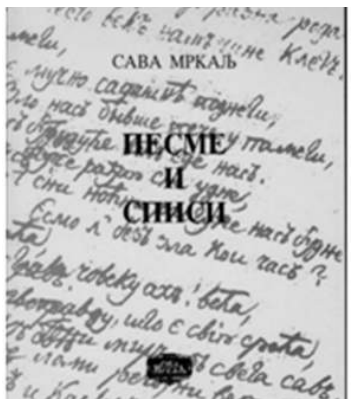

» Сава Мркаљ: *Песме и списи*, Топуско, 1994.

пјесму (*Старац*), која се нашла и у популарној збирци *Тамбурица, или Најодабраније и најновије српске љубовне, јуначке и веселе песме* (Београд, 1854). Преокрет је унио Владан Недић (1959), који је ваљано прочитао пјесников рукопис, повезао пјесме са околностима настајања и назначио главне вриједности и у преводима и у изворним пјесмама, изузетно осјетљив на оно што је у књижевним дјелима најљепше. По његовом мишљењу „уметнички врхунац" је у пјесми из „карловачке боловаонице", „необично гипких стихова"; сонет *Земунцима* је „беспрекоран и као мисаона и као метричка целина". Поводом превода додаје, „Мркаљ је верно и утанчано преносио изворник", „његов је најбољи" пренос једне Хорацијеве оде, закључивши да ни оригиналне пјесме ни преводи „нису настајали случајно": „Био је свакад и унутарњи разлог."

Ускоро су ово откриће потврдиле антологије Миодрага Павловића и Младена Лесковца, те расправе књижевних историчара и филолога. Вукосава Опачић Лекић, ауторка монографије о Мркаљу, у једном поглављу се бави његовом поезијом, повезујући је са пјесниковим животом чак и када неке пјесме немају лични исказ (*Где је радост?).* Поводом сонета посвећеног Мушицком, кад је постављен за плашчанског владику, ауторка поред личних разлога настанку дјела (пјесник се нада да ће му Мушицки помоћи у тешкој животној ситуацији) види и општији: да ће долазак угледног пјесника и родољуба утицати на јачање националног осјећања међу крајишким Србима (изложеним вјерској нетрпељивости, германизацији и кроатизацији), а не мање подстаћи јачање просвјете, образовања и школства уопште. Свакако отуда долазе први стихови сонета („Ограни, звјездо, високо ограни!/ Већ дуго зебемо у чарној ноћи!"). И у избору пјесама за превођење ауторка монографије налази мотиве везане за Мркаљев поглед на човјека и на вриједности до којих је држао: љубав, мир и слога међу људима, искреност (псалми Давидови).

Међутим, један круг пјесама одговара популарним пјесничким врстама као што су анакреонтске или шаљиве пјесме, за које је налазио изворе и у класичним (Хорације) и у савременим (Клајст) пјесницима. Преводећи, Мркаљ свој пјеснички рјечник богати кованицама („Грација распасна", тј. нага; скупзбор – збор, скуп; скрочати – спутати, укротити; вођоносан; изнедравати – родити, доносити плод; свеграбљиво), али се не сустеже ни од народских ријечи („Љут је одмаглио снег", „придати дан", „вода спласава").Узгред речено, и у избору пјесама које преводи Мркаљ има високу, највишу мјеру, што потврђује и славна *Прољећна пјесма* из књиге Хорацијевих пјесама (IV: 7).

Нов, колективни, прилог изучавању Мркаљевог дјела и личности донио је скуп у редакцији београдског часописа *Књижевности* (1984), гдје су се нашли најугледнији историчари књижевности (Јован Деретић, Милорад Павић), лингвисти, односно историчари српског језика (Павле Ивић, Митар Пешикан, Александар Младеновић), психолози (Војин Матић), теолози (Амфилохије Радовић) и историчари (Драго Роксандић). Поезија је анализирана с обзиром на естетске квалитете и положај у књижевно-историјским процесима. Опсједнути новим периодизацијама, књижевни историчари ће Мркаљево дјело, пјесме и критичке глосе, почети читати као један од знакова прелаза од класицизма ка романтизму (Милорад Павић), али у књижевно-историјским синтезама (Павића и Јована Деретића) све то још неће имати већи одјек. Павић ће говорити о виртуозним преводима псалама, а Деретић издвојити сонет *Јелени Дијаковић*, који је већ одавно ушао у антологије. У Павићевом чланку *Стилска позиција Саве Мркаља* инсистира се на два става: да се пјесник залаже за риму и да одбацује античку митологију. Римовање је у поезији нашег пјесника било досљедно, док се античка митологија ипак пробијала у лексици, темама, обрасцима и сликама. Најисрпнији је био Амфилохије Радовић. Он трага за религиозним ликом Саве Мркаља и настоји да га одвоји од просвјетитељског рационализма и Доситеја Обрадовића. Опажа да се већина проучавалаца Мркаљеве личности пита о разлозима његовог одласка у манастир, тврдећи да је код те већине „атрофирано чуло за религиозност". У Мркаљевој поезији (*Божићна пјесма*) откива слојеве који су у тијесном сродству с поезијом највећег монаха српског пјесништва, Петра Петровића Његоша (*Луча микрокозма*), док за превод *Оченаша* сматра да садржи „изворан и једино исправан начин" тумачења и разрјешење недоумица у посљедњим стиховима.

Ипак ће главни догађај бити објављивање Мркаљевих сабраних дјела, *Песме и списи* (Топуско, 1994): на једном мјесту су се нашле и пјесме, и критичко-полемичке глосе, и чланци, уз коментаре, те је коначно Мркаљев опус обједињен. Издање је било дио новог стања у свеукупним српско-хрватским односима (политичким, државним, културним), послије распада СФРЈ и стварања Републике Српске Крајине. Сава Мркаљ постаје вишестран симбол Срба и њихове културе у Хрватској: и трагичном судбином, и потиснутом улогом у српској филологији, и тек накнадно откривеном вриједношћу пјесничког дјела.

Праву ерупцију студија и издања изазвала је 200-годишњица објављивања *Сала дебелога јера.* Ширином захвата издваја се међународни симпозијум на Одсјеку за славистику Бечког универзитета. Већим дијелом усмјерен је био на језик Мркаљевих списа и Мркаљевог (славеносрпског) доба, или на општије теме епске пјесничке традиције, косовског мита, загребачких прилика у Мркаљево доба и српске књижевне историографије. Истраживање Гордане Илић Марковић (њеном заслугом и заслугом сликарке Љубице Мркаљ, ликовно рјешење, на фасади Храма Светог Саве у Бечу постављена је 18. новембра 2016. спомен-плоча Сави Мркаљу), једне од организатора симпозијума, донијело је коначно тачан датум Мркаљеве смрти. Књижевно-историјске студије су ишле у правцу описивања Мркаљеве пјесничке реторике, његових пјесничких полемика и полемика о пјесништву, те односа Срба у Хрватској према сопственој баштини. Исте године је у Новом Саду, у организацији Градске библиотеке, одржан стручни састанак *Сава Мркаљ: Поводом двестагодишњице... Азбукопротреса.* Уз филолошке, културно-историјске и књижевно-историјске радове објављена је селективна библиографија и хронологија живота и рада Саве Мркаља, те избор из његове поезије и писама (с факсимилима аутографа). У кругу ових јубиларних повода било је више издања *Сала дебелога јера,* од којих, поред оног које је приредио Милош Окука, ваља поменути и издање у бањалучком часопису *Крајина,* гдје је и студија Душка Певуље о Мркаљевом дјелу. Коначно, Мркаљ се у наше дане нашао у Антологијској едицији *Десет векова српске књижевности* (2016), у друштву са Герасимом Зелићем и Викентијем Ракићем. Приређивач Боривој Чалић уврстио је у издање све изворне Мркаљеве пјесме и у предговору описао судбину његовог опуса у цјелини.

МАЛО ЈЕ СРПСКИХ ПЈЕСНИКА ТОЛИКОГ РАЗМАХА

Отежица је Мркаљевом мјесту у српској лирици што нема ширих оквира, што су му пјесме нека врста инцидента, случаја, без правог континуитета и знатнијег обима. Међутим, упоређен са ближим савременицима, пјесницима повезанијег и обимнијег опуса (нпр. Јован Дошеновић, Јован Пачић, Никола Бојевић, Јоксим Новић Оточанин, а донекле и Павле Соларић), Мркаљ се издваја даровитошћу у различитим жанровима (интимна, побожна, анакреонтска, шаљива и сатирична лирика), језички чистијим и смисаоно усредсређенијим текстовима. Из његовог сажетог дјела тешко се даде извести велики пјесник, али се могу издвојити неколике добре пјесме, пријемчиве и за савременог читаоца. Књижевно-историјском контексту недостаје одјек у времену кад је дјело стварано, снажнија веза са савременицима. Тек се увидом у токове српске поезије уочава колико је оно чврсто повезано с њеним путевима и европским насљеђем: позадина су античка класика и српски класицизам, италијанска и њемачка поезија, савремена српска и хрватска поезија. Изнад свега тога је антиципаторски дух Мркаљеве поезије: не само да сажима домаће пјесничко искуство од Орфелина, Доситеја и грађанске лирике, већ мотивима, стихом и стилом наслућује Његоша, Радичевића, Јакшића, Змаја и Лазу Костића. Мало је српских пјесника толиког размаха.

КРАЈ

ЕПИСКОП СТЕВАН АВАКУМОВИЋ ОСВЕШТАО ЦРКВУ

Прије равно 200 година у Српском Крстуру изграђено је монументално здање овог храма посвећено Светом Великомученику Георгију коју је 3. новембра 1818. године освештао тадашњи епископ Стеван Авакумовић. Уочи освештања у храм је пренијет иконостас и звоно из старе цркве, за коју се, из писаних докумената, види да је постојала 1754. године. Црква је дугачка 24,35 метара, широка 8,80 метара, а са висином од 9,63 метра и данас је међу највећим грађевинама у околини. Мјештани Крстура уложили су пуно љубави и енергије да подигну ово велелепну грађевину, а записано је да су 1825. године исплатили посљедњу рату у висини од 890 форинти. Иначе предрачунаска вриједност пројекта износила је 17.444 форинти у сребру, а цркву је пројектовао и сазидао познати зидар Матија Шварц.

ФОТОГРАФИЈЕ: ЗЛАТАН ФЕХИМОВИЋ

ДВИЈЕ ЛЕГЕНДЕ О ИМЕНУ СЕЛА

У књизи *Српски крстур* пише да је село према легенди добило име по крсту који је подигнут у првом насељу, у којем су живјели хришћани, вјероватно вјерници Оросламошког манастира. Док је по другом народном вјеровању, име насеља настало за вријеме владавине Турака, пошто су његови становници пружали сталан отпор и одбијали да дају обавезе, а Турци су их тукли крстом – па је тако настало име Крстур. Према најстаријем писаном документу о Српском Крстуру, село се први пут помиње у 14. вијеку под именом Керезтур.

НА СЕОСКУ СЛАВУ ЂУРЂИЦ ПРОСЛАВЉЕНО 200 ГОДИНА ПОСТОЈАЊА ВЕЛЕЛЕПНЕ БОГОМОЉЕ

ХРАМ СВЕТОГ ГЕОРГИЈА ШТИТИ СРПСКИ КРСТУР

Српски Крстур, насеље у општини Нови Кнежевац на достојанствен начин прославио је сеоску славу Ђурђиц и велики јубилеј – два вијека храма Светог Великомученика Георгија. Свету архијерејску литургију служио је епископ банатски Никанор, уз саслужење бројног свештенства.

Владика Никанор је током литургије уручио грамату народном посланику Радовану Јанчићу из Српског Крстура који је дјелима показао љубав према родној груди и својим доброчинством у значајној мјери помогао уређење цркве. Епископ Никанор је чин протонамјесника додјелио јереју Ненаду Јовановићу који је од 2009. године парох у Српском Крстуру.

» Миодраг Линта, Либушка Лакатош, др Владо Бабић и Радован Јанчић

СТИГЛЕ МОШТИ ИЗ РУСИЈЕ

Владика Никанор је рекао да је велики благослов Божји што су баш на овај јубилеј у банатску епархију, по благослову руског Патријарха Кирила, стигле мошти светих који су од XI вијека па све до XX молитвама помагали свом народу. Он се посебно захвалио директору школе и наставницима који су са својим ученицима у великом броју испунили храм.

– Вјерујемо да је молитва наше дјеце данас била тако јака и моћна да ће за наредних стотину година Господ бринути о овоме храму, о овоме мјесту, а за то заслуга припада свима вама. Нека срећан и благословен буде овај дан и догађај – поручио је владика Никанор.

Парох Ненад Јовановић је рекао да је дужност насљедника да очувају што су преци оставили.

– Морамо сагледати историју да бисмо видјели шта је то претке одржавало кроз вијекове и угледавши се на њих да се и ми у овом тешком времену одржимо. Као што су се они надали у помоћ Божју и одржали се, и ми треба да се надамо у Бога и он нас неће сигурно оставити – рекао је отац Ненад

Након литургије у дворишту ОШ „Јован Јовановић Змај“ је фолклорни програм у коме су учествовали су ансамбл КУД-а „Милан Ајваз“ из Српског Крстура.

У сали ОШ „Јован Јовановић Змај“ уприличен је наставак програма у коме је учествовао новокнежевачке Музичке школе. Овај хор састављен је прије пет година од наставника ове школе под диригентском палицом Неле Јакшић.

Потом је промовисана књига „Српски Крстур кроз векове“, аутора Миомира Филиповића Фиће, новинара и публицисте, чији су издавачи Месна заједница Српски Крстур и Удружење „Завичај“ из Сремске Митровице, под покровитељством Културно просвјетне заједнице Србије.

– Прикупљање грађе и писање књиге хронике о Српском Крстуру за мене је представљало нов и богат изазов, да сазнам више о српском народу и народима који су живели на простору Баната, који је вијековима био у саставу бројних држава, а данас припада Републици Србији – рекао је Миомир Филиповић Фића.

- Рођен сам у равној Мачви, па ми је Банат и Српски Крстур у њему, што сам више пута долазио због података како бих написао ову књигу, све више личио на моје село Раденковиће. Када бих се ја питао, свако село у нашој Србији требало би да има књигу.

Драгорад Драгичевић, књижевни критичар, је констатовао да је дјело *Српски Крстур кроз векове* ослоњено на документа и да представља историографски прилог.

- Филиповић је она врста новинара, који се, прије него што почне да пише, запита да ли би он то читао ако неко други напише – примјетио је Драгичевић и оцијенио да је је ова књига не само занимљива, него и узбудљива.

ЛИНТА: РАЗЛИЧИТОСТ ЈЕ БОГАТСТВО СРБИЈЕ

Народни посланик Миодраг Линта, предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону Народне скупштине Републике Србије, истакао је да светиња посвећена Светом Великомученику Георгију свједочи о вишевјековном постојању српског народа на овим просторима.

- Овај дан је и прилика да се сјетимо својих славних предака. Ово је прилика да се вратимо у историју и учимо како су наши преци вјековима опстали на овом подручју и сачували свој национални и вјерски идентитет. Истовремено, ово је прилика да посвједочимо да у Српском Крстуру, Војводини и Србији живе и бројне националне мањине. У Српском Крстуру живе заједно Срби, Роми и Мађари. Можемо да будемо поносни на вриједност међусобног поштовања, уважавања и националне и вјерске толеранције. Србија је примјер у афирмацији тих вриједности - рекао је Линта.

Овом скупу присуствовали су и народни посланици Либушка Лакатош и др Владо Бабић.

Т. ЂОРОВИЋ

» ПРАЗНИК СРПСКОГ КРСТУРА ЗНАЧАЈАН ЗА НОВИ КНЕЖЕВАЦ Предсједник општине др Радован Уверић

» ЈУБИЛЕЈ ЗА ПОНОС: Владика Никанор и прота Ненад Јанковић (слика горе) и црква пуна дјеце

АКТИВНИ УЧЕНИЦИ

Велики допринос у прослави ове светковине имали су наставници и ученици ОШ *Змај Јован Јовановић*. Од директорке школе Светлане Тамаши Јефтић сазнали смо да школа у Српском Крстуру има 150 ученика. Она је истакла да су ученици укључени у рад КУД *Милан Ајваз* који има дугу традицију.

Јанчић: Све што чинимо другима – вјечно је

Домаћин овог скупа народни посланик и од владике Никанора награђени доброчинитељ Радован Јанчић обратио се окупљеним гостима захваљујући се свима који су дошли да подијеле радост са мјештанима који су са разлогом поносни.

- Ваше присуство је доказ да нисмо сами и да смо правом путу који се зове служба кроз пријатељству, сарадњу, његовање и развијање солидарности, толеранције, хуманости и традиције. И баш такав пут ми из Српског Крстура градимо и нудимо са циљем да обезбједимо бољу будућност за нашу дјецу и генерације које долазе - рекао је Јанчић и додао да сушу нашу чини бескрајно пространство слободе у коме се и вријеме зауставља, коју српски народ у прошлости најчешће није имао.

- У обавези смо да свако од нас загребе по својој прошлости и да се сјети тумарања по тами и да са племићком надом запали бакљу напретка. Прошлост је путоказ, али не и приоритет од кога искључиво зависи будућност. Будућност јесте и биће само она коју ми данас овдје креирамо, јер данас знамо: „ко не смије о мору, никада неће саградити брод“. Ово је наш брод. У њему нема, не смије и неће бити капетана. Има само морнара, оних који знају да гледају у компас и да са кормилом у рукама Српске православне цркве иду путем правог циља - истакао је Јанчић и додао да је истинска радост стићи до тог циља који сами постављамо, као приоритет боље будућности за нашу дјецу.

- Наша је привилегија да за будућност учинимо све што се може, са свијешћу да све што чинимо себи – кратко је, а све што чинимо другима – вјечно је - рекао је Јанчић и подсјетио на историју храма.

- Наши преци су смогли снаге да тачно прије два вијека изграде монументално здање храма Светог Георгија Великомученика, чији јубилеј данас славимо. Војводина у то вријеме није била под српском влашћу, али су наши преци ипак успјели у својој намјери да се одуже својој вјери и свом поријеклу, остављајући иза себе дјело за понос, али и питање за нас: „Да ли смо им довољно захвални?“ - запитао се Јанчић који је своју бесједу завршио цитирајући ријечи патријарха Павла "када би се сви држали љубави, ова земља би била рај. Али, када би се сви држали бар онога што је мало мање од љубави – јер љубав је савршенство. Када би се држали принципа „што желите себи – то чините другима, што не желите себи – то не чините другима“ онда би земља, ако не би постала баш рај, била ближе рају. Чувајмо се од нељуди, али се још више чувајмо да и ми постанемо нељуди.

У БЕОГРАДУ ОБИЉЕЖЕНО 76 ГОДИНА ОД ОСНИВАЊА 8. КОРДУНАШКЕ НОУ ДИВИЗИЈЕ

Да није било народног устанка 1941. године усташе би побиле сав српски род на Кордуну

Удружење бораца Кордуна, Осме кордунашке народноослободилачке ударне дивизије, ратова 1990–1999. године и њихових потомака на свечаној сједници 24. новембра 2018. године у сали Општине Нови Београд заједно са *Завичајним клубом Кордунаша* обиљежило је 76 година од формирања 8. кордунашке народноослободилачке ударне дивизије.

» Петар Шаула, Ђуро Шкаљац, Бојана Вучић, Петар Новаковић и Миле Девић

Након химне и минута ћутања за све страдале Кордунаше, сједницу је отворио у име организатора предсједник *Завичајног клуба Кордунаша* Петар Шаула који је поздравио преживјеле борце, припаднике 8. кордунашке и све борце других ратних јединица Другог свјетског рата и ратова деведесетих година, као и представнике институција, СУБНОР-а и других удружења бораца, крајишких и других удружења који су присуствовали скупу.

НА КОРДУНУ УБИЈЕНО 28.000 СРБА

О значају обиљежавања револуционарних традиција Кордуна и 8. коруднашкој НОУ дивизији која је основана 22.11.1942. године у срцу Кордуна у Цревeрској страни код Вргин Моста, говорио је предсједник Удружења бораца Кордуна Ђуро Шкаљац.

– Зашто ми Кордунаши и послије 76 година обиљежавамо овај датум? Зато што сматрамо да није било народног устанка 1941. године на Кордуну, усташе би побиле сав српски народ од Купе до Коране, Глине и од Плитвица до Шамарице. Док нису формиране бригада и дивизија, наша села су сва спаљена, а усташке колоне су се претвориле у хајке и лов на Србе од Уне до Купе, од Шамарица до Книна. Кад су формиране дивизије, тај простор је од тада па до краја рата био заштићен. На Кордуну је убијен преко 28.000 Срба или 34 посто предратног српског становништва. Да није било 8. кордунашке дивизије, питање је да ли би било потомака Кордунаша и нас у овој сали. Иста политика се поновила и 1991. Питање је да ли би Срби као национална мањина преживјели еуфоричност обновљеног усташтва. Како је нестајала дивизија и 21. корпус, нестајао је и народ са Кордуна – рекао је на почетку Шкаљац додајући да су страдања Срба Кордунаша по својим размјерама једнака библијском страдању јеврејског народа.

– Зато желимо да сачувамо Кордун од заборава, борбу кордунашког народа против усташтва и фашизма и отете побједе послије Другог свјетског рата. Прије извјесног времена борци и потомци 8. дивизије из Загреба обишли су Цревaрску Страну гдје је формирана Дивизија и нашли разрушену школу без спомен плоче. Од њеног оснивања 1942. године па до краја рата Кордун је био њена зона, а одбрана народа њен задатак. Њен оперативни простор били су Кордун и Цазинска крајина, а кад је требало и подручје Жумберка, Лике, Славоније и Словеније. Исту зону 50 година касније бранио је Кордунашки корпус све до почетка августа 1995. године – навео је Шкаљац детаље о дивизији чији је први командант био Владо Ћетковић, послије њега Јово Тарабић, затим генерал Михајло Војновић.

– На овој генерацији, који су унуци бораца Осме дивизије, синови и унуци бораца 21. корпуса и који су данас у овој сали, као чланови Завичајног клуба Кордунаша, наше удружење завичајне организације, остаје да осмисли и спаси од заборава и један и други период нашег ратовања и историје Кордуна. Ако ми данас у овој сали од заборава сачувамо бар дио завичаја, ући ћемо у историју прије него што постанемо дио прошлости. Зато борци 8. дивизије и борци рата за опстанак Срба Крајишника од 1991. до 1999. године подржавају програм Завичајног клуба око писања монографије и за све активности које спроводи, као и програм и дјеловање КУД Кордун и Петрова Гора – поручио је Шкаљац на крају свог говора.

МИРКО ЦРЕВАР – СИМБОЛ НЕУНИШТИВОСТИ КОРДУНА

На овом скупу присуствовао је и један живи свједок, 93-годишњи Мирко Цревaр који је био члан 8. кордунашке дивизије у чијој кући је, према ријечима организатора сједице, и покренута идеја о оснивању дивизије.

Како је Цревaр у кратком обраћању рекао, да није било Осме дивизије не би било ни Срба на Кордуну.

– То тврдим. Ја сам 1943. године именован за дописника партизанских новина *Омладинског борца*, а са 15 година био сам „на клању", 91 дан сам чекао стрељање и на крају ипак преживио – испричао је Цревaр, симбол неуништивости Кордунаша, како су га назвали организатори.

Своје Кордунаше поздравио је и посланик у Скупштини АП Војводине Драгомир Лалић, као и предсједник градског одбора СУБНОР-а Београд Боро Ерцеговац.

Радно тијело које је руководило сједницом чинили су Миле Девић, Петар Новаковић, Ђуро Шкаљац, Петар Шаула и Бојана Вучић.

У другом дијелу свечане сједнице својим богатим културно – умјетничким програмом КУД *Петрова Гора - Кордун* вратили су присутне бар у мислима у родни Кордун.

ВЕСНА ВУКОВИЋ

У Београду представљена књига *Војнић – Кроника кордунашке општине српског народа у Хрватској кроз честе обнове и бројне заблуде*

Књига *Војнић – Кроника кордунашке општине српског народа у Хрватској кроз честе обнове и бројне заблуде*, аутора професора Петра Новаковића, а у издаваштву *Завичајног клуба Кордунаша* и *Удружења бораца Кордуна*, представљена је београдској публици 24. новембра 2018. године у свечаној сали општине Нови Београд.

Ову, како је можемо слободно назвати, монографију Војнића, аутор је посветио 76. годишњици формирања Пете кордунашке ударне бригаде, формиране у Петровој Пољани, општина Војнић 16.9.1942. године. О књизи су осим аутора говорили и предсједник *Завичајног клуба Кордунаша* Петар Шаула и један од рецензената књиге Миле Девић.

ОБАВЕЗА ПРЕМА ВОЈНИЋАНИМА

– Књига говори о животу и страдању српског народа из ових крајева, а како је рекао сам аутор „то је и наша судбина, која нас прати кроз вјекове. Наше генерације предака свашта су преживјеле, али овакву трагедију као наша генерација није доживјела ниједна у ширем дијелу свијета. Протјерани смо са својих огњишта, а Европа није чула наш вапај да нам помогне. Ја сам овај рад писао као обавезу према вама моји Војнићани, према укупном кордунашком народу.

Новаковић који је био 15 година у врху руководства општине Војнић прије отаџбинског рата, истакао је да је желио овом књигом да спријечи опасност да исељавањем дође до заборава сопствених страдања и у рукопису изнио неколико стотина података.

– Изнио сам између осталог достигнути ниво развоја општине Војнић 1989. године зато што је то био достигнути ниво развоја српског народа кроз читав историјски развој, а он је данас прекинут. Ту је обрађено све што је важно за живот нашег народа. Изнио сам и показатеље о рудном богатству, истражени су ресурси у области шумарства, водоснадбијевања и посебно подаци у области пољопривреде, као и бројне демографске податке – објаснио је Новаковић чија је идеја била да општину Војнић сагледа у цјелости, да је предочи стручној јавности и привредницима.

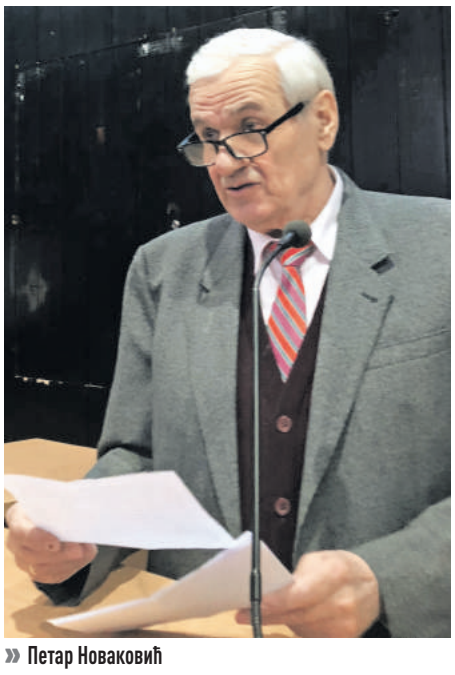

» Петар Новаковић

Човјек који је заједно са Новаковићем дуги период био у најужем руководству Војнића, Петар Шаула имао је прилику да међу првима прочита књигу још у фази рукописа. Говорећи на промоцији Шаула је истакао да ова књига има посебну вриједност јер је прецизно снимила стање привреде, друштвеног развоја, образовног и културног развоја једне кордунашке општине и њеног народа.

– Она је посебно важна као свеукупан документ народа тог простора, које је након толико вјекова живљења у том крају, достигао приказани развој, углавном својим радом и напором. Сви ћемо се сложити да је то скроман развој. Аутор је израчунао и колики је општина Војнић остварила проценат друштвеног развоја од просјечног развоја тадашње нам Републике Хрватске – рекао је Шаула и подвукао да ће ова књига бити једно од трајних сјећања на Војнић, његове људе, страдања војнићког народа, на обнове и борбу за живот и свакако на аутора Петра Новаковића.

ИГНОРИСАЊЕ ПОЛИТИЧКИХ ПРИТИСАКА

– Кроз овај рад Новаковић није подлегао политичким притисцима које је донијело ново вријеме и остао је дослиједан истини и реалности коју је прошао наш народ кроз овај тешки период. Он је, такође, своју пажњу усмјерио на посљедице, у овом случају, на трагичне и болне учинке усташког покрета у Хрватској независној држави. Зато он у књизи за Општину Војнић износи чињенице, вријеме и мјеста страдања свог народа – поручио је Шаула нагласивши да посебну вриједност имају урађени и по мјесним заједницама прецизно изнесени подаци о страдању народа.

– Треће поглавље ове публикације посвећено је обнови Општине Војнић која је послије рата била у цјелини девастирана и опустошена. Када се томе додају и подаци о броју страдалих – преко 4. 000 нашег народа, побијеног по масовним гробницама или на праговима својих кућа, преко 700 погинулих бораца наше општине, преко 200 несталих по њемачким логорима. 138 наших људи најпродуктивније животне доби Нијемци су убили на Старом сајмишту, а велики број у Норвешкој и другим логорима смрти. Велики број нашег народа био је смањене радне способности, без залиха хране и такав народ кренуо је у обнову и развој – објаснио је Шаула наводећи детаљније шта књига пружа читаоцу.

Такође, један од Новаковићевих колега из тог периода руковођења општином Војнић, Миле Девић говорећи на промоцији, рекао је да је Новаковић велики познавалац живота људи из Војнића, њихове ратне трагедије, здравствених проблема и других тешкоћа које човјека овог краја муче, што ће му олакшати да уђе у душу тих људи.

– Његово писање је увјерљиво, непогријешиво износи људску бол, срећу и радост. Кроз истините приче читалац ће осјетити сурову истину рата, политичких односа, укључивања других народа у антифашистичку борбу, обнову наших села, народне обавезе у давању хране за становништво наших градова. На видјело ће изаћи небрига око појаве тифуса и масовно умирање народа од те епидемије. У књизи је избјегнута анализа политичког и друштвеног стања, док су изнијети подаци на основу којих се стиче општа историјска слика. Петар је кроз ову књигу успио да сачува сјећање на Општину Војнић и Кордун у оном облику какви су били дајући свима нама могућност претпоставке да замислимо како је то данас могло да буде – закључио је Девић своје излагање.

ВЕСНА ВУКОВИЋ

У БЕОГРАДУ ОДРЖАНО ТРАДИЦИОНАЛНО ДРУЖЕЊЕ СРБЉАНА И ЊИХОВИХ ПРИЈАТЕЉА

САЧУВАТИ ТРАДИЦИЈУ И ДУХ СРБА ИЗ ЛИКЕ

У хотелу *Престиж* у Београду Завичајни клуб *Срб-Београд* организовао је 17. новембра дружење Србљана и њихових пријатеља.

– Организацијом оваквих дружења настојимо да његујемо пријатељство, да не заборавимо обичаје и традицију нашег краја. Желимо да развијамо нераскидиву везу са Србом, завичајем, с циљем да то пренесемо на генерације које долазе – рекао је Ђорђе Кеча, предсједник Завичајног клуба *Срб-Београд* и поздравио Мирка Дубајића – Чобија који је на ово дружење стигао из Срба, а посебно је поздравио и легендарног Јована Јоцу Милеуснића.

» Мићо Грбић, Душан Дамјановић, Славица Шијан, Миодраг Линта, Ђорђе Кеча, Драган Дамјановић и Ђоко Грубјешић

ДА СЕ ПРОШЛОСТ НЕ ЗАБОРАВИ

Кеча је истакао да Завичајни клуб функционише захваљујући несебичној помоћи донатора за шта је задужен Душан Дамјановић и посебно истакао породице Звонка Гобељића, Јована Милеуснића, Зорана Грубјешића, Тврткa Милићевића, Банета Шијана, Давида Ђумића, Радована Мандића, Зорана Дамјановића и Данице Брчин, Стевана Шијана, Бранка Грбића и на крају, не и по важности или значају, Душана Дуде Дамјановића.

Завршавајући говор, Кеча се подсјетио једног лијепог догађаја са овог дружења.

– Тада су се двоје младих упознали на нашој забави, вјенчали се и данас након пет година од тог дана, поново су овдје са нама, а лако их је препознати јер још увијек на лицима имају осмијех заљубљених. Надам се да ће бити још таквих случајева, зашто не и вечерас – закључио је Кеча, пожеливши гостима добру забаву, а возачима да повуку ручну, умјесто чаше, како би се безбједно вратили кућама.

Предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије Миодраг Линта поздравио је присутне у своје и у име Одбора, подсјетивши Личане на 100 година од обиљежавања завршетка Великог рата. Тада је српска војска ослободила не само Србију него све крајеве некадашње Краљевине Југославије.

– Нажалост, у Србији се заборавља једна ствар да је огромни допринос томе дало десетине хиљада добровољаца из Лике, Далмације, Кордуна, Баније, Славоније, Босанске Крајине, Херцеговине, централне Босне, Подриња и Војводине. Многи од њих су дезертирали из аустро-угарске војске, а ако би касније у борбама били заробљени одмах су стрељани, а њихове породице су због тога имале велике проблеме. Упркос томе, Крајишници су показали огромну националну свијест и спремност да се жртвују да Србија и српски крајеви буду ослобођени. Србљани и други Крајишници су доживјели огромна страдања и геноцид у Другом свјетском рату. И тада су Србљани и српски народ из тих крајева показали невиђену храброст, дајући огромне жртве како бисмо поново живјели у слободи – рекао је Линта и додао да и поред катастрофе која је Србе задесила деведесетих не смијемо заборавити своја огњишта и традицију коју смо дужни да преносимо потомцима. Присутне је поздравио и представник братског удружења Дрварчана у Београду Васкрсије Зељковић.

» Једна од легенди Срба Јован Јоца Милеуснић у колу са члановима КУД Крајина

ИГРОМ И ПЈЕСМОМ КРОЗ ЛИКУ

Чланови КУД *Крајина* извели су игре и пјесме из Лике, а наступила је и група *Мерак* пјевајући крајишке пјесме. Велики допринос добром штимунгу дао је и оркестар *Београдски дуо* забављајући госте до раних јутарњих часова.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

Одржано седмо вече Госпићана у Београду

Седмо дружење Госпићана у Београду одржано је 17. новембра у ресторану *Мали викенд* у организацији Удружења Госпићана *Никола Тесла*.

Око двјесто земљака из Госпића и околине, Смиљана, Личког Осика, Широке Куле, Ћуковца, Острвице, Кулице, Косиња, Липовог Поља, Крша, Млакве, Студенаца, Дивосела, Читлука, Орница, Почитеља, Метка, Папуче, Радуча, Крушковца, Могорића, Плоче, Буљмиза, Барлета, Вребца и Павловца поздравила је и пожељела добродошлицу у име домаћина, предсједница Скупштине Удружења Госпићана Биљана Ћалић.

– Велико је задовољство видјети вас у овом броју, јер постоји једна ствар која нас веже, а то је нит родног завичаја. Прошло је много година како смо отишли и слике наших огњишта полако блиједе, а стварају се нове, рађају се нова лица која очекујемо у наредним годинама да сједе овдје као ми сада и наставе традиционална окупљања са циљем да се не заборави ко смо, шта смо и одакле смо – поручила је Ћалић окупљеним Госпићанима посебно се захваливши на доприносу у организацији дружења секретарки Меланији Судар Матијевић и Зорану Калању.

– Тачно прије 10 година започели смо ова окупљања по идеји покојног Мише Судара. Из године у годину дружења су постала традиционална, али сад уз окриље новооснованог Удружења Госпићана *Никола Тесла*. Паузу смо направили само 2016.године када нас је нажалост Мишо напустио, а већ 2017.године смо наставили традицију на иницијативу његове кћерке Меланије –објаснила је Ћалић додајући да Удружење улаже велике напоре у организовање разних културних, спортских и других активности у циљу одржавања споне са родним крајем и повезивањем људи.

– Организујемо изложбе слика, промоције књига…Организовали смо Вече школства Госпића овдје у Београду, на коме су професор Миле Рајчевић, професор Душан Ђаковић и Узелац приредили своја предавања. Затим организујемо већ три године и Меморијални турнир посвећен истакнутом кошаркашу и омиљеном лику из наших крајева, Милану Маљковићу Маљку из Личког Осика, који је 1991. године убијен у Госпићу – навела је Ћалић нагласивши да и турнир и многе друге активности Удружење Госпићана из Београда реализује у сарадњи са братским удружењем Личана *Никола Тесла* из Апатина.

Овом приликом на скупу је у духу учвршћивања братских односа и будућој сарадњи, предсједник Удружења Госпићана Славко Прошић уручио предсједнику Удружења Личана из Апатина Милану Шкрбићу, књигу уваженог проф. Миле Рајчевића *Дивосело, Читлук и Орнице у времену и трајању*.

Како је за *Српско коло* рекао Шкрбић, учестале посјете са пријатељима из Београда почеле су прије неколико година када су као гости дошли у Апатин на спортску манифестацију *Личка олимпијада*, а затим и на *Личко прело* које организује ово удружење већ скоро двије деценије.

Према ријечима предсједника Удружења Личана који је уједно и предсједник Скупштине општине Апатин, у овој општини живи највећи број Личана.

– Почели смо са радом прије 20 година са великим ентузијазмом. Прво се звало *Удружење Матица– Лички вишебој*, а касније *Личка олимпијада Никола Тесла* – подсјетио се Шкрбић објаснивши да је циљ њиховог постојања да се традиција личког краја његује и чува и памти како је некада било.

Након званичног дијела, дружење је уз музику, пјесму и евоцирање успомена на завичај настављено до касних сати, који су Госпићанима сигурно и пребрзо прошли.

ВЕСНА ВУКОВИЋ

» Ирена Јеловац, Славко Прошић, Биљана Ћалић, Зоран Калањ, Меланија Судар и Јасминка Жутић

» Милорад Загорац, Данијела Загорац, Јован Загорац, Илија Загорац, Мирко Загорац, Жељка Пејновић, Милена Загорац, Мирјана Трбојевић и Милорад Рогић

Треће дружење мјештана личког села Медак

Традиционално окупљање и дружење мјештана малог личког села Медак одржано је у Београду 3. новембра у печењари *Велебит*. Ово је било треће по реду организовано окупљање, а домаћин дружења био је и ове године, Милорад Загорац , мјештанин истоименог личког села, који је уједно и предсједник Културно-умјетничког друштва *Крајина* у Београду.

На дружењу се окупило око стотињак некадашњих мјештана села Медак , али и из околних села Почитеља, Читлука, Крушковца, Папуче и Плоче.

Према ријечима организатора, Милорада Загорца, циљ дружења је евоцирање успомена на завичај, присјећања на лијепе дане живота у родном селу и његовање добрих и квалитетних међуљудских и комшијских односа.

Он је, иначе, ове године и такмичар серијала *Никад није касно*, такмичења пјевача аматера, па је тако госте у забавном дијелу вечери крајишком пјесмом забављала мушка пјевачка група *Мерак Крајине* на челу са Загорцем и његовим гостима Жаретом и Милом.

Дружење је трајало, како би Личани знали да кажу, до првих пјеваца.

Село Медак смјештено је на сутоку ријека Лике и Гламочнице, уз пругу која спаја Загреб са Сплитом. Као такво дијели исту судбину као и већина осталих личких села, становника је све мање из године у годину. Док је у Метку 1991. године било 531 становник, данас их је, двадесет седам година касније, свега 62. Рат је ово село опустошио и раселио.

Данас у њему живи углавном старачко становништво, које захваљујући скромним пензијама опстаје у овом подвелебитском крају. Тек током неколико љетних мјесеци село оживи, када некадашњи мјештани обиђу своје куће, ако их имају, или гробове својих најближих. Већина у рату разрушених кућа данас је обновљена, али су углавном празне.

У селу постоји и стари православни храм Светог Јована Крститеља, који је на самој обали ријеке Лике подигнут још 1688. године. У својој историји овај храм је, баш као и само село, неколико пута рушен и обнављан. У 17. вијеку ту је био манастир, а посљедњих година храм се обнавља и изграђен је дрвени објект како би се у овој православној светињи наставио одвијати монашки живот.

ВЕСНА ВУКОВИЋ

ТРАДИЦИОНАЛНИ СКУП ДРЕЖНИЧАНА И ЈАСЕНЧАНА

ЂУРЂЕВДАНСКО И МИТРОВДАНСКО САБОРОВАЊЕ ТРАЈЕ 27 ГОДИНА

Сваке године на Митровдан и Ђурђевдан састају се Личани из Дрежнице и Јасенка како не би дозволили, како је речено на окупљању на Митровдан 9. новембра у београдском хотелу *Мајестик*, да их „обузме отуђење". Док Срби из неких градова и области преко ријеке Дрине тек оснивају своја завичајна удружења ови Личани имају одавно своје удружење које већ 27 година организује завичајне вечери са циљем да ојачају или обнове старе везе међу собом или да стекну нове, односно учине *Удружење Дрежничана и Јасенчана* бројнијим. Гост Дрежничана и Јасенчана те вечери, која је протекала у игри, пјесми и весељу, разговорима био је некадашњи предсједник општине Вождовац Стево Радовић.

НЕ МОГУ ЛИЧАНИ БЕЗ ОЈКАЧЕ

Вече је отворено ојкачом *Преко Капеле, личке горе зелене* коју су отпјевали Перо Мамула, Алекса Маравић, Ђуро Маравић Црња и Ђуро Маравић Чорт. Потпредсједник Удружења Петар Мамула, рођени Јасенчанин, поздравио је присутне у име Управног одбора.

– Ово је 27. дружење, митровданско, у овако лијепом амбијенту и броју, а надам се да ће тако бити и на прољеће на Ђурђевдан. Надам се да ће ово дружење и сва остала остати у незаборавном сјећању. Прошли смо санкције, ратове, бомбардовање и у оквиру тога свега стресови су доминирали, а иза тога је дошло вријеме отуђења. Зато ово дружење добија на као и све остале активности Удружења. Желим вам да у добром здрављу и расположењу дочекамо и Ђурђевданско дружење – обратио се Мамула земљацима.

ГЛЕДАМ СЛИКУ ЂЕДА СВОГА...

Пјесник Бранко Зрнић је прочитао своје пјесме *Српски добровољци* и *Достојанство чувај*.

– Потомак солунског добровољца из Дрежнице, одрастао у Банату, Личане волим јер су моји. Ми Срби Крајишници имамо на шта да будемо поносни јер велика духовна и културна заоставштина наших предака је нешто што нас инспирише. То је неисцрпна инспирација и огромно богатство што су нам оставили. Могу ови други, ко ји само завиде, да плачу, да отимају, али оно најврједније у нама је у нашој души и то нам не могу отети. Ако нас буде, биће то опет наше – рекао је Бранко Зрнић.

Женска пјевачка група *Огрлица од бисера* коју води Јасна Васиљевић Милановић, кћерка чувене Мире Васиљевић, отпјевала је више пјесама, између осталих *Ово је Србија, Хај погледај мала моја са прозора је ли зора, Марш на Дрину* и неколико руских пјесама. Потом се уз хармонику заиграло коло. Миловановић је пренијела поздраве Личанима управе Петерсбурга гдје је *Огрлица од бисера* гостовала прошлог љета на освештању Цркве Светог Лазара Косовског.

ЗАХВАЛНИЦЕ

Захвалнице Удружења добили су „они који су '34. и '35. годиште, односно, они који су од почетка у Удружењу " :Марица Пејовић, Недељка Нећа Стојковић, Спасе Косановић и Душко Стојковић.

На вечери су представљени истакнути чланови Удружења: Нада Вукелић новинарка РТС-а са мужем Срђаном, Мирослав Ременски и његова супруга Марица, кћи првог предсједника Удружења Ђуре Томића, Милена Манојловић, Милан Зрнић, Маравић Соња, Сандра и Јелена, Никола Маравић, Даница Дангубић, Страхиња и Борис Кончар, Милан Зрнић, Никола Таталовић, Маја и Марија Маравић и Петар Радојчић. Удружење има више од 540 чланова. Сви окупљени подржали су његов рад купивши календар за наредну годину уз који су добили и примјерак *Српског кола*.

Д. БАШОВИЋ

ВУКЕЛИЋ: ПРЕВАЗИЋИ ИДЕОЛОШКЕ ПОДЈЕЛЕ

Предсједник Удружења Дрежничана и Јасенка Дмитар Вукелић, који је био организатор и режисер овог догађаја, био је врло расположен, весео и духовит, али је дио вечери искористио да упути озбиљне поруке.

-Ко зна у Србији да је 183 Дрежничана и Јасенчана учествовало у тако великим операцијама и дали своје животе за Србију. Националне поставке треба да нас спајају, а ове идеолошке... Ми смо свјесни да смо некада били њихови заробљеници, понекада и извршиоци. Најчешће извршиоци због свог незнања јер у то вријеме у Дрежници и Јасенку било је мало образованих. Који су били управитељи или биљежници, они се броје на прсте. Сви су били одани идеји заједничке државе они су мислили да, ако створе Југославију, да ће она живјети вјечно. Зато су, јадни, за Југославију кренули и изгинули од Дрежнице до Београда, Солунског фронта, закључно са Трстом. То сви морамо знати, морамо памтити, извући закључке за убудуће, преносити младима да се знају поставити. Видите и сами каква су времена – тешка. Значи, да се сви окупљамо и међусобно подржавамо. Зато, ово вече не да је лијепо, него је узвишено.

183 СОЛУНСКА ДОБРОВОЉЦА

Оживљене су успомене на славне дане на које је скуп подсјетио водитељ програма Александар Саша Радуловић.

– Наше удружење се придружује државним манифестацијама *Дани слободе* када обиљежавамо побједе – пробој Солунског фронта и ослобођење Србије и Београда у Првом и Другом свјетском рату. Многи Дрежнични и Јасенчани учествовали су у овим великим догађајима подржавајући и борећи се за идеју да сви Срби живе у заједничкој држави. Мобилисани Дрежничани и Јасенчани су као аустроугарски војници упућивани на Дрину против Србије и у Галицију против Русије. Многи су погинули, али многи су се предали српској или руској војсци. У Одеси је од ових пребјега формирана Прва српска дивизија која је била у саставу руског 47. армијског корпуса. Исељеници, који су отишли у САД трбухом за крухом, пријавили се у српску војску и након тромјесечне обуке били распоређени у јединице и упућени на Солунски фронт. Дали су немјерљив допринос ослобађању Србије и српских етничких простора и простора осталих јужнословенских народа . У српској војсци 1914–1918. године био је 161 добровољац из Дрежнице и 22 добровољца из Јасенка, укупно 183. Погинулих из Дрежнице је осам, из Јасенка један, из Дрежнице рањених девет, из Јасенка два и један нестао. Страдање се наставило и у Другом свјетском рату. Нека им је вјечна слава!

У ЗЕМУН ПОЉУ ОДРЖАНО 5. ЈУБИЛАРНО ВЕЧЕ БУКОВИЦЕ

Буковице мој најљепши цвијету, ја сам тебе опјев'о по свијету...

У ресторану *Велебит* у Земун пољу, поред Београда, одржано је 23. новембра 2018. године 5. Вече Буковице у организацији дуета *Момци Буковице*, Давора Олуића и Недељка Стојковића. Њихова упорност се исплатила, Буковчани су уживали у предивној вечери. Момци Буковице своје родно мјесто промовишу и кроз пјесме о Буковици које изводе по цијелом свијету.

Присутне је поздравила водитељка Драгана Љуна, а вече је започело пјесмом „Буковице мој најљепши цвијету, ја сам тебе опјев'о по свијету".

Поред Момака из Буковице, госте је забављао и Миле Делија као и Саво и Љубиша, те музичари Синиша Анђелковић Сига и Душан Ђукић Дуле, који су бројне госте подигли на ноге и заиста направили веселу атмосферу гдје су се земљаци насмијали и забавили.

Буковчане је поздравио и народни посланик и предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије Миодраг Линта који је рекао да је имао прилику у више наврата да посјети овај крај, а као посебну је част истакао боравак на прослави 700 година манастира Крупа.

– То је најбоље свједочанство о вишевјековном постојању српског народа на тим просторима. Буковица је кршевит крај и тамо могу да опстану чврсти и постојани људи – рекао је Линта и додао да је охрабрење што су и након катастрофе деведесетих година прошлог вијека смогли снаге да одлазе у свој родни крај, обнављају своје куће и имања и воде са собом своју дјецу и унучад.

Организатори су упутили захвалност Петру Драгичевићу у чијем ресторану *Велебит* је одржано Вече Буковице, његова помоћ је за њих била од великог значаја.

ДРАГАНА БОКУН

ОБЛАСТ ИЗМЕЂУ КРКЕ И ЗРМАЊЕ

Буковица је област у Далмацији, јужно од Книна, на свом сјеверу омеђена ријеком Зрмањом, на западу Каринским морем, а на истоку ријеком Крком. Постоји предање да је добила име по обиљу букове шуме, која је касније великим дијелом нестала, зарад испаше и пољопривреде. Друго предање каже да је име добила по прелијепим буковима, тј. слаповима двију ријека Крке и Зрмање. Борба је овдје одувијек била саставни дио живота. Шкрта и безводна земља изродила је јаке и издржљиве људе, спремне да се са сваким проблемом ухвате у коштац.

» Давор Олуић, Недељко Стојковић, Саво Миодраг, Петар Драгичевић, Миодраг Линта и Љубиша Каплановић

У НОВОМ САДУ ОДРЖАНО ТРАДИЦИОНАЛНО *ГЛАМОЧКО ВЕЧЕ*

Гламочани подигли споменик, сада планирају да обнове цркву

У Новом Саду је 10. новембра 2018. године одржано *Гламочко вече*, дружење људи родом из Гламоча и његове околине, на којем је разговарано о српској традицији, обичајима, крсним славама у њиховом родном крају, али и о обнови цркве у Вагану код Гламоча.

Милош Радумило, предсједник Завичајног удружења *Гламочко коло* из Новог Сада рекао је да су новосадски и војвођански Гламочанци и остали Крајишници са тог краја помогли колико су могли да се у Гламочу подигне споменик палим борцима и цивилним жртвама рата од 1992. до 1995. године.

– Колико је ко могао у Новом Саду и Војводини, дао је од срца свој прилог да се подигне тај споменик и он је љетос на наш понос и откривен у порти православне цркве у Гламочу. Вјерујем да ће и ово дружење изњедрити неку нову идеју чија ће реализација усрећити наше људе у родном крају и барем им мало уљепшати живот – рекао је Радумило. Он је истакао да се удружење зове *Гламочко коло* по Гламочком глувом колу, јединственој игри, познатој и препознатој и у свјетским умјетничким круговима, по којој се њихов родни крај познаје.

Госте на вечери поздравио је начелник Гламоча Небојша Радивојша, који је изразио захвалност Александру Вучићу за све добро што је учинио општини на чијем је челу, јер је ријеч о првом предсједнику Србије који се сјетио Срба у Федерацији БиХ, конкретно у Гламочу, Дрвару и Грахову.

Он је истакао да су му изузетно драге гламочке вечери које у Новом Саду и Бањалуци, приређују истоимена удружења.

– Новосадско и бањалучко удружење много су помогли да послије 20 година Гламоч љетос добије споменик палим борцима и цивилним жртвама рата од 1992. до 1995. године, на шта сам бескрајно поносан – рекао је Радивојша.

Гламочко вече благословили су гламочки парох Слободан Кљајић, свештеник гламочки Срђан Белензада, два војвођанска свештеника родом из гламочких крајева, а окупљене је поздравио и директор Фонда за пружање помоћи избјеглим, прогнаним и расељеним лицима у Војводини Душко Ћутило.

Само вече почело је наступом гламочког Културно умјетничког друштва *Будућност*, које је извело чувено гламочко глуво коло и побрало аплауз у препуној великој сали Хотела *Нови Сад*.

Наступили су још пјевач Миодраг Мишо Близанац, гуслар Владо Руње, као и пјесникиња Ранка Срдић Милић.

СРНА

КРСНА СЛАВА МАНАСТИРА КРКА

Светом архијерејском литургијом, коју су предводили епископ далматински Никодим и бихаћко-петровачки Сергије прослављен је Свети архангел Михаило – крсна слава манастира Крка. Литургији су присуствовали водећи људи српске заједнице овог дијела Далмације на челу са замјеницом жупанаАњом Шимпрагом. Уз Шимпрагу Слави су присуствовали начелници општина Кистање и Ервеник, Горан Рељић и Предраг Бурза, замјеник градоначелника Скрадина, Никола Миловић, предсједник Жупанијског мањинског Вијећа Борислав Шарић. Манастир Крка датира из 1345. године. Слава овог светог храма окупила је, као и увијек, велики број вјерника који су овај дан започели управо молитвом у манастиру посвећеном Архангелу Михаилу.

ПРОСЛАВЉЕН СВЕТИ АРХАНГЕЛ МИХАИЛО У ЂУЛОВЦУ КОД ДАРУВАРА

Вијеће српске националне мањине Ђуловац на челу са предсједником Миланом Радаковићем 21.11.2018. прославило је у Батињанима крсну славу вијећа– Светог архангела Михаила. Обред сјечења славског колача учинили су протоставрофор Лука Босанац те јереји Јовица Гачић и Ђорђе Остојић.

До пописа становништва 1991. године Ђуловац је носио име Миоковићево. Подручје данашње општине било је у саставу бивше велике општине Дарувар. Попис из 2011. године биљежи нешто преко 3.200 становника општине коју осим самог Ђуловца чини још 29 села. Почетком рата на том подручју живјело је око 4.600 становника. Нажалост, рани ратни период довео је до исељавања Срба са вјековних огњишта, а на њихова имања дошли су Хрвати са Косова. Прецизан број Срба који данас живе у 30 насеља ове општине; Доња и Горња Вријеска, Батињани, Катинац, Кореничани, Мали Бастаји, Велики Бастаји, Вуковје и другима, данас је тешко утврдити. Према процјенама у општини има око 500 припадника српске националне мањине.

ОБНОВА ЦРКВЕ У ЛИЧКОМ СЕЛУ МУТИЛИЋ

Након година чекања, коначно је почела обнова храма Светог Преображења у селу Мутилић поред Удбине у Лици. Храм је изграђен 1756. године, а по неким изворима још је и старији и саграђен је 1638. године. Усташе су га запалиле у Другом свјетском рату, а разарање је довршено у прошлом када је миниран.

Захваљујући дугогодишњем залагању заступника СДСС-а у Сабору за почетак радова Министарство културе је осигурало износ од 100.000 куна односно око 15.000 евра. Истовремено је у току постављање ограде око цркве и гробља укупне дужине 400 метара. Вриједност ограде је 140.000 куна, а средства су обезбјеђена преко Српског народног вијећа из Загреба.

Из Мутилића који се у историјским изворима помиње још 925. године, током времена и друштвених превирања настала су још два насеља Ондић и Крчане, а у новије вријеме Мутилић се као самостално насеље помиње тек на попису из 1991. Тада је евидентирано 85 сталних становника од чега 79 Срба. Десет година касније, на попису 2011. било их је свега 16. Данас бројка, што сталних што повремених становника, је двадесетак.

У ШЕСТОЈ ХУМАНИТАРНОЈ АКЦИЈИ МЛАДИ ИЗ УДРУЖЕЊА СРБА ИЗ ХЕРЦЕГОВИНЕ ПРИКУПИЛИ 92 ДОЗЕ КРВИ

» ИМА ЛИ КО ЈАЧИ: У просторијама Удружења Херцеговаца за четири сата окупило се више од 100 добровољних давалаца крви

Херцеговце у Новом Саду по хуманости познају

Посљедњег дана новембра млади из *Удружења Срба Херцеговаца и пријатеља у Србији* у сарадњи са Црвеним крстом Новог Сада и Заводом за трансфузију крви Војводине организовали су шесту по реду акцију давања крви у Новом Саду у просторијама Удружења.

Према ријечима Бојана Миленића, једног од организатора, за нешто више од четири сата, колико је трајала акција укупно је прикупљено 92 дозе крви.

– Самој акцији одазвало се више од 100 давалаца што је изненадило и нас, али и медицинско особље из Завода за трансфузију крви – каже Миленић и додаје да је на претходној акцији прикупљено 59, доза а да је овога пута број доза скоро дуплиран.

Један од организатора Марко Никчевић је увјерен да је Удружење на правом путу.

– По цичи зими окупити више од сто људи на једном мјесту – говори више од било каквих ријечи – каже Никчевић и додаје да су Херцеговци својим примјером поставили стандард хуманости у Новом Саду. Акцију су својим присуством увеличали и помогли Црвени крст Новог Сада чији представници секретар Драган Лазић и сарадник Раде Станојчић нису крили одушевљење.

Др Васо Кулицан родом из Мостара остао затечен одзивом својих земљака из Херцеговине

Своје импресије са препуним просторијама Удружења нису крили ни предсједник Удружења Божидар Миловић, Војо Вукоје један од оснивача Удружења, као и проф. др Бранко Бај члан Извршног одбора.

ПОЗИВ ЗЕМЉАЦИМА ДА СЕ ПРИКЉУЧЕ

Херцеговци су овог пута направили своју рекордну, а свакако и једну од најмасовнијих акција добровољног давања крви у Новом Саду.

– Свака доза крви може да буде спасоносна за нечији живот. У Новом Саду постоје бројна завичајна удружења. Ово је прилика да слиједе наш примјер и да нам се придруже – поручују млади Херцеговци.

Богату трпезу уз неизбјежне уштипке и сир из мјешине, као и освјежење припремили су млади организатори уз помоћ Удружења и наших земљака.

Овога пута није изостала ни медијска подршка од стране Радио телевизије Војводина чија је екипа снимила кадрове из Удружења и разговоре са представницима Завода и Удружења.

– За наредну годину планирамо три акције у Новом Саду. У сарадњи са Заводом за трансфузију крви Војводине и Црвеним крстом договоримо термине. Потрудићемо се да додатно мотивишемо наше чланове и пријатеље, а и да покренемо остала завичајна Удружења да организују акције добровољног давања крви – поручују млади из Удружења. **Т. ЂОРОВИЋ**

УДРУЖЕЊЕ СРБА ИЗ ХРВАТСКЕ *НИКОЛА ТЕСЛА* КРАГУЈЕВАЦ УГОСТИЛО СКД *ПРОСВЈЕТА* СПЛИТ

Срби из Сплита у посјети Крагујевцу и Београду

СКД *Просвјета* пододбор Сплит и Вијеће српске националне мањине за град Сплит има дугогодишњу сарадњу са Удружењем Срба из Хрватске *Никола Тесла* Крагујевац које води Милан Љубовић.

На позив предсједнице Вијећа српске националне мањине за град Сплит, Ане Лунић заједно са члановима Вијећа СНМ за град Сплит и СКД *Просвјета,* пододбор Сплит у Крагујевцу и Београду је боравио и члан Вијећа града Сплита и предсједник Одбора за сарадњу са националним мањинама града Сплита госп. Тонћи Блажевић.

Тим поводом у Скупштини града Крагујевца организован је пријем за госте из Сплита и представнике општине Кистање, па је у разговору са представницима града Крагујевца изражена обострана жеља за обнављање културне, друштвене и привредне сарадње између градова Крагујевца и Сплита.

Након тога гости из Сплита и општине Кистање обишли су Спомен парк у Шумарицама гдје су положили вијенац крај споменика стрељаним ђацима и професорима. Такође, у оквиру једнодневног боравка гости из Сплита су посјетили и Народну библиотеку *Вук Караџић*, Католичку цркву Св. Јосипа, Православну цркву Храм свете Тројице и Стару Скупштину.

У свечаној сали Природно-математичког факултета Крагујевац одржан је концерт изворних пјесама и игара, у којем су наступили поред женског пјевачког хора СКД *Просвјета* пододбор Сплит и АФА *Светозар Марковић* Крагујевац, женска пјевачка група *Споменак* Крагујевац, КУД *Буковица* Кистање, КУД *Шумадија* Горњи Милановац, КУД *Крајина* Београд, ЦЗНТК *Абрашевић* Крагујевац, Пјевачка група *Студенац* Крагујевац, Пјевачка група *Др. Младен Стојановић* Бачки Јарак, Пјевачка група *Звуци завичаја* Инђија, Пјевачка група *Плитвице* Београд, КУД *Зора* Силаш и Душан Љубичић из Врбаса.

Након концерта организовано је заједничко дружење и вечера за све учеснике концерта и госте из Сплита.

– Наставићемо дружења и обнављати покидане везе. Очекујемо разумијевање и подршку са свих страна. Живот, осмијех на лицу и радост у души заслужујемо сви. Радујемо се наредном дружењу у Сплиту, Кистањама и другим мјестима у Хрватској – поручио је на крају дружења Милан Љубовић, предсједник Удружења Срба из Хрватске *Никола Тесла* Крагујевац.

Вијеће Српске националне мањине града Сплита и СКД *Просвјета* пододбор Сплит има дугогодишњу сарадњу и са Заједницом Хрвата *Тин Ујевић* из Београда, па су заједно организовали културну манифестацију под називом *Српско-хрватски мементо*, која се традиционално одржава већ неколико година. Ова манифестација одржана је 17.11.2018. године у Културном центру *Влада Дивљан*. На манифестацији су судјеловали поред женског пјевачког хора СКД *Просвјета* пододбор Сплит и ХКПД *Јосип Јелачић, Банова морнарица* Петроварадин, АФА *Светозар Марковић* Крагујевац и Пјевачка група *Македонијум* Београд. ***ПРОСВЈЕТА* СПЛИТ**

У БЕОГРАДУ ОДРЖАНО 6. БИЛЕЋКО СИЈЕЛО

ПОНОСНИ НА КАРЛА МАЛДЕНА, СРПСКЕ ДОБРОВОЉЦЕ И ТИЈАНУ БОШКОВИЋ

Већ по традицији Завичајни клуб Билећана приличио је Шесто билећко сијело 17. новембра 2018. године у Дому Војске Србије.

Пред више од 400 људи, Билећани су са поносом причали о свом завичају, истичући чињеницу да је Билећа у борби за ослобођење и уједињење имала 937 добровољаца.

Ово вече је било прилика да се говори и о славном Младену Секуловићу (Карлу Малдену), као и да се са поносом истакне чињеница да је Билећа подарила Србији најбољу одбојкашицу на планети – Тијану Бошковић.

Како то обичаји налажу овај скуп је почео благословом свештеника Стевана Мрђана, а након њега госте је поздравио предсједник Удружења Билећана Миодраг Дунђеровић.

Он је подсјетио да је ово удружење захваљујући понајвише др Миленку Џелетовићу организовало донаторско вече за обнову Храма Светог Саве у Билећи. Удружење је прославило и своју крсну славу Пренос моштију Светог Саве, а у просторијама Удружења представљен је и већи број књига.

Поздраве из завичаја пренио је начелник општине Билећа Миљан Алексић захваљујући се људима из Завичајног клуба Билећана на указаном гостопримству. Он је нагласио да је обавеза свих Билећана да чувају успомену на све оне знамените људе које је Билећа дала српском роду и присутне позвао да што чешће долазе и обилазе свој завичај.

» Жарко Симовић, Бранислава Рудан, Ђуро Вујадиновић, Миодраг Дунђеровић, Драган Милчић и Миљан Алексић

Новинар Никола Тркља је нагласио да је Тијана Бошковић понос Билеће, Херцеговине, Републике Српске, и Србије, да Билећани могу бити поносни на своје претке јер је на Солунском фронту из малене Билеће било чак 937 добовољаца. Тркља је направио фото презентацију у 125 слика кроз које је приказао историјско и културно наслијеђе Билеће.

Он се захвалио знаним и незнаним ауторима, а посебно је поменуо Мишу Кисића који је недавно у Билећи имао своју изложбу фотографија на којима је приказан живот ове општине из његовог угла.

Присутне је поздравио и публициста и новинар Александар Влајковић, аутор књиге о Карлу Малдену *Како сам успео*. Најављујући откривање споменика у Београду он је рекао и да ће ускоро Младен Секуловић постхумно добити и високо државно признање.

Посебно надахнут је био херцеговачки пјесник Божидар М. Глоговац који је након што је Србија постала првак свијета написао пјесму посвећену Тијани Бошковић.

Урамљене стихове намијенио је њеним родитељима.

Завичајни клуб Билећана је и ове године приредио веома богату томболу, а најсрећнији су се радовали викенду у Будви, билећком пршуту, херцеговачком вину и сиру.

Ипак, као посљедња и најврједнија награда овога пута била је умјетничка слика Петра Милинића *Извор Требишњице*.

У програму је наступила вокална солисткиња изворне пјесме Николина Ковачевић, женска пјевачка група КУД *Ђока Павловић* из Београда, гуслар Срђан Авдаловић и Богољуб Бошковић Боле са својим бендом из Гајдобре.

Први пут програм је веома надахнуто водила Дајана Алексић, студенткиња прве године Машинског факултета у Београду. **Т. ЂОРОВИЋ**

НАГРАДЕ НАЈБОЉИМ СТУДЕНТИМА

Завичајни клуб Билећана је ове године наградио шест најбољих студената и то: Јовану Џелетовић, Милана Војновића, Драгану Ковачевић, Катарину Вујовић, Петра Војновића и Дејана Фржовића

» Најбољи студенти из Билеће у Београду

ПЛАКЕТЕ ПРИЈАТЕЉИМА КЛУБА

Завичајни клуб Билећана и ове године је додијелио плакете и захвалнице за изузетан допринос раду Клуба и развоју Билеће. Добитници су: начелник општине Билећа Миљан Алексић, директор КЦ Сечањ Брана Рудан, директор штампарије *Пекограф* Борко Петковић, члану Управног одбора Божо Бобан Вукоје, власник ресторана *Стара српска кућа* Милета Кекић, власник ресторана *Фамилија* Драган Миличић, власник фирме *Бали Детокс* Ђуро Вујадиновић, предсједник општине Врбас Милан Глушац, ординација *ОРЛ* др Новак Вукоје, књижевник Жарко Симовић, власник фирме *Кајо* Јован Копривица.

МИЛОВАН ПЕЦЕЉ ИЗАБРАН ЗА ПРЕДСЈЕДНИКА УДРУЖЕЊА ЉУБИЊАЦА

Више од стотину Херцеговаца окупило се у централној библиотеци Географског факултета 23. новембра 2018. године да би присуствовали оснивачкој скупштини Удружења Љубињаца у Београду. Многи су стајали, неки су морали да остану и у ходнику што само свједочи да су Љубињци једва дочекали да се организују.

Званични програм почео је презентацијом Љубиња, коју је приредио проф. др Милован Пецељ. На видео биму већина присутних је по први пут имала прилику да види неке фотографије из прошлости Љубиња. Посебну пажњу привукао је цртеж Љубињског поља Цвијићевог блиског сарадника Антонија Лазића из 1924. године.

На презентацији су представљени тек неки од знаменитих Љубињаца попут браће Светозара и Владимира Ђоровића, Уроша Круља, Јована Бобана, Риста Тохоља, Јова Пешута, Новице Домазета, епископа др Нектарија Круља, владике Николаја Сорајића, Јова Ђурића…

Након презентације присутне је као домаћин поздравио проф. др Милован Пецељ који је представио и значај библиотеке у којој су похрањена дјела из српске науке и културе. Он је поздравио присутне наводећи да је иницијатива за формирање удружења Љубињаца потекла од пјесника Гојка Ђога, Милана Пешута, Милована Пецеља и Трифка Ђоровића.

– Ми смо једно братство и исти род – рекао је Пецељ и напоменуо да је љубињски крај дао огроман допринос српском духовном развоју, науци и култури.

– Само у овом здању раде четири професора из љубињског краја. У ову зграду улазили су великани попут Цвијића, Белића… Само због чињенице да смо се сабрали у библиотеци Географског факултета, на неколико корака од Ректората БУ и Коларца, ово је својеврстан културни празник – рекао је Пецељ подсјећајући на ријечи владике Николаја Велимировића изговорене над одром Васиља Грђића: „Ни сиромашније земље, ни већег богатства у карактерима! Ни мање земље ни већег броја правих људи".

Након тога присутнима се обратио још један од иницијатора овог скупа угледни српски привредник Милан Пешут. Он се захвалио свима који су се одазвали позиву и својим присуством увеличали скуп којим се успоставља саборност, не само Љубињаца, него и свих Херцеговаца.

» Драгољуб Зиндовић, Милан Пешут, Саво Ђоровић, проф. др Вељко Брборић, проф. др Милован Пецељ, Мирко Брборић и начелник општине Љубиње Дарко Крунић

– Љубиње може да буде центар, јер се и налази на мјесту гдје куца срце Херцеговине. Јесмо најмањи, али нијесмо најтањи – рекао је Пешут поздрављајући све Љубињце, али посебно Херцеговце који су из других мјеста.

Представљајући га као највећу љубињску институцију и најуспјешнијег појединца, Пешут је дао ријеч Сави Ђоровићу да као најстарији члан води ову скупштину.

Након поздрава упућених свим присутним Саво Ђоровић је констатовао да кворум постоји, јер је међу присутнима неколико пута већи број од потребних 30 гласова, а потом је усвојен и предложени дневни ред.

Љубињце је као гост поздравио Драгољуб Зиндовић, предсједник општине Пријепоље, а то су урадили и предсједници појединих херцеговачких удружења: Божо Миловић, Свето Црногорац, Зоран Јањић, Жарко Ј. Ратковић и Миленко Лаловић.

Начелник Дарко Крунић није крио задовољство што се нашао међу великим бројем својих земљака.

– Кад сам кренуо на пут ка Београду закључио сам да у њему данас живи више Љубињаца него у Љубињу. Заиста ми је задовољство што могу у своје лично име и у име наше општине да вас поздравим – рекао је Крунић преносећи и поздраве свештеника Саше Којовића.

Љубињци су се одазвали и позиву портала *Слободна Херцеговина*, па је овом приликом прикупљено око 130 књига које ће бити уручене као прилог за обнову црквене библиотеке *Јован Бован* у Љубињу. **Т. ЂОРОВИЋ**

РУКОВОДСТВО УДРУЖЕЊА

Саво Ђоровић се захвалио свим говорницима и иницијаторима овог скупа, а за наставак рада је за предсједника Скупштине предложио проф. др Вељка Брборића, што је једногласно прихваћено.
Скупштина је након тога изабрала и Управни одбор који има 17 чланова и то: Гојко Ђого, Саво Ђоровић, Милан Пешут, Стево Сикимић, Душан Козић, Мирослав Тохољ, Вељко Брборић, Милош Сикимић, Трифко Ђоровић, Петар Лугоња, Василије Поповић, Вукашин Лугоња, Милован Пецељ, Милена Сикимић Спасовски, Трифко Комад и Ђоко Банђур.
За предсједника Надзорног одбора изабран је Милан Пешут, а чланови су још Мирослав Тохољ и Душан Козић.
За потпредсједнике удружења изабрани су Стево Сикимић (уједно и потпредсједник Скупштине), Вукашин Лугоња и Чедо Брборић. За секретара удружења изабран је Мирко Брборић. За предсједника удружења изабран је проф. др Милован Пецељ. Усвојена је одлука да годишња чланарина буде 1.000 динара, за пензионере и студенте 500 динара.

ХРВАТСКА 14 ГОДИНА КРШИ АНЕКС Г БЕЧКОГ СПОРАЗУМА О СУКЦЕСИЈИ „ПРИВАТНА СТЕЧЕНА ПРАВА"

Одлуку хрватског Министарства државне имовине да објави јавни позив којим даје у закуп преосталу имовину српских фирми и институција једним у низу доказа непријатељске политике Хрватске према Србији, оцјењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Хрватска више од 14 година отворено крши Анекс *Г* Бечког споразума о сукцесији под називом „Приватна стечена права" у којем прецизно стоји да свим грађанима и правним лицима мора бити призната, заштићена и враћена имовина коју су имали на дан 31.12.1990. године у једној од држава насљедница бивше СФРЈ. Такође, у Анексу *Г* пише и да ће било какво одузимање имовине учињено након посљедњег дана 1990. године бити ништавно.
Линта позива Владу Србије да се обрати Комитету за људска права Уједињених нација и другим међународним организацијама са захтјевом да Хрватска коначно почне да примјењује Анекс *Г* Бечког споразума о сукцесији. Стотине хиљада протјераних Срба и других оштећених грађана, као и стотине српских фирми и других институција, не могу више од двије деценије да судским путем остваре своја имовинска права у Хрватској. Бројни примјери јасно потврђују да у Хрватској постоји етнички мотивисано правосуђе чији је циљ легализација отимачине српске приватне и јавне имовине. Због тога Хрватска систематски крши и међународно право и сопствени Устав. Према међународном праву и Уставу Хрватске Бечки споразум о сукцесији, као међудржавни споразум који је потврђен у хрватском Сабору марта 2014. године и парламентима осталих држава насљедница бивше Југославије, има јачу правну снагу од домаћих закона.

ГРАБАР КИТАРОВИЋ НИЈЕ УЧИНИЛА НИШТА ДА СЕ ЕКСХУМИРАЈУ ПОСМРТНИ ОСТАЦИ СРБА СА ПОЗНАТИХ ГРОБНИХ МЈЕСТА

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта истиче као лицемјерну изјаву хрватске предсједнице Колинде Грабар Китаровић да је разочарана што није постигнут напредак у разговорима са Србијом о рјешавању питања несталих. Колинда Грабар Китаровић треба јавно да каже због чега, од фебруара ове године када је примила делегацију српских удружења породица несталих, није учинила ништа да се ексхумирају посмртни остаци Срба са преко 70 познатих гробних мјеста?
Такође, Колинда Грабар Китаровић треба јавно да каже због чега није учинила ништа да се у Заводу за судску медицину и криминалистику у Загребу идентификује преко 400 ексхумираних посмртних остатака српских жртава?
Поред тога, Колинда Грабар Китаровић треба да јавно каже због чега није учинила ништа да се процесуирају ратни злочини над Србима, као и да се Србима врате одузета имовинска, стечена и статусна права и исплати накнада штете за миниране куће и пословне објекте у терористичким акцијама у низу хрватских градова?

ПРИЈЕ 27 ГОДИНА ЈУГОСЛАВЕНСКА НАРОДНА АРМИЈА ОСЛОБОДИЛА ВУКОВАР

2
вечерње НОВОСТИ
ВИЗА ПЛАВИМ ШЛЕМОВИМА
ВУКОВАР ОСЛОБОЂЕН

Прије 27. година, 18. новембра 1991. године, Југославенска народна армија ослободила је Вуковар у којем су хрватске паравојне формације мјесецима спроводиле терор над Србима и у августу 1991. године напале гарнизон ЈНА - истиче предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.
У Хрватској се понавља бесмислена лаж да је рат у Хрватској био неопходан да би се остварила независност. Главну одговорност за рат у Вуковару и Хрватској сноси проусташки режим Фрање Туђмана који је јавно рекао да рата не би било да га Хрватска није жељела. Туђман и усташка емиграција су добро знали да стварање хрватске државе без или са што мање Срба није било могуће без рата. Линта наглашава да у Хрватској нема никакве спремности да се призна непобитна чињеница да су у прољеће 1991. године, по налогу Фрање Туђмана, хрватске паравојне формације окупирале Вуковар и почеле да минирају српске кафиће и куће, а затим је почело систематско застрашивање, отимање, премлаћивање и убијање Срба. Према подацима Удружења српских породица убијених, погинулих, несталих и насилно одведених лица „Против заборава" које дјелује у Хрватској током љета и јесени 1991. године у Вуковару је убијено или нестало преко 120 Срба. За злочине над Србима у Вуковару 1991. године нико није оптужен а камоли осуђен. Такође, Хрватска одбија да се у Вуковару подигне спомен- обиљежје страдалим српским цивилима. Линта позива Тужилаштво за ратне злочине да коначно подигне оптужнице против осумњичених припадника хрватских паравојних формација који су починили ратни злочин над српским цивилима у Вуковару 1991. године.

Срамна одлука суда у Вараждину да одбије приједлог да капетан Драган буде пуштен на слободу

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује срамном али сасвим очекиваном одлуку Županijског суда у Вараждину да одбије приједлог да Драган Васиљковић буде пуштен на слободу јер испуњава законске услове.

Ово је један од многих доказа да је хрватско правосуђе продужена рука проусташких снага које држе све кључне позиције у хрватском друштву. Драган Васиљковић, познатији као капетан Драган, био је један од људи који се активно супротставио проусташкој политици Фрање Туђмана. Јасно је као дан да је против капетана Драгана вођен монтиран судски процес и да је осуђен на основу лажних доказа само из разлога јер је био један од симбола отпора пројекту стварања етнички чисте хрватске државе по узору на злогласну НДХ.

Линта позива министарку правде Нелу Кубуровић да тражи хитан састанак са хрватским министром правосуђа Драженом Бошњаковићем да тему неприхватљивог односа Хрватске према капетану Драгану и бившим припадницима војске и полиције Републике Српске Крајине.

Против Срба се масовно покрећу истраге, подижу оптужнице и воде судски поступци најчешће без икаквих конкретних и чврстих доказа да су починили ратне злочине. Циљ бројних монтираних судских поступака против Срба јесте да се оправда врхунска лаж да су Србија, ЈНА и крајишки Срби извршили агресију а да је Хрватска тобоже водила ослободилачки и праведан рат. С друге стране, Хрватска не чини ништа да процесуира одговорна лица за бројне злочине против српских цивила и ратних заробљеника.

Пресуда Županijског суда у Сплиту генералу ЈНА Бориславу Ђукићу лажна и неразумна

Пресуда пензионисаном генералу ЈНА Бориславу Ђукићу лажна и неразумна јер је тобоже, по наређењу Ратка Младића и генерала Миле Новаковића, наредио минирање бране Хидроцентрале Перућа, оцјењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Генерал Ђукић је осуђен на девет година затвора на Županijском суду у Сплиту због наводног ратног злочина над цивилима. Пресуда је донијета без било каквих доказа и то на основу изјава српских ратних заробљеника које су дали под жестоким батинама и тортуром у хрватским затворима, као и на основу изјава посредних свједока.

Линта истиче да наведена пресуда генералу Ђукићу представља наставак низа политички мотивисаних и антисрпских пресуда хрватског правосуђа. У Хрватској се сваки припадник ЈНА и војске и полиције Републике Српске Крајине сматра кривцем а правосуђе има задатак да доношењем хиљада лажних и неразумних пресуда потврди бесмислену тезу да су крајишки Срби извршили агресију на Хрватску.

Србија има обавезу да активно помогне припадницима ЈНА и Војске и полиције РСК против којих хрватско правосуђе константно покреће лажне истраге, подиже лажне оптужнице и доноси лажне пресуде.

Није добра одлука Милорада Пуповца да у Вуковару положи вијенац за страдале Хрвате

Одлука Милорада Пуповца да, поводом тзв. *Дана сјећања* на жртве Вуковара, на Меморијалном гробљу у Вуковару положи вијенац за страдале Хрвате није добра и неће допринијети успостави бољих односа између Срба и Хрвата у Вуковару и у Хрватској - истиче предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта.

Према Линти, за изградњу бољих односа потребно је да се испуне барем три предуслова. Прво, потребно је да Хрватска призна српске жртве и да им ода једнаку почаст као и хрватским жртвама. Друго, потребно је да Хрватска дозволи и помогне да се у Вуковару изгради Спомен обиљежје за страдале Србе у граду и околини; Треће, Хрватска треба да процесуира бивше припаднике хрватских паравојних формација који су починили бруталне злочине над Србима у Вуковару и околини током 1991. године.

ОСЛОБАЂАЈУЋА ПРЕСУДА НАСЕРУ ОРИЋУ ЗА РАТНЕ ЗЛОЧИНЕ НАД СРБИМА НЕПРАВЕДНА И СРАМОТНА

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује дубоко неправедном и срамотном ослобађајућу пресуду бившем команданту тзв. Армије БиХ Насеру Орићу за ратне злочине над Србима почињене у Сребреници. У питању је једна у низу неправедних али и очекиваних одлука правосуђа БиХ чији је циљ да ослобађа команданте бошњачких снага који су наредили или лично починили ратне злочине над српским ратним заробљеницима и цивилима.

Наведена пресуда Орићу представља још једно ругање српским жртвама јер је одавно познато да само убијање Срба није кажњиво. Очигледно је да циљ правосуђа БиХ није кажњавање бошњачких ратних злочинаца и да због тога Срби не могу у Сарајеву да очекују никакву правду.

Линта наглашава да је од јануара 2016. године када је пред судом БиХ почело суђење Насеру Орићу било потпуно јасно да се ради о најобичнијој фарси. Добро је познато да су вршени незапамћени притисци на свједоке и да је Орићу који је оптужен за најтеже злочине суд дозволио да се потпуно слободно креће и утиче на свједоке. Поред тога, посебно је срамотна чињеница да оптужницом нису били обухваћени сви злочини које су Насер Орић и његови саборци починили у десетинама српских села око Сребренице и шире у средњем Подрињу.

Тужилаштво БиХ је подигло оптужницу против Орића само за три убиства иако постоје документи да је био одговоран за све акције у рату на подручју Сребренице. Такође, срамота је да је и српско Тужилаштво за ратне злочине на челу са некадашњим тужиоцем Владимиром Вукчевићем водило истрагу против Насера Орића само за три убиства а не за ратне злочине који су почињени над Србима на подручју читаве општине Сребреница и шире у средњем Подрињу.

Провокативна изјава Комшића да је граница БиХ са Србијом на Дрини, а у супротном биће проблема

Тешка је провокација изјава изабраног хрватског члана Предсједништва БиХ Жељка Комшића да је граница БиХ са Србијом на Дрини и да то треба поштовати јер, у супротном, биће проблема - оцјењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта. Ово је још један доказ да Жељко Комшић не жели добре и пријатељске односе са Србијом већ хоће неприхватљивим изјавама да покрене сукоб и нестабилност у региону. Србија поштује Дејтонски споразум који, између осталог, омогућава развој економских, културних, научних, спортских и других односа са Републиком Српском. Линта истиче да Комшић треба да зна да Дрина није граница која раздваја већ ријека која спаја Србију и Републику Српску и српски народ и да је то непобитна чињеница. Такође, Комшић треба да зна да изношењем претњи Србији и српском народу не може ништа да постигне позитивно већ само ствара нове проблеме. Због тога би било боље да престане да даје запаљиве и провокативне изјаве већ да се окрене сарадњи и јачању међусобног повјерења.

Хрвати у аустроугарских униформама најжешће су јуришали на Србе на Церу, Дрини и Колубари

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује поводом Дана примирја да је Србија у Првом свјетском рату показала невиђену храброст, јунаштво и пожртвованост и подниједла огромне жртве. Ниједна друга земља учесница Великог рата није тако скупо платила своју слободу као Србија. Процјењује се да је Србија током рата изгубила између 1.200.000 и 1.300.000 становника, што је чинило готово трећину укупног становништва или чак око 60% мушке популације.

Линта истиче да се често заборавља чињеница да је посебно одушевљење за рат против Србије 1914. године, у великој већини, исказао хрватски народ. Становништво Загреба, Карловца и низа других хрватских градова одушевљено је пљескало антисрпским пјесмама хрватске омладине и исто тако одушевљено је пљескало војсци на поласку у рат против Србије. Исидор (Исо) Кршњави, хрватски политичар и професор Универзитета у Загребу је у бечком листу „Естерајхише Рундшау“, у броју од 1. октобра 1914. године описао одушевљење Загрепчана за рат против Србије: “Одједном се појавише хиљаде на улицама, право свечано расположење се свих домогло, заставе у хрватским бојама лепршају на кућама. Чују се гласни поклици: Живио наш краљ Франц Јосиф. Слава успомени убијеног престолонасљедника. Доле са Србијом! Освета убицама!“

Линта наводи да је Загребачки 13. корпус током напада на Србију 1914. године био ударна песница аустроугарске војске. Сачуван је велики број свједочанстава која говоре да су Хрвати, у униформама аустроугарских војника, најжешће јуришали на Србе у Церској бици, на Мачковом камену и у Колубарској бици. У то вријеме Хрвати су ушли у више српских пограничних мјеста као што су Лешница, Шабац, Обреновац, гдје је војницима била дозвољена одмазда. Хрвати су убијали и вјешали српске цивиле и пљачкали њихову имовину. Сачувани су и бројни документи и фотографије на којима су вјешала са Србима. Око вјешала су аустроугарски војници, од којих су већина били Хрвати. Такође, босанскохерцеговачки пукови, који су у највећој мјери били састављени од Хрвата и Муслимана, сматрани су за најелитније јединице у цјелокупној аустроугарској војсци. Војницима и официрима босанскохерцеговачких пукова додјељено је у рату 1914-1918. године чак 33.318 разних медаља за храброст – златних, сребрних и бронзаних. Бројне чињенице потврђују да су се Хрвати и Муслимани током рата показали највећим дијелом као огорчени непријатељи Србије, већи и од самих Аустријанаца.

Линта наглашава да су се мобилисани Срби у аустроугарској војсци нашли у веома тешкој ситуацији. Срби су, у рату против Србије 1914. године, распоређивани најчешће у прву борбену линију, а иза њих – Хрвати и Мађари. Сваки онај ко би оклијевао са отварањем ватре на своју браћу или, пак, пуцао увис, био би отпозади убијен…За грешке, пропусте, огрешења о дисциплину и прописе уопште, за неизвршење наређења до у најмању ситницу, Срби у аустроугарској војсци били су веома строго кажњавани.

ЈАСНО ЈЕ ДА САД СТОЈЕ ИЗА НЕПРИЈАТЕЉСКОГ ПОНАШАЊА ПРИШТИНЕ

Увођење стопостотне таксе на српску робу и упад и хапшења који су извели припадници специјалне јединице Росу на сјеверу Косова представљају непријатељске акте с циљем да се Србија коначно примора да призна лажну државу Косово - оцјењује предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта .

Јасно је као дан да иза оваквог непријатељског понашања Приштине стоје, прије свега, Сједињене Америчке државе које су незадовољне што им је пропао план да лажна држава Косово постане чланица Интерпола. Приштина и њихови ментори у САД и другим западним центрима моћи настоје да серијом бруталних провокација изазову што већи страх и несигурност међу Србима на Косову и Метохији с поруком да се иселе или да признају лажну државу Косово. САД и Приштина настоје једностраним акцијама да изврше додатни притисак на државно руководство Србије да капитулира и одустане од проналажења компромисног рјешења за Косово и Метохију.

НЕОЗБИЉАН ПОЗИВ ЛОРЕ ВИДОВИЋ ДА ПЈЕВАЧ МАРКО ПЕРКОВИЋ ОДУСТАНЕ ОД УСТАШКОГ ПОЗДРАВА „ЗА ДОМ СПРЕМНИ”

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује као неозбиљан и смијешан позив хрватског заштитика грађана Лоре Видовић да један од главних промотера усташтва пјевач Марко Перковић Томпсон одустане од усташког поздрава „За дом спремни“. Марко Перковић Томпсон и многи Хрвати неће никад одустати од усташког поздрава „За дом спремни“ јер је Туђманова Хрватска настала на темељима злочиначке НДХ. Јасно је као дан да је тзв. Домовински рат био наставак рата НДХ за Велику Хрватску без Срба и да га није могуће одвојити од усташтва. Нису се хрватски ветерани борили за вриједности антифашизма и за мултиетничку Хрватску у којој би хрватски и српски народ били равноправни већ за обнову НДХ што је значило масовно убијање и протјеривање Срба и отимање и уништавање њихове имовине.

Линта истиче да је Лора Видовић у свој анализи тачно истакла да све битне институције толеришу усташтво и усташке симболе: полиција, судови, тужилаштво, Католичка црква, Хрватска телевизија и други медији. Поред наведених институција усташтво толеришу и промовишу ХДЗ и друге странке деснице, пола милиона хрватских ветерана, Фудбалски савез Хрватске и многи други. Такође, Лора Видовић тачно каже је у Хрватској усташтво постало општеприхваћено, да се увукло у све поре друштва и да је фактички рехабилитовано. Због тога је сасвим нормално да већина Хрвата прозивање и критику усташа сматра блаћењем тзв. Домовинског рата.

КОРИШЋЕЊЕ УСТАШКОГ ПОЗДРАВА „ЗА ДОМ СПРЕМНИ” ПОТВРДА ДА ЈЕ ХРВАТСКА НАСТАВАК НАЦИСТИЧКЕ НДХ

Предсједник Савеза Срба из региона Миодраг Линта оцјењује да су усташки поздрав „За дом спремни” на изложби у Хрватском сабору и на спомен плочи на улазу у Новинарски дом у Загребу два од многих примјера који јасно потврђују тезу да је данашња Хрватска наставак нацистичке НДХ. Непобитна је чињеница да је усташки поздрав „За дом спремни” под којим је убијено на стотине хиљада Срба, Рома и Јевреја постао легалан у Хрватској. Наиме, прекршајни судови у Пожеги и Слуњу су донијели пресуде којима се „За дом спремни” сматра изразом воље власти, као и да његова употреба не узнемирава јавност. Поред тога, хрватско министарство државне управе је дало сагласност да „За дом спремни” може да остане у грбу удружења ветерана ХОС-а, који су били саставни дио Хрватске војске.

Линта истиче да спомен плоча на којој стоји „За дом спремни” и која је била у Јасеновцу није уништена, него је само премјештена на спомен подручје у Новској гдје и даље стоји. Таквих спомен плоча у Хрватској има на стотине. У Хрватској се несметано сваке године одржавају мисе Анти Павелићу и убијеним усташким генералима и другим високим официрима НДХ. Такође, на спортским утакмицама и на концертима постало је сасвим нормално да се узвикује „За дом спремни”. Посебно је скандалозна препорука Савјета Владе Хрватске за суочавање са прошлошћу према којој се „За дом спремни” може користити у посебним приликама. Шта тек рећи о срамној али очекиваној одлуци да Хрватска већ преко 20 година исплаћује пензије преживјелим усташама и домобранима и њиховим породицама. Такође, скандалозна али исто очекивана јесте и одлука Хрватског сабора да поново буде покровитељ комеморације убијеним усташама у Блајбургу гдје се сваке године окупљају хрватски званичници да се поклоне својим узорима.

ЕГЗОДУС СРПСКОГ НАРОДА ИЗ ХРВАТСКЕ ОТВОРИО НОВУ ЕПОХУ У ДОМАЋОЈ КЊИЖЕВНОСТИ

Олуја у савременој српској књижевности

У организацији Завичајног удружења *Сава Мркаљ*, у оквиру пројекта *Година Саве Мркаља*, у Културном центру Новог Сада одржана је 5. децембра 2018. године трибина под називом *Олуја у српској књижевности*. Пројекат је реализован у спомен на Саву Мркаља, генијалног реформатора српске азбуке, поводом 235 година од рођења и 185 година од његове смрти и обухватао је неколико активности.

У савременој српској књижевности постоји знатан број радова на тему једне од најтежих и најмучнијих трагедија која је задесила Србе у другој половини 20. вијека – егзодус Срба из данашње Хрватске. Да ли се о свему што нам се дешавало за вријеме и након егзодуса проговорило на прави, одговоран и умјетнички валидан начин, бесједили су у свом излагању уважени гости: професор емеритус др Душан Иванић, професор др Славица Гароња Радованац, др Милан Мицић и др Светлана Шеатовић.

» др Милан Мицић, др Славица Гароња Радованац, др Душан Иванић, др Светлана Шеатовић и Зорица Влајинић

ДР ИВАНИЋ: СИСТЕМАТИЗОВАТИ ЗНАЊЕ О КЊИЖЕВНОМ РАДУ СРБА ИЗ ХРВАТСКЕ

Мој је утисак да се историја Срба у Хрватској дијели на два периода, до изгона и након изгона. Практично, у нашој историји нисмо имали веће несреће или веће катаклизме од онога што се десило 1995. године.

Можда се то зло осјетило и знатно раније. Већ 80-их година у српску књигу, поезију, прозу почела је да продире историјска свијест. Обнављају се слике историје, зла и страдања, пјесници поново подсјећају на оно кроз шта је прошао српски народ – рекао је др Душан Иванић и навео примјер Даре Секулић која је рођена на Кордуну. Њена поезија, и поезија савремених пјесника, одједном имају сцене масовне смрти, спаљених цркава. Поставља се веза између старог искуства и новог искуства. Поезија се окреће ка живој стварности и 90-их година захвата све генерације српских пјесника из Хрватске – навео је др Душан Иванић.

Постоји цијела љествица тема које су опсједале мање-више све, и прозаике и пјеснике. Оно што је заједничко својство низа текстова који су настали послије Олује је настојање писаца да савладају велике распоне прошлости, да дају представу о животу старијих генерација. Из тог разлога имамо продор мемоара, дневника, сјећања, биљежака… Оно шта је посебно нагласио др Душан Иванић је потреба да се систематизује знање о књижевном раду Срба из Хрватске и у Хрватској.

СЛАВИЦА ГАРОЊА РАДОВАНАЦ: ТРЕБА ДА КОРИСТИМО РИЈЕЧ ЕГЗОДУС А НЕ ОЛУЈА

Предложила бих један другачији наслов овог скупа, пошто је егзодус Срба из Хрватске почео раније од 1995. године, дакле већ у Славонији 1991, то је било прво етничко чишћење у Југославији, затим етничко чишћење по градовима Хрватске прије *Олује*, можемо говорити о скоро пола милиона етнички очишћених становника данашње Републике Хрватске. Предлажем да тај најстрашнији чин у аналима модерне историје назовемо онако како гласи и један од првих симбола у Библији – егзодус. Јер већ митологизовани појмови попут *Бљеска* и *Олује* у хрватским прославама не треба да имају додатну митологизацију и у српском јавном дискурсу и књижевности – навела је др Славица Гароња.

Критички и поетички разматрала сам романе сљедећих писаца који су писали у посљедњих 20 година на тему крајишког егзодуса. То су Момо Капор, Роксанда Његуш, Ковиљка Тишма Јанковић, Срђан Воларевић, Милан Воркапић, као и ранији романи Анђелка Анушића, и најзад закључно са Драгом Кекановићем. То је продукција од 1995. до 2015. У овај корпус укључен је и Јован Радуловић о коме је говорио професор Иванић. Ако томе додам и роман *Есмарх*, Владимира Јокановића, који је већ 1995. написао једну узбудљиву, изузетну ратну причу о почецима рата и распада у Осијеку, то обара ову тезу да се само ради и говори о *Олуји*.

Српски крајишки роман је без такозване дистанце, отклона, дао одмах крупна и значајна књижевна остварења, а повремено и мала ремек дјела. Појаву тих књижевно значајних крајишких романа, кроз наведене наслове и дјела, углавном је дочекао критичарски мук у нашој средини. Крајишки ратни роман сачувао је кроз умјетност то колективно сјећање, али и говор и менталитет народа који неумитно нестаје – рекла је др Славица Гароња.

ДР МИЛАН МИЦИЋ: КЊИЖЕВНОСТ ПРЕУЗИМА УЛОГУ ИСТОРИОГРАФИЈЕ

Др Милан Мицић се у свом излагању највише осврнуо на роман Анђелка Анушића *С Хомером у олуји* и навео како је то књига која боли и у којој он говори не само о својој судбини, него и о егзистенцији читавог једног народа.

У Хрватској историографији развио се читав корпус радова који говоре о тој теми, наравно из њиховог угла, али они на тој теми раде. Овдје одговора нема. Када се узме у обзир да српска историографија није дала одговоре ни на многа друга питања, као што су догађаји и процеси у социјалистичкој Југославији који су довели до крвавог рата 1991. и 1995. године, није се превише бавила ни Краљевином Југославијом, а остају недоречена и многа питања о Првом свјетском рату, онда долазимо до тога да књижевност преузима улогу историографије, иако књижевност увијек боље говори о историји него што сами историчари то кажу. Иако је књижевност дала одговоре на нека питања, ипак историчари треба да поставе темеље, да реконструишу прошлост, да назначе који су то кључни процеси и догађаји, да би у нашој колективној свијести, колективном памћењу, боље осјећали и боље видјели сами себе, како у садашњем тренутку, тако и у догађајима који ће наступити – рекао је др Милан Мицић.

Захваљујем Завичајном удружењу *Сава Мркаљ* на овој несвакидашњој прилици да проговоримо о овим догађајима – завршио је своје излагање др Милан Мицић.

ДР СВЕТЛАНА ШЕАТОВИЋ: ВЕЧЕРАШЊА ТРИБИНА НУКЛЕУС ЈЕДНОГ ПРАВОГ НАУЧНОГ РАДА

Др Светлана Шеатовић сложила се са претходним говорницима да је књижевност изашла испред историје, и навела како је заиста потребан један добар програм који је и научно-књижевни, али и историјски и они би требало међусобно да се прате.

Сеоба са простора Војне крајине и Хрватске досегла је до Канаде, Аустралије, Сјеверне Европе, била је то највећа катаклизма нашег народа јер се све ово рођење народа догађало у неким скупинама и на различитим просторима гдје је тај народ са собом носио своју народну пјесму, свој фолклор, историју, књижевност, обичаје и помало их прилагођавао новим срединама. Данас, сви они који су напустили те просторе, они који су отишли преко океана, врло брзо су, већ у другој генерацији, постали саставни дијелови тих нових, модерних, глобалистичких држава – рекла је Светлана Шеатовић.

Потом се осврнула на романе Славице Гароње, *Повратак у Аркадију* и *Парусија*, истакавши да су ти романи истинска врела народног језика и обичаја, али и трагичне судбине српског народа у Западној Славонији.

Желим да захвалим Завичајном удружењу *Сава Мркаљ*, вјерујем и убијеђена сам да ово вечерас мора да буде нуклеус једног правог научног рада који не смије да стане на овоме. Заиста вјерујем да ово мора бити почетак, ако га до сада није било – рекла је др Светлана Шеатовић.

У име домаћина, присутне госте и публику поздравила је Зорица Влајинић, предсједница удружења *Сава Мркаљ*, која је захвалила учесницима на надахнутом излагању. Реализацију пројекта подржао је Град Нови Сад, Градска управа за културу. **ДРАГАНА БОКУН**

У БЕОГРАДУ ПРЕДСТАВЉЕНА КЊИГА *БИОЛОШКИ СЛОМ И НЕСТАЈАЊЕ СРБА У ХРВАТСКОЈ (1880–2011)* АУТОРА СВЕТОЗАРА ЛИВАДЕ

ЈА САМ ЧОВЈЕК КОЈИ СВЈЕДОЧИ, А У ХРВАТСКОЈ СВЈЕДОКЕ УБИЈАЈУ

Нова књига др Светозара Ливаде *Биолошки слом и нестајање Срба у Хрватској (1880–2011)*, у издању издавачких кућа *Службени гласник* из Београда и *Прометеј* из Новог Сада, представљена је 8.11.2018. године у Вуковој задужбини у Београду.

Зоран Колунџија из издавачке кућe *Прометеј* је за аутора књиге рекао да је увијек успијевао да остане свој.

– Увијек је успијевао да пронађе праву мјеру за оно што ради – рекао је Колунџија додајући како све што је велико у суштини једноставно, требало се сјетити најједноставнијег начина како се може рећи ово што је наслов књиге, а то је Ливада урадио на прави издавачки начин.

Др Ђуро Шушић је као мото свог излагања навео мисао из Херодотове историје „у миру дјеца сахрањују своје родитеље, у рату родитељи сахрањују своју дјецу".

– Светозар Ливада, филозоф и историчар по позиву, а демограф и социолог села, по нагону и у овој својој књизи на потресан начин свједочи о злочинима стољећа у овом Балканском звјерињаку, гдје се догађа вишак историје на мањку географије. Када је остао без свога дома, његов дом је био на сваком мјесту гдје је сретао часног човјека. Био је и остао нека врста стражара, чувара над вриједностима које су данас потиснуте, занемарене, погажене, заборављене. Својим дјелом и својим животом, показује и доказује како се права ријеч претвара у исправан чин. Својим животом свједочи како се вјерује и нада, љуби и страда – надахнуто је говорио др Ђуро Шушњић наводећи чињеницу да је аутор преживио 40 операција на костима, 2 операције на срцу и неколико клиничких смрти.

– Седам година је непрекидно лежао у болници тако да се домаћи и страни љекари не могу начудити како је уопште жив. За то вријеме примио је преко 250 литара крви. Као шеснаестогодишњак

примио је 17 метака, а један метак и данас још увијек носи са собом.

Др Јовица Тркуља је истакао да је Ливада један од оснивача и обновитеља српских институција у Хрватској .

– Већ летимичан поглед показује да је ријеч о дјелу са богатим подацима који сежу од 1880. до 2011,има 21 графикон, 56 слика, административне мапе Хрватске које су јако важне за тему, између осталог и слика чувене Туђманове салвете из ресторана на којој су цртане границе – рекао је др Јовица Тркуља и који је укратко и предочио садржај књиге који је подијељен у четири дијела.

– Први дио бави се историјским контекстом насељавања српског становништва у Хрватској. Други дио књиге доноси демографску анализу регија Лика, Кордун, Банија, Далматинска загора, Славонија и Горски котар и 10 градова, Загреб, Сплит, Ријека, Осијек, Карловац, Дубровник, Вуковар, Дарувар и Удбина. Трећи дио се бави нестајањем Срба у Хрватској, а четврти чине специјални контекстуални прилози. Књига служи на част не само аутору, него и струци којом се бави, а и издавачима који су ову књигу издали – закључио је др Јовица Тркуља.

Са великим узбуђењем присутне је поздравио и аутор.

– Када сам писао ову књигу, ухватила ме је старачка катаракта и нисам могао да пишем текстове. Питао сам једног пријатеља у Канади, за помоћ и издиктирао му текст *Оптужујем* – рекао је Ливада и додао како је тај његов текст изазвао огромну срџбу.

– Ја сам човјек који свједочи, а у Хрватској свједоке убијају. Својевремено сам ишао да упозорим јединог истинског хероја грађанског рата Милана Левара када је већ заштићени свједок да бјежи. Нисам га могао увјерити. Његово образложење је било да би бијег изгледао као да је и сам некога убио. Истом логиком ја сам остао да свједочим – говорио је др Светозар Ливада.

Он се осврнуо и на чињеницу како је Туђмана открио као злочинца прије него је главни злочин направио. Открио је да су његови *Рат против рата* и *Двадесет година Социјалистичке Југославије* – плагијати. Туђман је послије постављен на мјесто директора Института у којем је Ливада био шеф. Туђман га је првог дана отпустио, Ливада се дуго нигдје није могао запослити. Због истине је у више наврата завршио у затвору.

– Због изјаве да је Хрватско прољеће била генерална проба, стрпали су ме у затвор. Када сам у Карловцу изјавио да улазимо у грађански рат ухапсио ме мој ратни друг – рекао је Ливада истичући да је почашћен чињеницом да је дочекао да говори у храму науке, Вуковој задужбини.

– Захваљујем свима, својој породици, али и издавачима, јер да њих није не бих ни могао да објављујем, у Хрватској немам никаквих могућности да то објавим – завршио је своје излагање др Светозар Ливада. **ДРАГАНА БОКУН**

У УГРИНОВЦИМА ОДРЖАНО 4. БАНИЈСКО ПЛЕТЕНО КОЛО

» Петар Шаула, Миодраг Линта и Мирослав Ковјанић у првом реду препуне сале КЦ *Угриновци*

Док чувамо обичаје чувамо и Крајину

Завичајно удружење Банијаца и пријатеља Баније је 10. новембра 2018. године у сали Културног центра Угриновци уприличило по четврти пут манифестацију *Банијско плетено коло* на којој је ове године учествовало око 180 извођача.

Сала је била претијесна за све оне који су хтјели да уживају у српским фолклорним играма и пјесмама које су ове вечери изводила културно-умјетничка друштва и пјевачке групе из Србије, а посебну пажњу изазвао је наступ домаћег КУД *Седмица* из Угриноваца, као и драгих гостију који су дошли из завичаја СКД *Просвјета* из Петриње, Костајнице и Двора. Прије почетка програма одата је пошта недавно преминулом истакнутом члану овог Удружења Ради Путнику.

Скуп је поздравио домаћин Мирослав Ковјанић, предсједник Завичајног удружења Банијаца и пријатеља Баније. Он се захвалио свима који су дошли, као и свима онима који су помогли реализацију ове манифестације.

– Ово није само наша манифестација, већ и ваша. Ова препуна сала нам даје вољу и елан да радимо још више, окупљамо се, дружимо и помажемо једни другима. Само тако Крајина ће опстати и никад неће бити заборављена – рекао је Ковјанић и истакао жељу да и млађе генерације чувају културу, обичаје и традицију.

– Лијепо је знати туђе, али много је важније не заборавити своје. Управо овим желим да оживимо наш крај, сјећање откуд смо протјерани, а исто тако да поручимо нашима у Крајини да нису и да неће бити заборављени – рекао је Ковјанић посебно поздрављајући оне који су на овај скуп дошли из Петриње, Костајнице, Двора и Војнића. Овај скуп је поздравио и предсједник Одбора за дијаспору и Србе у региону у Скупштини Србије Миодраг Линта који је истакао да је Удружење Банијаца са својим предсједником Мирославом Ковјанићем једно од најактивнијих који својим константним радом и великим бројем активности дају огроман допринос у очувању крајишке културе, традиције и обичаја.

– Никад не смијемо заборавити ко смо, шта смо и одакле смо поријеклом. Своју дјецу морамо учити да смо вјековима живјели на подручју Крајине и да је то наш крај. Нико не зна шта ће вријеме донијети једнога дана – рекао је Миодраг Линта пожељевши учесницима и гостима сву срећу.

У програму су учествовали ЖПГ *Баница* – Београд, фолклорна секција *Баница* – Београд, МПГ *Петрова гора* – Београд, ЖПГ *Петрова гора* – Београд, МПГ *Баница* – Београд, СКД *Просвјета*, пододбор Костајница, *Славонија у срцу* – Београд, КУД *Седмица* – Угриновци, МПГ *Баница* – Суботица, ЖПГ *Ђока Павловић* – Београд, МПГ *Завичај – Баница* – Мајур, Шабац, ЖПГ *Завичај – Баница* – Мајур, Шабац, КУД *Ћирило и Методије*, Бусије, ЖПГ Пригревица, СКД *Просвјета*, пододбор Петриња.

Програм је врло надахнуто водила Мира Јануловић која је у име домаћина упутила захвалност присутним представницима МЗ Угриновци, Комесаријата за избјеглице града Београда, Коалиције удружења избјеглица, Удружења Банијаца из Новог Сада, Суботице, Удружења *Никола Тесла* – Пландиште, Завичајног клуба Кордунаша.

ТЕКСТ И ФОТО: М. ШАПИЋ

У ДЕБЕЉАЧИ, ОПШТИНА КОВАЧИЦА, ОДРЖАНО ДРУГО КРАЈИШКО ПОСИЈЕЛО

ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВИ СВОЈЕ ИМЕ И СВОЈА ВЈЕРА

Удружење Крајишника општине Ковачица *Завичај*, на свом другом посијелу, одржаном 10. новембра 2018. године у Дому културе *Јожеф Атила* у Дебељачи, уручило је захвалнице најистакнутијим појединцима, установама и организацијама за сарадњу и унапређење рада овог удружења. *Завичај* је једно од најмлађих удружења у Србији, окупља чланове из 180 крајишких породица тренутно настањених у Црепаји, Идвору, Уздину, Дебељачи, Путникову, Самошу, као и општинском сједишту Ковачици. Дружењу Крајишника са овог подручја присуствовали су представници Српске православне цркве, општинских власти, Завичајног клуба Кордунаша и Савеза Срба из региона.

Дамјан Пенић предсједник удружења, поздравио је присутне, захвалио се свима који су помогли у реализацији вечери, гостима који су се одазвали позиву и пожелио им пријатно вече.

» Тамбурица за сјећање: Зоран Саванов и Дамјан Пенић

КРАЈИНА У НАШОЈ ДУШИ

Скупу се обратио свештеник Живко Коврлија, на служби у Храму Успења Пресвете Богородице у Црепаји. Отац Живко је нагласио да је увјерен како је главни разлог свих оних који су дошли овдје, да се, прије свега, сјете свога родног краја, што је својствено свакој људској души.

– Не смијемо да заборавимо своје име и своју вјеру, јер православна вјера представља оно што јесмо и оно што нам даје снагу да останемо и опстанемо, али и да увијек у себи носимо дио свога завичаја – истакао је прота Живко, и сам одрастао у Славонији.

У име Милана Гарашевића, предсједника Општине Ковачица, присутне је поздравила Маријана Мелиш, истичући да ће и даље у оквиру својих могућности Општина Ковачица и она лично, помагати Крајишнике у трајном збрињавању, као и наставку успјешне сарадње са Удружењем *Завичај*.

Члан предсједништва Завичајног клуба Кордунаша и предсједник Удружења бораца Кордуна, Ђуро Шкаљац, представио је књигу *Кордун у рату 1990–1995*. Он је поклонио више примјерака књиге удружењу *Завичај*. У име Завичајног клуба Кордунаша присутне је поздравио и Тошо Пајић, некадашњи министар унутрашњих послова у Влади РСК.

Представљајући Зорана Саванова, замјеника предсједника Скупштине општине Ковачица и предајући му као поклон тамбурицу, Дамјан Пенић је рекао да се у најтежим тренуцима за народ Крајине нашао на располагању, а и да данас пружа велики допринос њиховој интеграцији.

НЕСРЕЋА ПРЕТВОРЕНА У ОБОСТРАНУ СРЕЋУ

– Сјећам се те туге, жалости и плача дјеце 1995. године, када вас дочекасмо овдје након вашег прогонства. На обострану срећу добро сте примљени, поготово овдје у Дебељачи гдје је, морам истакнути, вишенационална средина. Сви смо ми, заједно, учествовали у вашем прихватању. Прошле су ево 23 године од тога, али ја сам човјек сјећања и ова тамбурица коју сте ми поклонили, само ће ме више подсјећати на те дане – закључио је Саванов, додајући да му је драго што оволико Крајишника види на једном мјесту.

У име предсједника Савеза Срба из региона Миодрага Линте, скуп је поздравио његов сарадник Милан Гомирац, рекавши да је Линта прошле године био овдје, да прати рад удружења *Завичај* и да ће према њему увијек бити отворен за сваки вид сарадње. Свим говорницима, као и онима који су помагали рад удружења у ове двије године, Дамјан Пенић уручио је захвалнице.

За добру забаву и расположење били су задужени Миле Делија и Момци Буковице.

ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

ПОЧЕЛИ ДА РЈЕШАВАЈУ ПРОБЛЕМЕ

Ове године смо, први пут у Општини Ковачица, добили пет пакета грађевинског материјала. Уз сагласност предсједника општине Милана Гарашевића, то смо подијелили тако да смо тих пет пакета преполовили, односно да материјал добије десет корисника, јер је 80 породица изразило потребу за њим. Кренуо је и регионални пројекат за откуп 150 сеоских домаћинстава, а први пут је укључена и наша општина. Осам корисника са наше општине је успјело да конкурише, више није стигло јер због провјера у Хрватској и другим државама у региону, овај процес је знатно успорен – рекао нам је Дамјан Перић, напомињући да се и ове године одржао парастос страдалима у *Олуји*, да за Нову годину планирају подјелу пакетића најмлађима.

ОСМИ ТРАДИЦИОНАЛНИ СКУП У НОВОМ САДУ

» Душко Ћутило

» Стојан Билић и Миладин Самарџић

Срби Доњовакуфљани не заборављају завичај

Завичајно удружење Срба Доњовакуфљана организовало је 4. новембра 2018. године, пред око 200 људи, осми по реду, завичајни скуп на Рибарском острву у Новом Саду који су благословили парох из Доњег Вакуфа Миладин Самарџић и новосадски свештеник Стојан Билић.

Ово удружење Срба основано је 2012. године са циљем очувања и његовања традиције, културе и обичаја нашег народа из крајева које краси ријека Врбас и планине Комар, Калин, Радаљ, Радован, Враница, Црни Врх, Крива Јелика, Равна Гора, Совић итд. У име организатора госте је поздравио предсједник Удружења Срба Доњофакуфљана Душко Ћутило.

Пригодну здравицу одржао је Гојко Нинковић који је недавно и објавио књигу *Крсне славе и здравице Срба Доњовакуфљана–Србобранаца*. Он је објаснио да је '93. Доњи Вакуф добио име Србобран.

– Податке сам сакупљао од малих ногу и у њу поређао оно што су говорили наши очеви, дједови, прадједови. Књига садржи 15 здравица, попис 68 насеља, породица и крсних слава, кратак историјат Доњег Вакуфа. Скупљено је доста архаизама, локализама... На крају књиге наведено је доста надимака. Скуп је поздравио и Његог Загорац, који је као кум Храмовне славе у Доњем Вакуфу 2019. године позвао земљаке да се окупе на празник Успења Пресвете Богородице у овом граду.

Овом скупу присуствовао је начелник јужнобачког управног округа Милан Новаковић, начелница Општине Језеро Снежана Ружичић, као и представници братских завичајних удружења.

У програму је наступила популарна пјевачка група *Звуци с камена* из Новог Сада, крајишки мултимедијални умјетник Милан Вашалић. У забавном дијелу програма наступили су *Ђоле бенд, Момци са Совића, Гоци и Лазо* као и Зоки Јанковић. Програм је водио Миливоје Бештић.

				41. ПАТРИЈАРХ СПЦ, ОБНОВИО ЊЕГОШЕВУ КАПЕЛУ НА ЛОВЋЕНУ 1925. ГОДИНЕ (СА СЛИКЕ)	РАСКОПАТИ СЕ	ЧУПЕРАК КОСЕ	ЧАСОВНИЧАР, САЈЦИЈА (НАР.)
				ГРАБЕВИНСКИ МАТЕРИЈАЛ			
				РАНИЈА ГРУПА ЏОНИЈА ШТУЛИЋА			
				ГОРЊИ ДИО ТИЈЕЛА, ШИЈА			
				ФК ИЗ РИМА			
МАНАСТИР У ЦРНОЈ ГОРИ У У КОМЕ ЈЕ ЛИК СА СЛИКЕ ЗАВРШИО ОСНОВНУ ШКОЛУ	ЈЕДИЊЕЊА АЦЕТИЛЕНА	ДИО ТЕНИСКЕ ИГРЕ	ОКРЕСИНА ОД ДРВЕТА / ГЛУМИЦА БАРКИН				
ПОРТУГ. МОРЕПЛОВАЦ, ФЕРНАНДО							ВЕЛИКИ ПЕЧАТ
ЗВИЈЕР, ВРСТА ДИВЉЕ МАЧКЕ						ПОНД / ЖИТЕЉ ДРЖАВЕ У АЗИЈИ	
ХОМЕОПАТСКИ ПРЕПАРАТИ							
КОЊ У НАРОДНОЈ ПЈЕСМИ		НОСИЛАЦ / ПОРЕЗ И РАЗНИ ПРИРЕЗИ					
ДИО ПОЗОРИШНОГ КОМАДА			РИЈЕКА У РС / ЖЕНА У БАНАТУ				
РИЈЕЧНИ РИБАРИ					АСТАТИН / СУПРОТНИ ВЕЗНИК		
СРПСКО КОЛО	ЖИТЕЉИ ИМОТСКОГ / УПРАВА ПРИХОДА						
НЕСРЕЋАН СЛУЧАЈ				ИНДУСТРИЈСКА БИЉКА / ЛИТАР			
ВРСТА ЗАГОНЕТКЕ							

РЈЕШЕЊЕ: Гинис, "Азра", врат, Рома, ивер, Малраван, ојечот, п, ремеџије, ат, носач, чин, Жена, аласк, Ат, Мјонћан, ујес, јан, питалица.

76 ГОДИНА ОД ФОРМИРАЊА 6. ЛИЧКЕ, 7. БАНИЈСКЕ И 8. КОРДУНАШКЕ ДИВИЗИЈЕ

» Вељко Жигић, Ђуро Шкаљац и Марија Обрадовић

У БОРБУ ОДЛАЗИЛИ С ПЈЕСМОМ

Удружење бораца, потомака и поштовалаца НОБ-а, Шесте личке дивизије Никола Тесла и Тридесетпете личке ударне дивизије организовало је 22. новембра 2018. године свечану сједницу поводом обиљежавања 22.11.1942. године, дана формирања Првог хрватског корпуса и дана формирања Шесте личке, Седме банијске и Осме кордунашке дивизије.

Предсједница Удружења Марија Обрадовић пожељела је добродошлицу и захвалила на великом одзиву.

– Желим да поздравим наше борце из Шесте личке, Милана Шашића, Милу Маљковића и Јову Корицу – рекла је Обрадовићева не заборављајући да истакне и борца Зденка Дупланчића који је уједно и предсједник секције Прве пролетерске и предсједник СУБНОР-а Савски венац, као и борца Панета Павловића. Она је истакла да је посебна част што су се овом позиву одазвали чланови СУБНОР-а Апатин на челу са Мићом Радаковићем.

НАЈЈАЧА ЈЕДИНИЦА НОБ У ХРВАТСКОЈ

Секретар Вељко Жигић је прочитао реферат о формирању Првог корпуса Шесте личке дивизије у коме се наводи да је Први корпус хрватске односно Четврти ударни корпус нове Југославије био не само први у Хрватској са најдужим ратним стажом од двије године и 6 мјесеци него и највећа, најјача и непобитно једна од најзаслужнијих јединица НОБ у Хрватској и Југославији.

– У двоипогодишњим данонoћним маршевима и борбама, примање улога и задатака корпуса у НОБ хиљаде младића и дјевојака Баније, Кордуна, Лике, Горског Котара, Приморја, Жумберка, Покупља, Посавине, Цазинске крајине… изгубило је своје младе животе од Петрове и Зринске горе и Плитвичких језера до Дрвара, Неретве и Сутјеске, Мославине и Билогоре, Метлике, Жумберка, Илирске бистрице , а десетине припадника Корпуса проглашени су народним херојима – рекао је Жигић и додао да су многи постали генерали народне војске, а у послијератном периоду високи државни званичници.

– Због тих и бројних других ратних заслуга Корпус је као што је већ речено проглашен ударним. С обзиром на све то борци, ми потомци, поштоваоци НОБ-а, Шесте личке, Седме банијске и Осме кордунашке дивизије у првом реду, али и сви остали имамо пуно разлога да данас с поносом и великом захвалношћу обиљежавамо 76. годишњицу формирања Првог хрватског корпуса, односно Четвртог ударног корпуса Југославије. Потребно је да се клањамо свима погинулима – закључио је Жигић.

Марија Обрадовић прочитала је поруку од Душанке Поповић која није могла да дође, и подијели своја искуства у народноослободилачкој борби.

– Добила сам ваш позив, овом приликом сте ме вратили у младост када сам стајала у колони када је формирана Шеста личка дивизија. Жао ми је што нисам са вама, али вам шаљем велике поздраве. Поздравите моје борце!

ДЕСЕТ НА ЈЕДНОГ

Милан Шашић је навео неколико примјера из којих се могло закључити колику је опасност Шеста личка дивизија представљала непријатељима.

– Речено је да се у непосредној близини Дрвара налази врло опасна јединица. Од 35 дивизија Шеста личка је претрпјела у Четвртој офанзиви највећи страх, борбу и немаштину. У то вријеме бројала је 4.200 бораца, а Италијани су имали 32.000, усташе су имале 7.000, четници 6.000 све укупно је било 45.000 против 4.200 бораца. На крају крајева, два мјесеца се водила борба, по хладноћи и снијегу, издржали смо то. Да је било толико снаге у борцима, да су издржали немаштину, глад, рањавања, захваљујући команданту дивизије који је умио тактизирати. Четврта офанзива када је завршена заробили смо 12.000 што четника, што усташа и Италијана – рекао је Шашић.

Госте је забавила Женска пјевачка група Удружења *Банија* из Београда (Мира Гојчевић, Нада Злонога, Миланка Гагић, Даница Каламбура, Јока Пушоња), као и извођач из групе *Ђиро Личка Калдрма - Дрвар*.

Организатори као и гости, борци, у једном су се сложили. Велика храброст бораца и њихов допринос наредним генерацијама никаконе смију да се заборави. **ДРАГАНА БОКУН**

У АПАТИН ДОШЛО 540 СИРОЧАДИ

Предсједник СУБНОР-а Општине Апатин Мићо Радаковић срдачно је поздравио све присутне.
– Општина Апатин важи за општину са највише Личана у Србији. 17.400 фамилија послије рата се доселило, у другом таласу дошло је још негдје 4.000, дошло је 570 носиоца споменице `41. Нажалост, имамо само још једног живог. Дошло је 540 дјеце ратне сирочади – рекао је Мићо Радаковић и напоменуо да се никако не смије престати са обиљежавањем оваквих догађаја.

ИЗГИНУЛО 320.000 БОРАЦА

Представник СУБНОР-а Србије Душанка Лукић обратила се присутнима са великом радошћу што је дио овог скупа и што као рођена Банијка осјећа припадност овим људима.
– У борби за слободу одлазили су најмлађи са пјесмом, добровољно. Стварало се искрено другарство и јак морал. Такав међусобни однос назвали су братство и јединство. Рањене другове носили су на леђима. Кретали су се пјешице, по љутој зими, јакој жеги, олујном вјетру, по шумама и горама њихове земље поносне. Имали су умјесто јастука камен под главом и ведро небо за покривач. Између двије битке на ослобођеној територији помагали су народу градили путеве, сјекли шуме, описмењавали становништво , развијали борбени морал и међусобно поштовање. Тјешили и збрињавали дјецу и старе родитеље погинулих бораца. До краја народноослободилачке борбе, израсла је у 900.000 бораца. Нажалост, током рата изгинуло је 320.00 бораца. Остало је 400.000 живих, иза њих је остало 280.000 дјеце без родитеља од чега 77.000 дјеце без иједног родитеља које је држава касније подизала. Борачки састав чинило је 100.000 жена, у рату је изгинуло 28.000. Шеста личка је постала саставни дио Савеза бораца Србије, ми вас тако третирамо и поносимо се вама – рекла је професорка историје Душанка Лукић.

ОДРЖАНА ДРУГА ПО РЕДУ МАНИФЕСТАЦИЈА *ТРАДИЦИЈА ЗАВИЧАЈА* НА ЗВЕЗДАРИ

АБРАМОВИЋ: Дођите због предака

Удружење избјеглих, расељених и досељених лица *Завичај – Београд* организовало је 2. новембра културно-умјетничку манифестацију под називом *Традиција завичаја* у просторијама *Пан театра* на Звездари уз подршку Општине Звездара. У програму манифестације која се организује други пут по реду учешће су узели КУД-ови, пјевачке групе, солисти, пјесници, умјетници аматери, чланови како овог Удружења, тако и других пријатељских удружења, која његују традицију и културу српског народа и крајева из којих су протјерани.

Пред око 250 посјетилаца програм вечери отворио је предсједник Удружења Ненад Абрамовић који се на почетку захвалио бројној публици и посебно руководству Општине Звездара на финансијској и логистичкој подршци у реализацији.

– Удружење *Завичај* у свом статутарном опредјељењу бави се заштитом људских и мањинских права, културом сјећања, али једна од најбитних ставки је култура сјећања и очувања културног идентитета нашег народа избјеглог из БиХ, РС Крајине и са Косова и Метохије. Наш народ је сада угрожен не само на овим просторима него и у Црној Гори и у Македонији, али ми се боримо да опстанемо у овим тешким временима – навео је Абрамовић додајући да кад се каже завичај увијек се мисли на нешто топло и лијепо.

» Ненад Абрамовић

– Никад немојте долазити на ове скупове због нас организатора, увијек дођите због завичаја који се воли, због сузе своје мајке која је некада плакала када вам није било добро, због поточића који тече у мјесту у коме сте рођени, због јутарње росе и сунца које чини ми се тамо грије и сија мало боље. Дођите због гробова наших ђедова и предака – поручио је Абрамовић у заносу говорећи о завичају.

У програму су наступили Женска пјевачка група *Извор* – КЗК, пјевачка група *Зора* из Крагујевца, КУД *Славонија у срцу*, КУД *Бранко Цветковић*, Жеља Славонац и КУД *Славонија, Ђиро и Личка калдрма – Дрвар*, Вида Зец – Јурић, Милица Голић и Давид Јовановски, пјесници Маринко Пејчиновић, Веселинка Миловановић – Јурић, Виолета Пачевска, Анка Куколеча, Милка Шолаја и Гордана Јеж Лазић.

Догађају су присуствовали представници Општине Звездара на челу са предсједником Милошем Игњатовићем, представници Представништва Републике Српске у Србији и представници других сродних Удружења.

ВЕСНА ВУКОВИЋ

ПРЕДСТАВЉАЊЕ ДРУГОГ ИЗДАЊА КЊИГЕ *ИЗБЈЕГЛИЧКИ КОШМАРИ*

СЈЕЋАЊЕ НА ВЕЛИКОГ ЛИЧКОГ ЧОВЈЕКА МИЛУ СТАНКОВИЋА

Удружење Срба из Хрватске представило је у Дому ратних војних инвалида у Београду 15.11.2018. године друго издање књиге *Избјеглички кошмари* покојног Миле Станковића.

Вече које је сабрало Станковићеву породицу, велики број пријатеља и земљака било је испуњено сузама, смијехом и пјесмом.

Генерални секретар Удружења Срба из Хрватске Милојко Будимир поздравио је присутне чланове породице, супругу Бранку и ћерку Марију, као и одсутну ћерку Анђу и синове Николу и Вука. Он је подсјетио да је Миле Станковић вјечни мир пронашао од марта 2009. године у својој Лици.

– Почели смо заједно да 2007. године организујемо Крушедолски сабор који и данас траје, а почетни замајац дао му је Миле – рекао је Милојко Будимир и изразио наду да се никад неће заборавити оно што нам је Миле оставио.

– Избјеглички кошмари нису трајали само док је Миле био жив, они трају нажалост и до данас – рекао је Будимир и захвалио се Комесаријату за избјеглице на помоћи око издавања ове књиге и изразио наду да ће Станковићева књига *Лика које више нема* доживјети такође ново издање.

ЛИКА ЈЕ УВИЈЕК ЧУЧАЛА НЕГДЈЕ СКРИВЕНА

Потпредсједник Удружења ратних и мирнодопских војних инвалида Србије Душан Марс Вукојевић је истакао да се Станковић од 1995. године са добром вољом дружио са инвалидима.

– Имао је димензију личког човјека тврдокорног, тврдоглавог, праведног и спремног да и главу за правду остави. Живио је на београдском асфалту и школовао се у Београду, међутим Лика је увијек чучала негдје скривена – рекао је са сузама у очима Душан Марс Вукојевић и замолио присутне за минут ћутања за Милу.

Новинар Данко Перић поздравио је присутне и исказао задовољство што се и након 9 година од смрти Миле Станковића њему у част окупило толико људи.

Глумац Јово Максић је поводом 70 сезона Београдског драмског позоришта када је приређена монографија Седамдесет сезона на Црвеном крсту у њој написао причу о Мили.

– Ми студенти из тадашње Крајине уписали смо 1993/1994. године ФДУ са намјером да се послије школовања вратимо у Книн и оснујемо Српско драмско позориште. Миле нам је био нека врста ментора. Штитио је као отац. Уживали смо у његовој величини, топлоти, великом срцу и људскости – гануто је говорио Јово Максић.

СПОМЕНИК ИЗУМРЛОМ ЈЕЗИКУ

Глумац Александар Саша Алач је рекао да је Станковић био љут на БДП и забранио да се на њему одржи било каква комеморација.

- Играли смо представу *Разред* у којој је Миле феноменално одиграо своју посљедњу улогу. Замијенио га је Владан Милић, а када је Елизабета Ђоревска замолила публику за минут ћутања на бину су изашли сви који су се тада налазили у позоришту. Шминкерке, декоратери, реквизитери то је најдирљивија сцена коју сам ја таквим поводом доживио. Људи су га вољели и неизмјерно цијенили – рекао је Алач.

Никола Бјелић говорио је своје утиске о Станковићевим књигама.

– Његове књиге су споменик изумрлом језику. Писати о трагичним судбинама цијеле нације Миле је обојио хумором и иронијским отклоном какав је многима готово незамислив на таквим мјестима. Али Миле то ради са толико укуса и мјере да је то вриједно дивљења – рекао је Бјелић.

Програм су увеличали и гуслар Никола Ђапић, и КУД *Петрова Гора–Кордун*.

Кажу да је најтужније за човјека када иза њега остану само године. Миле Станковић иза себе оставља породицу, своје врхунске улоге, пријатеље, пјесме, своје књиге. Пронашао је мјесто у срцу пријатеља, познаника, колега, ганутих његовом добротом, талентом и поштењем. Миле Станковић, како кажу његови пријатељи, човјек васиона! **ДРАГАНА БОКУН**

МЕДАЉА ДОСТОЈЕВСКОГ

Саво Радовић је био велики пријатељ са Станковићем, а у Русији су награђени као најбољи глумачки пар на Међународном фестивалу камерних представа по дјелима Достојевског.

– У бањи Стараја Руса – гдје се Достојевски лијечио послије доласка са робије и гдје је написао своја најзначајнија дјела добили смо медаљу са његовим именом за представу *Исповијест Ставрогина*. Након свечане вечере Миле је изашао на сцену узео микрофон и запјевао црногорску, далматинску, личку, македонску пјесму. Људи су били задивљени колико различитих мелодија и на који начин је изведено. Спонтано је спојио људе из цијелог свијета и дао им музичке задатке, а онда је дириговао тим хором – рекао је Радовић и додао како је Миле једино признавао да добро познаје језик српских сељака из Лике.

– Забиљежио је језик који је готово нестао. Послије Милиног упокојења његов син Лука донио ми је снимак, који сам предао професорки дикције др Љиљи Мркић Поповић. Данас је уврштен је у дијалектологију Факултета драмских умјетности. Захваљујући Станковићу, генерације студената могу да уче икавски говор – рекао је Радовић.

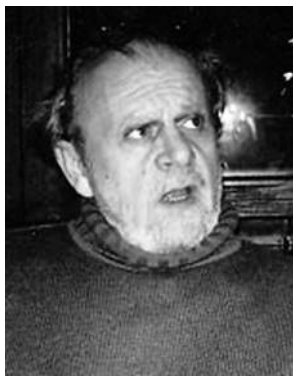

» Александар Саша Алач, Данко Перић, Душан Марс Вукојевић, Јово Максић, Саво Радовић и ПГ *Петрова Гора*

У Пландишту одржан традиционални 16. фестивал *Крајишки бисери*

Шеснаесто издање Фестивала *Крајишки бисери*, одржано 7. октобра 2018. године у Пландишту, окупило је 16 изворних пјевачких група из читаве Србије и региона. Уз рекордан број младих група пјевача, овогодишњи фестивал остаће упамћен и по изузетним наступима свих 16 пјевачких група које су се такмичиле у изворном крајишком пјевању.

ДЕФИЛЕ УЧЕСНИКА

По већ устаљеној традицији, фестивалско вече почело је свечаним дефилеом учесника кроз центар Пландишта. Дефиле је завршен изласком пјевачких група на главну сцену, након чега је услиједила церемонија свечаног отварања.

У својству домаћина, присутнима се најприје обратио Никола Везмар, предсједник Завичајног удружења Крајишника *Никола Тесла*. Испред локалне самоуправе, добродошлицу у Пландиште учесницима и публици пожелио је Владан Младеновић, замјеник предсједника Скупштине општине Пландиште, док је част да свечано отвори 16. Фестивал *Крајишки бисери* припала представнику Покрајинске владе Небојши Војновићу, подсекретару у Секретаријату за регионални развој, међурегионалну сарадњу и локалну самоуправу АП Војводине. Након тога, услиједила је химна фестивала *Крајишки бисери* – пјесма *Нема раја без родноја краја* коју је водио Добривоје Павлица, уз пјевачку пратњу свих учесника фестивала.

Публика је уживала у изузетном, како такмичарском, тако и ревијалном програму фестивала. У такмичарском дијелу свака група представила се са по једном изворном пјесмом. Овај дио програма пратио је стручни жири у саставу: Марија Вуковић, дипломирани етномузиколог и музички уредник Радио Београда, Марија Витас, такође етномузиколог и музички уредник Радио Београда, Добривоје Павлица, доајен крајишког пјевања и др Димитрије Големовић, професор са катедре за етномузикологију на Факултету музичке умјетности у Београду, који је уједно био и предсједник жирија. Њихов задатак био је да вриједнују и дају стручне оцјене наступа пјевачких група.

Након такмичарског дијела програма, жири се повукао да сумира утиске и сабере коначне оцјене. За то вријеме, групе су се представиле са по још једном пјесмом у ревијалном дијелу. Као специјални гости у ревијалном програму наступили су: народни диплар Милан Вашалић, пјевачка група *Сретењска свитања* из Раниловића и Фолклорни ансамбл КУД-а *Јасен* из Великог Гаја.

ПОБЈЕДНИК МПГ КУД-А *ЂОКА ПАВЛОВИЋ*

Својим умијећем и високим квалитетом интерпретације, пјевачке групе ставиле су жири на највеће муке од како постоји овај фестивал. Након детаљне стручне евалуације, жири је донио одлуку. Треће мјесто припало је Женској групи пјевача КУД-а *Батајница* из Батајнице. Друго мјесто освојила је Крајишка група *Перуђићани* КУД-а *Славко Гајин* из Војке, а ласкаву титулу побједника 16. фестивала *Крајишки бисери* понијела Мушка пјевачка група КУД-а *Ђока Павловић* из Београда.

Три првопласиране групе награђене су престижним наградама: златним, сребрним, односно бронзаним симболом фестивала, великом дипломом за пјевачку групу, а сваки члан групе добио је малу диплому и личку капу са извезеним симболом фестивала. За изузетан наступ и допринос очувању културе и обичаја Срба Крајишника, сви учесници фестивала награђени су признањима и пригодним поклонима. **ТВ БАНАТ**

УЧЕСНИЦИ ФЕСТИВАЛА

МГ КУД-а *Батајница* – Батајница, МГ *Фочаци* – КУД *Славко Гајин* – Војка, ЖПГ КУД *Пригревица* – Пригревица, МПГ *Банија* – Завичајно удружење Банијаца, потомака и пријатеља Баније – Београд, МПГ КУД *Српски витезови* – Бања Лука, ЖПГ КУД *Ђока Павловић* – Београд, КГ *Плитвице* – Завичајно удружење *Дане и Мане* – Београд, ЖПГАД *Нови Београд* – Високе туристичке школе – Нови Београд, КГ *Дар завичаја* – Младеново, МПГ *Петрова гора* – Кљајићево, ЖПГ КУД-а *Батајница* – Батајница, ПГ *Крајишници* – КУД *Никола Тесла* – Бачки Брестовац, КГ *Перуђићани* – КУД *Славко Гајин* – Војка, ЖПГ *Банија* – Завичајно удружење Банијаца, потомака и пријатеља Баније – Београд, ПГ *Ћиро – Личка Калдрма – Дрвар* – Батајница, МПГ КУД *Ђока Павловић* – Београд.

Специјални гости у ревијалном програму: диплар Милан Вашалић, ПГ *Сретењска свитања* – Раниловић и КУД *Јасен* – Велики Гај.

БЕСПЛАТНО РЕЗЕРВИШИТЕ

СРПСКО КОЛО

Уколико желите редовно да добијате свој примјерак „Српског кола“ на кућну адресу довољно је да позовете број дописништва у Новом Саду **021/ 66 13 600**
Радно вријеме: понедјељак, сриједа и петак од 9 до 16, уторак и четвртак од 12 до 19 часова.

У ПОСЈЕТИ МАНАСТИРУ ПОДЛАСТВА У МИТРОПОЛИЈИ ЦРНОГОРСКО-ПРИМОРСКОЈ

Чувар Грбља и српства у Боки Которској

Манастир Подластва, у чијем се склопу налази и Храм Рођења Пресвете Богородице, је једини сачуван од некадашњих шест старих грбаљских манастира. У овом манастиру, шест пута рушеном и обнављаном, вјековима се сабирао народ Грбља, сачувала вјера и доношене важне одлуке. Манастирски комплекс сачињава стари конак на два спрата, са јужне стране се налази непосредно уз храм на који се наслања друго крило старог конака, као и нови, једноспратни конак на удаљености од двадесетак метара од храма, изграђен послије земљотреса 1979. године. Тренутно у манастиру бораве четири монахиње, а међу њима и игуманија, мати Доротеја.

Манастир се налази на узвишици недалеко од магистралног пута Будва–Тиват–Котор, у Горњем Грбљу, и није нам га било било тешко пронаћи и стићи до њега. Испод њега налази се гробље, а приликом нашег доласка, у свакодневним пословима, затекли смо монахињу Полинарију. Она нас, након упознавања, води у обилазак ове светиње и започиње причу о њеној историји.

» МАНАСТИР ПОДЛАСТВА: Бећир Вуковић и сестра Аквилина (слика десно)

ПОДЛАСТВА ЈЕ ДУХОВНИ И КУЛТУРНИ ЦЕНТАР ГРБЉА

– Приликом истраживачких археолошких радова, послије земљотреса 1979. године, на мјесту данашњег манастира, пронађени су остаци цркве која датира из старијег периода, негдје из 5. или 6. вијека, а претпоставља се да је ту било сједиште епископа или неки храм при двору цара или краља, углавном неког ко је заиста био имућан у то вријеме. У овим истраживањима, када су се појавиле рупе у поду, у припрати се дошло до неких дијелова, као што је опека, претпоставља се да датирају још из трећег вијека. Црква у којој се налазимо посвећена је Рођењу Мајке Божје и кажу да је из доба цара Душана, другог ктитора овог манастира. Сматра се да је он обновио стару цркву која се ту налазила, односно обновио манастир за који се претпоставља да је био много већи. Томе свједочи и крстионица која се сад тренутно налази ван цркве, сигурно је била њен саставни дио – прича нам монахиња Полонија, показујући остатке фреске Успења Мајке Божје, Светог Димитрија, Светог Георгија, као и двије фреске Светог Николе, једна преко друге, од којих је новија, према њеним ријечима, из 16. или 17. вијека, док се у олтару налази фреска Светог Спиридона.

КРСТИОНИЦА

– У цркви се редовно врше богослужења, сваке недјеље и празника, а у суштини ово и јесте парохијска црква у Грбљу. Осим ње, гдје се окупи око сто парохијана, још у најмање двије од укупно 65 цркава на подручју Грбља, недјељом и празником се служе литургије. Подластва је централно мјесто зборовања, сборовања свих Грбљана. Овдје је донесен Грбаљски законик, урађен по угледу на Законик цара Душана. То је први писани законски акт, у границама данашње Црне Горе – закључује монахиња Аполинарија, додајући да је ово мјесто гдје је учио и Петар Петровић Његош, а некад је игуман био Митрофан Бан, потоњи митрополит црногорско-приморски.

ШЕСТ ПУТА РУШЕН И ОБНАВЉАН

У сваком дијелу манастира, од 2013. године, интензивно се врши обнова . Већ три године се ради на обнови конака у склопу којег се налази капелица односно црквица, параклис, посвећена цару Лазару. Ту се налази и манастирска ризница, која се још увијек попуњава, и просторије у којима се налази митрополит када дође у посјету манастиру. На спрату су манастирска библиотека и сестринске келије. Велике заслуге за то припадају монахињама, али и становницима Грбља без чије помоћи ништа не би могло да се уради. Сазнајемо да је настојатељица манастира од 1995. године Доротеја Делић, али нажалост, њено здравствено стање није најбоље, тако да је у правним пословима веома успјешно мијења сестра Аквилина (Чековић) из Новог Сада, раније монахиња у манастиру Подмалинско и Бешка. Ту су још већ поменута Аполинарија (Митровић) из Херцеговине, раније монахиња у манастиру Бања код Рисна, као и монахиња Серафима.

На позив монахиња крећемо ка гостопримници. Пролазимо поред крстионице, коју је раније поменула сестра Полинарија. У склопу радова на унутрашњој обнови манастира, како нам рекоше монахиње, постоји озбиљна намјера да уз конзерваторске услове Управе за културна добра, обнове крстионицу и поново је ставе у функцију. Сестринство је од старог магацина направило гостопримницу, а прошле године је осликао Дамир из Сомбора.

Тамо нас је дочекала и понудила са освјежењем монахиња Аквилина, започевши причу о томе како је ова светиња највише рушена током историје.

– Кад су наши Грбљани подизали устанак, против кога год, прво што су непријатељи за одмазду радили било је уништење Подластве. Прво разарање манастир је доживио од стране Млетака 1452. године, послије III грбаљске буне (1448–1452), кад је разрушен и превлачки манастир. Друго разарање манастира било је у вријеме прве аустријске окупације (1797–1805). Треће разарање манастир је доживио у вријеме друге аустријске окупације, 1869. године, у вријеме устанка који су у Боки након састанка подигли Кривошијани, Леденичани, Грбљани, Маине, Побори и Брајићи. Аустријанци су 5. новембра 1869. године, запалили манастир Подластву. Четврто разарање десило се почетком Првог свјетског рата, када је 15.04.1915. године, манастир запаљен. Пето разарање било је у II свјетском рату када је храм погођен из артиљеријског оружја, које је потпуно оштетило његову западну фасаду. Након ратних разарања, манастир није мимоишао ни земљотрес из априла и маја 1979. године, када је скоро потпуно уништен. Пао је црквени свод, зидови су растрешени и напукли, звоник је срушен и звона су поиспадала, а и манастирски конаци су били веома оштећени – таксативно набраја монахиња Аквилина свих шест уништавања ове светиње, с поносом истичући да овдје живе и руководе манастиром монахиње званично од 1980. године, мада их је било и раније.

Сестра Аквилина нам прича и о проблемима са којима су се сусретале када су дошле. У позитивном смислу истиче саме мјештане Грбља који им се свакодневно налазе при руци, баш као и оног дана кад смо их и ми посјетили. Сјећа се сусрета, сад већ бившег предсједника Црквене општине, чика Пека Мазарака и патријарха Иринеја, када је патријарх рекао да „Грбаљ није Црна Гора, већ Србија крај мора". Поносни су Грбљани на то и на своје српство.

ФАРМА КОЗА

На овим просторима је увијек било размирица, некад између племена, па партизана и четника, данас су најочитије подјеле по питању српско-црногорских односа, чак и у оквиру породица. Ипак, то су више питања за политичаре, не за свештенство и монаштво, мада ни њих не заобилазе проблеми. Сестринство манастира је више окренуто својим свакодневним обавезама. Монахиње се баве пољопривредом на великом манастирском посједу, обрађујући бројне засаде маслина и другог воћа, као и узгојем стоке.

ТЕКСТ И ФОТОГРАФИЈЕ: ЖЕЉКО ЂЕКИЋ

СПОМЕНИК СТРАДАЛИМ ОД БРАТСКЕ РУКЕ

Испред манастира се налази спомен-костурница подигнута 1992. године, гдје је сахрањено 79 Грбљана, Маина и Будвана, који су без суђења страдали од братске руке, новембра 1944. године, у Старом Бару. Страдали су били припадници Краљевске војске, а наређење за њихово погубљење издала је команда 2. и 4. батаљона Бокешке партизанске бригаде. Блаженопочивши патријарх српски господин Павле је 24. маја 1992, у манастиру Подластва, служио литургију за упокојене, са митрополитом црногорско-приморским, Амфилохијем и са још 13 српских архијереја. Бесједио је пјесник Матија Бећковић, а сваке године, за Видовдан, се овдје окупља народ Грбља и служи опијело страдалима.

ОХРАБРЕЊЕ СРПСКОМ НАРОДУ ГРБЉА

Манастир Подластва посјетио је предсједник Одбора Скупштине Србије за дијаспору и Србе у региону Миодраг Линта са сарадницима и Бећиром Вуковићем, савјетником Андрије Мандића, једним од предводника Демократског фронта Црне Горе. Монахиње су госте упознале са историјом и обновом манастира. Линта је подржао напоре монахиња, Српске православне цркве и мјештана Грбља, у њиховој борби у очувању српства на овим просторима, а на сликовит начин Грбаљ је представио један од становника овог мјеста, који се затекао у манастиру.

– Ово није Монтенегро, него Грбаљ – српско легло, ово није Црна Гора, но Србија поред мора, од тунела до тунела, двадесет је српских села – у стиховима је описао Петар Вујичић шта је Грбаљ.

» Саво Ћетковић, Срђан Лаковић, Петар Вујичић, сестра Аквилина, Миодраг Линта, Бећир Вуковић и Миле Шапић

ЗАЈЕДНИЧКО НАЛАГАЊЕ БАДЊАКА

„Становници Грбља су били одвајкада ратоборно, неустрашиво племе, љубоморно на своју слободу и сасвим неукротиво, које је захтијевало за себе привилегије и умјело да их одржи" у најкраћем је, Грбљане, описао један аустријски новинар половином 19. вијека. Заиста и јесте тако и Грбљани се поносе тиме, као и својим српским родом. Грбаљ има нешто мање од три хиљаде становника у двадесет села, подијељених симетрично по десет са сваке стране некадашње Јадранске магистрале. Села Дуб, Сутвара, Наљежићи, Пелиново, Шишићи, Пријеради, Братешићи, Горовићи, Ластва и Пријевор припадају Горњем Грбљу, а Кримовица, Загора, Вишњево, Главати, Ковачи, Кубаси, Главатичићи (Бигово), Побрђе, Врановићи и Љешевићи Доњем Грбљу. Грбаљ је једно вријеме био саставни дио државе Немањића, а богата историја ових предјела заслужује посебан простор. Оно што је још занимљиво напоменути је да је манастир Подластва централно мјесто за налагање бадњака мјештана свих 20 грбаљских села, уз вечерњу службу грбаљских пароха. Обичај је да након налагања бадњака, испред манастира, Грбљани колима одлазе до Котора, носећи један заједнички бадњак, који у литији кроз Стари град, уз благослов архијерејског намјесника бококоторског и свештенства которске парохије, „укрштају" са бадњаком мјештана Ораховца на тргу испред Цркве Светог Николе и Цркве Светог Луке.